Elita protiv estrade

Zvezde jalove produkcije

Nacionalni avio-prevoznik

Prizemljivanje nebeske Srbije

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

9 770353 802002 01305

VREME

broj 1388

10. avgust 2017.

INTERVJU: GENERAL SRETO MALINOVIĆ

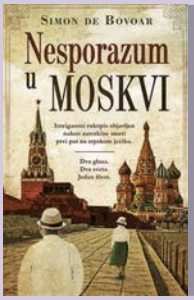
IGRE BEZ GRANICA KAFANSKIH PATRIOTA

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 22. jula do 25. avgusta 2017.

Simon de Bovoar:
NESPORAZUM U MOSKVI

Za vreme putovanja u Moskvu bračni par profesora u penziji prolazi kroz bračnu krizu i krizu identiteta. Kniga koju Simon de Bovoar nije želela da objavi za života zbog očiglednih aluzija na njen privatni život sa Sartrom.

Elmor Lenard:
GIVENSOVA PRAVDA

Roman najvećeg američkog pisca krimića sa šerifom Rejlenom Givensom u glavnoj ulozi. Napeta, crnohumorna priča o trgovini ljudskim organima, puna rafalnih dijaloga po kojima je Elmor Lenard postao slavan.

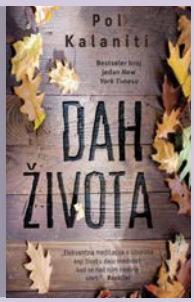

Majkl Šejbon:
TELEGRAFSKA AVENIJA

U boemskoj Telegrafskoj aveniji, koja spaja oronuli centar Ouklanda i Univerzitet u Berkliju, dva prijatelja drže prodavnicu ploča koja je pred bankrotom. Dirljiv roman o prijateljstvu i rasnim odnosima, o generaciji čiji je svet utemeljen u pop kulturi sedamdesetih, vinilnim LP izdanjima, džezu i soulu.

Pol Kalaniti:
DAH ŽIVOTA

Ispovest trideset-šestogodišnjeg lekara obolelog od neizlečivog raka pluća, koji sumira životni put i svoje iskustvo neposrednog suočavanja sa smrću.

Šejh Nefzavi:
MIRISNI VRT LJUBAVNE SLASTI

Slavni arapski erotski priručnik iz XV veka koji objašnjava kakve osobine žena i muškarac treba da poseduju da bi bili privlačni i šta je potrebno za ljubavno umeće i seksualno zdravlje.

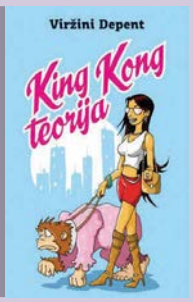
Gabrijela Zevin:
SABRANA DELA EJ DŽEJ FIKRIJA

On je namćorasti vlasnik knjižare, ona strastveni čitalac. Jednog jutra pred vratima knjižare on zatiče korpu s bebom i pisamcetom. Sledi ljubavna priča u koju će se zaljubiti svi ljubitelji književnosti.

Viržini Depent:
KING KONG TEORIJA

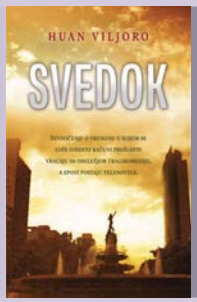
Francuska spisateljica poznata po kontroverznom romanu i filmu Kresni me, *u ovoj knjizi otvoreno piše o sopstvenom iskustvu silovane devojke, prostitutke i autorke pornografskog filma.*

Denis Kuljiš:
HRVATSKI BOG MERKUR

Roman poznatog hrvatskog novinara koji se bavi političkom scenom u Hrvatskoj, ministrima, tajkunima, kriminalcima, multinacionalnim korporacijama, medijima i sukobima unutar korumpiranog establišmenta.

Huan Viljoro:
SVEDOK

Savremeni latinoamerički roman-freska na tragu starih majstora, o sablastima istorije, politike i ljubavi, o Meksiku kojim vladaju organizovani kriminal, korumpirani mediji i politički spletkaroši, i gde se istorijski računi vraćaju s obeležjima tragikomedije, a epika se pretvara u telenovelu.

Dž. L. Armentraut:
NA IVICI SEĆANJA

Triler sa vrhova svetskih bestseler lista o devojci koja jedne noći misteriozno nestaje sa svojom prijateljicom, gubi pamćenje, a zatim pokušava da rekonstruiše prođašnji i započne nov život i iznova stvori identitet. Ali noć u kojoj je doživela amneziju krije strašnu tajnu.

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižara „Momo Kapor", Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara „SKC", Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara „Borislav Pekić", Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara „Dobrica Ćosić", Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara „Vuk Karadžić", Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara „Miloš Crnjanski", Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara „Borča", Zrenjaninski put bb, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad
Delfi knjižara „Jovan Jovanović Zmaj", Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara „Vasko Popa", Trg Sv. Teodora Vršačkog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara Stop Shop, Bulevar Medijana 21g, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara, „Branko Ćopić", Omladinska br. 37, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac

VREME
BROJ 1388
10. avgust 2017.

04 Elita protiv estrade:
Zvezde jalove produkcije

08 Politička demagogija:
Dozvolite da vas obrlatimo

11 Nuspojave: Glasovi iz Crne rupe

12 Nacionalni avio-prevoznik:
Prizemljivanje nebeske Srbije

18 **Da li je požar u fabrici eksploziva isto što i saobraćajni udes:**
Ministar za skakanje na glavu

20 Intervju: Sreto Malinović, general avijacije u penziji

25 Vojska i politika:
Šef države, partije i vrhovni komandant

28 Kvalitet proizvoda u Evropi:
Ko je čija kanta za smeće

KULTURA

32 **Slike sa izložbe:**
Život iza paravana

36 Intervju: Gojko Božović, glavni urednik i direktor izdavačke kuće Arhipelag

38 Roman: „Dobro nam ide“, Arno Gajger

40 Festival: Čudo u Novom Sadu

42 Intervju:
Kendi Dalfer, saksofonistkinja

45 TV Manijak: Prizivanje đavola

SVET

46 Venecuela: Zemlja pred kolapsom

50 Singapur: Smrt vešanjem i batinanje

54 Fudbal: Prelazak Nejmara u PSŽ – Transfer svih transfera

56 **Kuba:**
Onlajn u Havani

59 Navigator: Digitalna letnja dijeta

60 Strip: München – Westend

62 Vreme uživanja:
Hasta la vista a Jalisco

Šta znači to da su “takvi tehnološki požari po svetskim normama u sličnim tehnologijama dozvoljeni i do 10 odsto u odnosu na dnevnu proizvodnju”, kako stoji u sramnom saopštenju rukovodstva i sindikata fabrike “Milan Blagojević – Namenska”. Deset odsto čega – ljudi ili proizvoda?
PIŠE: DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Edgar Dega, kao veliki inovator i hroničar vremena koji beleži svet oko sebe surovo realističnim pristupom, na izložbi Narodnog muzeja u Beogradu
PIŠE: SONJA ĆIRIĆ

Sezona je odmora, a Kuba među domaćim turistima i dalje važi za jednu od najprivlačnijih destinacija. O ovom ostrvu je napisano mnogo vodiča i reportaža, sa brojnim korisnim savetima za putnike i informacijama o lokalnim običajima. Međutim, na jedno od ključnih pitanja – kako poslati selfi sa odmora – još uvek nema tačnog odgovora
PIŠU: OLIVIJA SOLIS I VLADAN JOLER

Fotografija na naslovnoj strani: Milovan Milenković

izdavač
NP “VREME” d.o.o.
Kosovska 17, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Radoslav Ćebić, Sonja Ćirić (kultura), Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa: Rotografika, Subotica
ISSN 0353-8028,
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično

Prenošenje, preuzimanje ili korišćenje tekstova objavljenih u Nedeljniku “Vreme” je zabranjeno. Za svako eventualno korišćenje potrebna je posebna dozvola autora i NP VREME, kao nosioca isključivih imovinskih prava na iskorišćavanje autorskih dela koje su stvorili zaposleni u NP VREME.

ZVEZDE JALOVE

Večito pitanje da li Srbija ima elitu, ovih dana dobija novi oblik: zašto se predstavnici akademske javnosti i visoke kulture gade masovne kulture i za metu društvene kritike biraju pevačice, kao da su one najveća društvena pošast

Foto: Zoran Žestić/ Tanjug

Foto: M. Milenković

DUBOKOUMNA POVRŠNOST: Nebojša Glogovac, Srđan Dragojević, Dušan Teodorović

Foto: M. Milenković

Posete su zabranjene,
cveće ne primam,
pevaću ti, al' s gostima
ne razgovaram.
—Jana Todorović, "Šta će ti pevačica", Grand Production, 2002

Na marginama društvenog života u Srbiji trenutno se odvija verbalni rat između folk pevačica i predstavnika društvene elite srpske, ako mi to uopšte imamo. Društvena, kulturna i akademska elita treba da postoje u svakom društvu, i to nije problem. Ono što jeste ozbiljan problem o kom već dugo tinja javna rasprava jeste – elitizam. Da pate od ove pošasti najčešće bivaju optuženi kritičari režima Aleksandra Vučića. Optužbe za elitizam bile su najintenzivnije u vreme kampanje za predsedničke izbore ovog proleća. Razne poznate pristalice opozicionih kandidata zdušno su prebrojavale zube posetiocima predizbornih okupljanja Aleksandra Vučića, kačile slike na kojima očigledna sirotinja jede sendviče iz lanč paketa, i tako dalje... Izbori su prošli, Vučić je, kao što znamo, pobedio, a u opozicionim i, generalno, prema Vučiću kritički nastrojenim krugovima došlo je do krize ideja. Ruku na srce, to je normalna faza posle poraza. Krizu ideja, po onome što

PRODUKCIJE

Foto: Goran Srdanov

Foto: Goran Srdanov

KRVAV RAD I VELIKA LOVA:
Dara Bubamara, Rada Manojlović i Dragana Mirković

Foto: Goran Srdanov

Pevačice retko, gotovo nikad ne umišljaju da su akademici. Akademici, s druge strane, često pristaju da budu starlete ili izvođači "na muziku" koju komponuju vlastodršci. Ili daju izjave u kojima po površnosti mogu slobodno da konkurišu starletama

vidimo, prate povišena moralna temperatura i nemogućnost da se pogodi meta kritike. Naprotiv, u odabiru tema kritičari em spektakularno promašuju, em gađaju lake mete. U nedelji za nama, na udaru su se našle – folk pevačice.

VREDNOSTI I SILIKONI

Sve je počelo od intervjua koji je glumac Nebojša Glogovac dao sarajevskim "Danima" i osuo po "sistemu vrednosti" (dokle ćemo više o tome, aman). Uglavnom, Glogovac se posebno osvrnuo na pevačicu Radojku Adžić, poznatiju po alijasu Dara Bubamara: "Po tome gde i kome novac ide, lako možete zaključiti u kakvom društvu živimo, za koje se vrednosti zalažemo, šta se ceni. A ceni se Dara Bubamara, jebiga! Ona napuni koju god hoće halu kad god poželi! I puna je love! Verovatno ima i neke dodatne aktivnosti, ali bože moj! Ovo je svet silikonskih sisa i dupeta. U njemu je Dara Bubamara zakon, ne ja."

Što baš ova pevačica, nije najjasnije, verovatno mu je ona prva pala na pamet. »

Da vidimo šta ovde imamo... Masovna kultura zarađuje više nego visoka. Ma nemojte kasti. A gde u svetu ima drugačije? Ko zarađuje više – predstave na Brodveju ili Džastin Biber na svojim nastupima? Namerno uzimamo Bibera za primer jer je čist komercijalni proizvod muzičke industrije, namenjen masovnoj upotrebi, bez ikakve želje i pretenzije da to što radi naziva umetnošću. Dalje, imamo silikonske sise i dupeta, bez adekvatnog objašnjenja zašto je to problem. Kao da je to nešto neupitno loše. Izvinite, nije. Šta ko radi sa svojim telom, isključivo je stvar ličnog ukusa i izbora, pogotovo ako u to ulaže sopstveni novac. Neupitno je loše i nevaspitano komentarisati tuđ izgled i gurati nos u tuđ novčanik.

Reče Glogovac da Dara Bubamara verovatno zarađuje i od "nekih dodatnih aktivnosti". Sad svi treba da se pravimo kako nismo primetili da je ovo optužba za prostituciju. Iz čista mira, na račun žene koju ne poznaje, koja mu nije ni rod ni pomoz' bog, i koja mu, sasvim izvesno, ne otima publiku, a još izvesnije – ni pare.

Da bude odmah jasno: Nebojša Glogovac je vrhunski glumac sa briljantnim ulogama, a Dara Bubamara je folk pevačica osrednjeg talenta sa priglupim pesmuljcima. Glogovac jeste umetnik, Dara nije. Te su stvari nesporne, ali važe samo na nivou profesionalnih profila. Sa ljudske strane, rezultat je 1:0 za Daru, jer je na Glogovčeve uvrede odreagovala sa stilom: "Mogu samo da kažem da obožavam Nebojšu Glogovca. Tačno je da punim sve gde god da se pojavim i da jesam zvezda, eto, ako je Nebojša to rekao, ja mogu samo da kažem da ga baš obožavam, da ga volim kao glumca i da ga pozivam da dođe na neki moj nastup da se dobro zezamo."

Drugo se nešto iza brda valja, a to je nemoć takozvane, samozvane ili pak prave društvene elite da artikuliše i definiše kako društveno nezadovoljstvo tako i njegove uzroke. Duhovno ispumpani, poraženi i lenji da temeljno promisle društvene i političke procese, umesto onog koga treba, gađaju neke žene koje, šta god o njima mislili, svojim radom zarađuju novac (da, veliki i, da, izbegavaju porez) i ne pretenduju na bilo šta više od toga da zabavljaju publiku. Problem je kad oni koji treba da otrežnjuju javnost počnu da ciljaju u lake mete, e samo da bi i oni pridobili publiku i ovacije. A ovacije su nešto što ipak više ide uz pevačice nego uz intelektualce

GROMADE PROTIV "KAMENJARKI"

Dakle, Radojka Adžić je poentirala, i možda bi se na tome završilo, ali onda je došlo do preokreta. Trenutno najvećoj zvezdi "Grand produkcije" Radi Manojlović pukao je film. Za one koji manje poznaju materiju, Manojlović je, uz Milicu Todorović, trenutno najuposlenija i najtraženija folk pevačica na domaćoj estradi. Nastupa gotovo bez prekida, a uz to stiže i da snima i izbacuje nove pesme. "I sama sam se susrela sa glumicama, 'velikim zvezdama' koje, onako, imaju stav prema nama kao da smo mi niža rasa. Ne znam što je to tako. Prva uvek pada po nama", deo je odgovora koji je uputila Glogovcu.

O tome koliko Rada Manojlović radi, iako se retko na to žali, svedoči jedna epizoda iz januara ove godine, kada je napustila žiri Grandove emisije "Neki novi klinci", jer nije imala vremena za tu vrstu angažmana: "Nastupam, radim, mogu ili da umrem ili da počnem da se drogiram kao što neke moje kolege rade. Da ne bih stresirala sebe i svoj organizam, najbolje je da napustim žiri." Zbog opaske o drogiranju, razbesnela je pola estrade. Simpatije potpisnice ovog teksta zauvek je dobila jer ne krije da je dete sa sela, da je rasla u sirotinji, bez majke i očuvala mlađu sestru, da joj nije strano ni kopanje ni čišćenje svinjca, te da je presrećna što sada svojoj porodici može da obezbedi lagodniji život. I zbog dirljive izjave o tome kako joj baba ne dozvoljava da joj kupi televizor u boji, "da se ne troši", i da svaki put kad joj dođe u posetu, baba pokušava da joj ćušne hiljadu dinara, da ima.

E onda su se cele stvari dohvatile društvene mreže i, naravno, kao i svaki čopor, rastrgle Radu Manojlović. Ko ne prati inovacije u slengu, možda se iznenadi podatkom da se davno zaboravljeni izraz "kamenjarka" vratio u široku upotrebu. Lansirao ga je ponovo Miroljub Petrović, poznatiji kao "pod mač, bato", najnovije milo čedo srpske radikalne desnice koja se pali na Dušanov zakonik i sakaćenje kao najefikasniju kaznenu politiku i prevenciju društvenih problema. Uglavnom, "kamenjarka" je najčešća uvreda kojom su korisnici društvenih mreža častili Radu Manojlović, a ako ukucate "kamenjarka" u Tviter pretragu, biće jasno da je to reč koja je obeležila leto 2017.

SLATKO OD SNOVA

Politički angažovan i na Tviteru vrlo aktivan reditelj Srđan Dragojević, koji je iz SPS-a prešao na stranu Saše Jankovića, takođe se detonirao u sklopu harange na folk pevačice. "Medijsko forsiranje odvratnih kalafonki koje se trte za novac očito služi za to da se srpske devojke ubede da je to ok profesija. Nije", tvitnuo je Dragojević na opšte oduševljenje širokih narodnih masa, jer, što reče Rada Manojlović: "niža rasa".

Ajde, reklo bi se, još jedan umetnik besan na estradu. Može se ta frustracija i razumeti, na kraju krajeva, naročito u vreme kad kultura, ona visoka koja nigde u svetu ne opstaje bez pomoći poreskih

NEŠTO JE UMETNOST, A NEŠTO PLAĆA RAČUNE: Dragana Mirković u filmu "Slatko od snova" i Seka Aleksić u "Mi nismo anđeli 3"

obveznika, lagano crkava u mukama. Bilo ko drugi da je to rekao, moglo bi da prođe. Bilo ko osim Srđana Dragojevića. Bog da joj dušu prosti, pokojna Mica Trofrtaljka, česta epizodistkinja u Dragojevićevim filmovima, verovatno bi mu za ovo pljunula u facu. Ovako, ostaje nam nada da će mu koju reći Seka Aleksić, kojoj je poverio ulogu u trećem nastavku filma *Mi nismo anđeli*. No, to nije sve. Srđan Dragojević je i autor scenarija za film *Slatko od snova* iz 1994. u kom je glavnu ulogu igrala pevačica Dragana Mirković. Nećemo ulaziti u pitanje kvaliteta tog filma, niti je njegovo postojanje zamerka na račun Srđana Dragojevića. Naprotiv, vreme je bilo teško i svako se borio za opstanak neumornim tezgarenjem. Koliko je taj film u finansijskom smislu značio ljudima koji su na njemu radili, objasnila je glumica Branka Katić pre nekoliko godina u intervjuu za "Nedeljnik": "Na tom filmu sam naučila da narodne pevačice nisu neke strašne spodobe. Dragana Mirković je bila vrlo korektna, veliki profesionalac. Kada je producent Raka Đokić u toku snimanja preminuo, ona je odlazila svakog vikenda u Nemačku gde je pevala i od tih tezgi donosila novac za završetak snimanja." Po njenim rečima, honorar je bio i te kako dobar, te da je od njega, zajedno sa sestrom, uspela da kupi mali stan, na koji je htela da stavi mesinganu pločicu sa natpisom "Slatko od snova": "Shvatila sam da ne može sve što radimo da bude umetnost, nešto mora i da plaća račune."

Dakle, 1994. godine, jedna "kalafonka", "pevaljka" i šta sve ne, tezgama po Nemačkoj obezbedila je egzistenciju umetnicima koji su em bili na ivici bede, kao i većina ostalih, em oštri kritičari Miloševićevog režima, što ih je koštalo u svakom smislu. I šta dobija zauzvrat? Pljuvanje i bezočno posramljivanje cele svoje profesije u kojoj, da, većina muzike jeste đubre, ali, ko kaže da i u dobrom delu filmske i pozorišne produkcije nema svakojakog đubreta?

UVAŽENI AKADEMIK

Da ne ostane sve u krugu "filmskih radnika" pobrinuo se akademik Dušan Teodorović, gostujući na Televiziji N1. Podsetimo, akademik Teodorović postao je poznat široj javnosti prvo kao kritičar lažnih doktorata ljudi iz vrha državne i gradske vlasti. Potom se angažovao u pokretu Dosta je bilo, pa u predsedničkoj kampanji Saše Jankovića, a onda je, nakon izbora, napustio Jankovićev tek osnovani Pokret slobodnih građana. Elitističkim izjavama se već isticao, pogotovo na račun pridošlica u Beograd, jer su se nekad prilagođavali gradu, a sad grad prilagođavaju sebi.

Ovog puta je lamentirao nad sudbinom društva čiji je siguran znak posrnuća to što mediji izveštavaju da se neka pevačica pomirila sa dečkom. U, to tek nigde na svetu nema. Britanski "Dejli mejl", kome se ceo sadržaj svodi na to ko se iz sveta šou-biznisa s kim pomirio, raskinuo, ko se s kim švaleriše, a ko ima strije, uopšte nije jedan od najčitanijih portala na svetu. Kablovske kanale poput E! ili MTV-ja ne gleda niko, a Kim Kardašijan sa sve sestrama, majkom, očuhom koji je promenio pol i mužem Kanje Vestom zapravo ne postoji. Ma kako da ne. To ima samo u Srbiji i to je naš najveći problem – te pevaljke i starlete. Znate kako, pevačice retko, gotovo nikad ne umišljaju da su akademici. Akademici, s druge strane, često pristaju da budu starlete ili izvođači "na muziku" koju komponuju vlastodršci. Ili daju izjave u kojima po površnosti mogu slobodno da konkurišu starletama.

Hajde da sada zanemarimo ono što bi ova novinarka uvek rado pogurala kao svoju agendu: da ovde imamo posla s muškarcima na kakvim-takvim pozicijama moći i autoriteta koji su se okomili na žene koje zarađuju više od njih. To jeste tačno, ali nije najbitnije. Drugo se nešto iza brda valja, a to je nemoć takozvane, samozvane ili pak prave društvene elite da artikuliše i definiše kako društveno nezadovoljstvo tako i njegove uzroke. Duhovno ispumpani, poraženi i lenji da temeljno promisle društvene i političke procese, umesto onog koga treba, gađaju neke žene koje, šta god o njima mislili, zarađuju novac (da, veliki i, da, izbegavaju porez) svojim radom i ne pretenduju na bilo šta više od toga da zabavljaju publiku. Problem je kad oni koji treba da otrežnjuju javnost počnu da ciljaju u lake mete, e samo da bi i oni pridobili publiku i ovacije. A ovacije su nešto što ipak više ide uz pevačice nego uz intelektualce. Od ovih drugih se očekuje bolna istina, a ne "ajmo ruke gore" parole. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Dozvolite da vas obrlatimo

Da li zbilja bilo ko iz izvršne vlasti može kredibilno da govori o borbi protiv korupcije, kada maltene svaki ministar shvata državu kao privatno vlasništvo? Na primer, tender za nabavku opreme za KC Niš nije bio u skladu sa zakonom, ali Ministarstvo zdravlja pozvalo se "na nacionalni interes"

ODBEGLI VLASNIK I KILAVA REŠENJA: Fabrika Goša
Foto: Marko Đoković

"Nije u redu da uzmeš dva i po miliona evra od naše dece, od naših bolnica i škola, i da uzmeš još tri miliona evra od naše dece. Za tih pet i po miliona evra mi možemo da napravimo, bogami, 30 dobrih vrtića u Srbiji, za 20.000 naše dece. E, nemaš ti pravo da ostaviš 20.000 naše dece bez tih 30 vrtića." Ovako je glasio samo delić znamenitog intervjua predsednika Srbije – monologa, pretežno – koji je izgovorio 24. jula na TV Pinku.

Demagogija ima izuzetno mnogo pojavnih oblika, a jedan je i ovakav – pogledajte šta bi država mogla da uradi da nema unutrašnjih i spoljnih neprijatelja koji koče razvoj i blagostanje. Ne ulazeći u aktuelnu svađu režima sa "Kurirom" – bivalo je toga i ranije – možda bi pomoglo da se državi i njenim funkcionerima u nekakvom unutrašnjem dijalogu o trošenju javnih sredstava postave upravo ovakva – demagoška pitanja.

Evo jednog: za šta zaposleni u REM-u primaju platu (oko milion evra bruto godišnje)? Ova, na papiru nezavisna i samostalna institucija jednostavno je odbila da radi svoj posao i, pozivajući se na dubiozna formalistička objašnjenja, nije kontrolisala izborni proces ove godine.

ISPOD SVIH TIH ZASTAVA

Zlonamerni bi mogli da kažu da članovi Saveta REM-a primaju platu da bi uspešno blokirali rad ove institucije i da omoguće neometanu hajku na pojedince i grupe građana sa televizija sa nacionalnom frekvencijom. Ili, da bi Pink mogao da plati dug od 7,34 miliona putem

26 nedeljnih menica, od 10. jula do kraja 2017. godine, a ne odmah. Ili, da bi TV Hepi, za razliku od drugih medija, mogao nesmetano da duguje pare državi, odnosno REM-u, zbog neplaćanja naknade – u februaru 2017. taj je dug bio 17 miliona dinara – svim drugim medijima je naloženo da dug plate, a za Hepi je odlučeno da se odluka o postupku ukidanja dozvole – odlaže. Ili, da bi oprostio 54 miliona dinara televizijama i kablovskim operaterima, kako stoji u finansijskom izveštaju... No, ti zlonamernici ne bi bili u pravu, jer je REM pokazao da budno prati šta se događa u etru, izrekavši meru upozorenja Hepiju – ni zbog čeg drugog nego "zbog vređanja nacionalnog obeležja (zastave)" u emisiji "Parovi".

A kad smo već kod zastave, evo i drugog pitanja, ovog puta za Sinišu Malog i gradskog menadžera Gorana Vesića: imaju li pravo da – prema gornjoj Vučićevoj računici – na hiljade "naše dece" ostave bez vrtića i škola, gradeći besmislene i preskupe fontane i jarbole? Fontana na Slaviji je koštala 1,8 miliona evra. To je Vučićevih "bogami, 10 dobrih vrtića", za 7000 "naše dece".

Šta tek reći o najavljenoj "investiciji" od tri miliona evra u gigantski jarbol visine 120 m i 30 manjih jarbola koji će erektovati nacionalni ponos – osim da je to, opet prema Vučićevom računu, "dobrih 16 vrtića"? "Dovoljno smo bogata zemlja da izdvojimo deo novca i za srpsku zastavu i za srpsku trobojku. Ne vidim zašto bi to bilo kome bio problem, nikoga nismo ugrozili, nikoga nismo oštetili. Višak koji imamo izdvojili smo za to", rekao je Siniša Mali krajem juna.

Mali se, doduše, nije potrudio da objasni kakav je to višak, kad je budžet grada doživeo već dva rebalansa u 2017. godini. Budžetom za 2017. bio je planiran suficit od 3,2 milijarde dinara, da bi se odmah, već u januaru, društvo iz gradskog vrha setilo da napravi novo javno preduzeće, "Direkciju za građevinsko zemljište i izgradnju", što je budžet već na startu godine bacilo u deficit od 5,5 milijardi.

Potom je krajem juna budžet ponovo išao na rebalans, pa je plan deficita povećan za još dve milijarde, na ukupno 7,5 milijardi dinara. Prema tome, nikakvog viška nema, a i sam Mali se 11. jula zapitao: "Ne znam šta drugo mogu da uradim da bi svi mališani dobili svoje mesto u vrtićima u Beogradu." Nemoj da gradiš fontane i vozdižeš jarbole, eto šta.

Foto: FoNet

Mali se 11. jula zapitao: "Ne znam šta drugo mogu da uradim da bi svi mališani dobili svoje mesto u vrtićima u Beogradu." Nemoj da gradiš fontane i vozdižeš jarbole, eto šta

No, ovo je tek ideja, i to loša – naravno da se ne može biti veći demagog od Vučića. Stoga, taj bi zamišljeni unutrašnji demagoški dijalog izgledao kao onomad kad je do njega došlo da je neko posumnjao da podizanje srpskog ponosa od 120 metara i nije baš najbolji način da se potroše pare: "Izgleda da nekome smeta srpska zastava", ispalio je odmah Vučić.

RASPIKUĆE I ŠKRTICE

Međutim, veoma je opravdano postaviti pitanje kako se izvršna vlast ophodi prema javnim sredstvima. A zvanični podaci ni u kom slučaju nisu dobri. Vlast se neprestano hvali stalnim rastom Srbije na Duing biznis listi Svetske banke, no u javnosti se maltene ne pominje jedna druga lista – Svetskog ekonomskog foruma (WEF) o konkurentnosti – koja je znatno obuhvatnija i relevantnija od prvopomenute (DB lista rangira zemlje na osnovu 10 parametara, a WEF na osnovu 144).

Tako, ima na toj WEF listi i odrednica *Wastefulness of government spending*, odnosno koliko su vladina trošenja rasipnička. Od 138 zemalja na listi, Srbija je tu na 124. mestu, dakle pri dnu. Ništa bolje Srbija ne stoji ni u drugim kategorijama, koje takođe određuju efikasnost države i njenih institucija – prema sudskoj nezavisnosti, Srbija je na 122. mestu, prema efikasnosti pravnog okvira u rešavanju sporova na 124, a prema pristrasnosti u odlukama vladinih zvaničnika na 105. mestu. Možda se ova poslednja odrednica poboljša u 2017. godini, jer Aleksandar Vučić, makar formalno, više nije vladin zvaničnik...

Upitnost vladinog trošenja novca građana teško da mora da se bliže objašnjava – tako je bilo i u prethodnim vladama, tako je i sada. Nedavno, na Dan rudara, saznali smo da je država "uspela da sačuva Resavicu" – tako što je ovom preduzeću, koje ima 6,3 milijardi dinara gubitka *iznad visine kapitala*, vlada "obezbedila sredstva da se smenski rad isplati". I ne samo to – cilj je, kako reče ministar Antić, da se proizvodnja "vrlo brzo" duplira. Eto ideje za Anu Brnabić, koja je, zabrinuta zbog neočekivano niskog privrednog rasta (1,2 pa 1,3 odsto u prva dva kvartala), izjavila da "s obzirom na odlično stanje u budžetu (...) možemo da uložimo u kratkoročne mere koje će uticati na rast, a dobre su u smislu kapitalnih investicija". Ako se već pare troše *ad hoc*,

»

ZABRINUTA PREMIJERKA I MINISTAR SA REŠENJEM: Ana Brnabić i Aleksandar Antić
Fotografije: Tanjug

neplanirano, mogu se nagnati gubitaši da prionu na proizvodnju – ionako deluje da je cilj da BDP poraste, po svaku cenu.

Samo u poslednjih nekoliko meseci javnost je saznala, na primer, da se nabavka opreme za KC Niš obavljala prema tenderu koji nije bio u skladu sa zakonom, a da se Ministarstvo zdravlja pozvalo "na nacionalni interes" i Komisiji za zaštitu potrošača uputilo zahtev da se nabavka ne prekida; da država daje milione evra subvencija smederevskoj fabrici za proizvodnju kablova "PKC Wiring Systems", koja već treću godinu zaredom posluje sa neto gubitkom; da je država dopustila da bivši vlasnik Goše proda fabriku i ode iz zemlje uprkos tome što duguje četiri miliona evra državi za poreze i doprinose, milion evra dobavljačima i 1,8 miliona evra radnicima, kojima nije uplaćivao doprinose od decembra 2013; da je država "otćutala" neprijateljsko preuzimanje Energoprojekta (gde ima trećinu vlasništva), i da, zbog toga što nije prodala akcije na vreme, njen deo nakon preuzimanja vredi čak milijardu i po dinara manje; da država krije – i da je pitanje da li je uopšte ima – studiju koja bi pokazala da je davanje Aerodroma "Nikola Tesla" u koncesiju na 25 godina najbolje rešenje za ovu firmu u vlasništvu države ("jer bi bili ugroženi vitalni interesi Republike Srbije"); da je Grad Beograd – ponovo, kao i 2016. – skrojio tender za novogodišnju rasvetu prema katalogu firme koja je i 2016. pobedila na tenderu; da će Novi Sad angažovati patrole koje štite kontejnere i koje "imaju pravo da do dolaska patrole policije zadrže počinioca bilo kog prekršaja ili krivičnog dela koje ugrožava imovinu za čiji obilazak i nadzor su angažovani"; da je EPS ponovo dodelio posao očitavanja brojila konzorcijumu koji je isporučivao uvećane račune za struju i nije očitavao sva brojila; da samo kutije za preseljenje Tomislava Nikolića koštaju oko 4500 evra, bez PDV-a... Sve ovo su potencijalno koruptivni poslovi, no ko može sve to da isprati?

U takozvanom non-paper dokumentu Evropske komisije kaže se sledeće o novom Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije: "Šire vlasništvo i poboljšana saradnja, zajedno sa političkim rukovodstvom na visokom nivou, neophodni su za postizanje opipljivih rezultata u borbi protiv korupcije. Srbiji tek predstoji uspostavljanje sveobuhvatne metodologije za prikupljanje statističkih podataka, čuvanje i izveštavanje o krivičnim delima korupcije. Osim toga, tek treba započeti rad na poboljšanju prikupljanja jedinstvenih statističkih podataka o korupciji."

PRIVATNA DRŽAVA

Sve je to lepo, no da li zbilja bilo ko iz izvršne vlasti može kredibilno da govori o borbi protiv korupcije, kada maltene svaki ministar shvata državu kao privatno vlasništvo? Eno, na sajtu Ministarstva za državnu upravu i lokalnu samoupravu stoji intervju ministra Branka Ružića u "Novostima", sa velikim naslovom: "Sa SNS u Beogradu osvojićemo iznad 50 odsto glasova". Privatni sajt fizičkog lica koje obnaša funkciju ministra unutrašnjih poslova – doktora Nebojše Stefanovića (ispod imena piše "predsednik gradskog odbora SNS Beograd") – obiluje fotografijama zaposlenih u policiji, a kao kontakt, fizičko lice Stefanović ostavlja državne kontakte – adresu i mejl Ministarstva.

Naravno, sve je ovo "mala maca" u odnosu na sledeće činjenice: da automobil Ministarstva rada koristi lice koje nije tu zaposleno, i koje biva uhapšeno zbog dilovanja droge; da, prema pisanju KRIK-a, ministar Vulin prodajom stana od 40.000 kupuje stan od 230.000 evra; da svedoci saradnici ministra Lončara dovode u vezu sa ubistvima zemunskog klana; da ministar Dačić ima kontakte sa saradnikom Darka Šarića; da je sin predsednika Vučića završio srednju školu u kojoj godina školovanja košta koliko i godišnja plata njegovog oca – i sve ovo a da nisu pomenuti ni afere Siniše Malog, niti Beograd na vodi. Ne biva da borba protiv korupcije napreduje uz ovakve kadrove, dapače. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

TEOFIL PANČIĆ

Glasovi iz Crne rupe

Dok se svi vrate s odmora, "Politika" će već biti transformisana u "Informer" s ćiriličnim fontom i dužim tekstovima

Mislio sam, braćo i zemljaci, da sam već oguglao na činjenicu da se načisto raspustite kad god vas ostavim same na nedelju ili dve, ali ovaj put ste ga baš preterali: još ne mogu da se opasuljim od šoka za sistem koji mi je proizvelo hvatanje priključka po povratku na otadžbinsko tlo, tj. retroaktivno iščitavanje po petnaest brojeva "Politike", "Novosti", "Blica", "Danasa"... Za početak, Vučić je Aleksandar koliko sutradan po mom odlasku (mora da su mu javili da je to najbolji tajming) u "Blicu" veleobznanio famozni "poziv na društveni dijalog" o Kosovu, a onda su, posledično, govna ubačena u ventilator profrcala na sve strane, eno se još slivaju. No, to je još i mila majka prema onome što sam zatekao u "Politici", novinama na koje sam, svem novoistorijskom iskustvu uprkos, notorno slab, na onaj bolećivi način inteligenta iz jedne male, skenjane zemlje, koji bi tako očajnički želeo da i ta njegova zemljica, jezik, grad, imaju neki svoj "Mond", "Tajms", "La Republiku"... nešto što i formom i sadržinom liči na Novine, a ne tek na slučajnu (i ružnu) hrpu papira dobru samo za brisanje prozora, a u nuždi i dupeta (uzgred, poznajete li ikoga ko stvarno briše guzicu novinama?!).

Znamo da je smenom Ljiljane Smajlović – s kojom ne delim valjda ni jedno jedino uverenje, stav, pogled na noviju istoriju i sadašnjost – Aleksandar Vučić (naime, ni sama Lj. S. neće negirati da ju je oterao on lično) ciljano prepustio "Politiku" ubrzanoj degeneraciji, ne zato što i neko drugi ne bi znao da uređuje te novine, daleko od toga, nego zato što nijednog trenutka nije ni bila ideja da umesto nje "Politiku" uređuje neko drugi: naprotiv, *ideja je bila da je ne uređuje niko drugi*. Ideja je, da preciziram, da je ne uređuje niko, a pogotovo niko iz "Politike". Naravno, neko mora da je potpisuje, ali taj se formalni problemčić lako rešava tako što će na mesto tog nekog biti postavljen neki Niko, a za njegovog zamenika i jezgro bliskih saradnika nekoliko primeraka elastičnog Ništa. Rečeno – učinjeno. Okej, ali zašto? Eh, zašto: zato da bi se i "Politika" pretvorila Ni U Šta, to jest, u bezobličnu melasu nesuvislog i nekredibilnog trućanja, u šta je prethodno pretvoreno sve nad čim su Vučić i ekipa preuzeli neposrednu kontrolu. Kako to izgleda, vidimo iz dana u dan. Traje to već neko vreme, ali ovih petnaestak "Politika" na gomili pokazuje mi da je i ta propast dobila naglo ubrzanje, i to usred "letnje šeme", valjda da bude manje primetno na ovu vrućinu. Dok se svi vrate s odmora, "Politika" će biti već potpuno transformisana u "Informer" s ćiriličnim fontom i dužim tekstovima. I uz prstohvat "Trećeg oka" ili "Zone sumraka" iz njihovih najžešćih dana.

Bizarna afera s nepostojećim autorima mizoginih gluposti, a za koju su tipusi urojeni oko aktuelne "Politike" iznastojali da optuže ama baš sve žive i nežive osim samih sebe, mada je na njima sva profesionalna odgovornost, samo je vrh ledenog brega. Šta je to prema muci duhu iščitavanja jednog pa drugog ponedeljkovog Gorana Kozića, a dok sam se izborio s njima, eno gde stiže i treći?! Sve s prigodnim citiranjem fašistoidne "mudrosti" Jovana Dučića o, pazi sad – osobinama jednog naroda. Kojim osobinama? Kojeg naroda? Nije važno: svako ko misli da bilo koji "narod" (višemilionska grupa ljudi iskonstruisanog zajedničkog porekla, koji se međusobno ne poznaju i koji ne dele ništa realno, bilo dobro ili loše; baš kao što smo Kozić i ja, na žalost, sunarodnici, a ipak smo, hvala bogu, dva sveta različita) može imati nekakve zajedničke "osobine" (čak i pozitivne, kamoli one druge), naprosto je fašističko smeće. Pa taman da je i Luj-Ferdinand Selin, a taj je bio nesravnjivo bolji pisac od otužnog Dučića. I voleli su da ga citiraju nesravnjivo inteligentniji i pismeniji fašisti.

Ali, nisu u pitanju samo nepostojeći kanadski naučnici i toksični prostak Kozić, taj paradni magarac veoma ciljanog i veoma namernog uništenja još jedne institucije, inače omiljenog hobija Klike. Šta reći za zaumno mudrovanje izvesnog Otaševića, inače dopisnika iz Čačka, koji s naslovne strane (!) "Politike", a povodom neke belosvetske paranaučne budalaštine za opsenjivanje dokone neukosti, tercira stanovitom "pravoslavnom misliocu" iz varoške gimnazije u parafilozofiranju opet o kolektivnim osobinama čitavih naroda, koji da jesu ili pak nisu tolerantni – a Srbi su, dakako, najtolerantniji, samo ih zle NVO i Holivud prikazuju u ružnom svetlu?! Ili, šta reći za večitog kosovskog mučenika i dežurnog metafizičara Rakočević Živojina, koji nam, opet s naslovne strane, objašnjava zašto je *metafizički* nedopustivo i nemoguće da Kosovo bude "albansko", a ne "srpsko", istovremeno gorko žaleći nad nečim što se i fizički i metafizički zvalo Republika Srpska Krajina, i ne videći u tome ništa u najmanju ruku kontradiktorno?

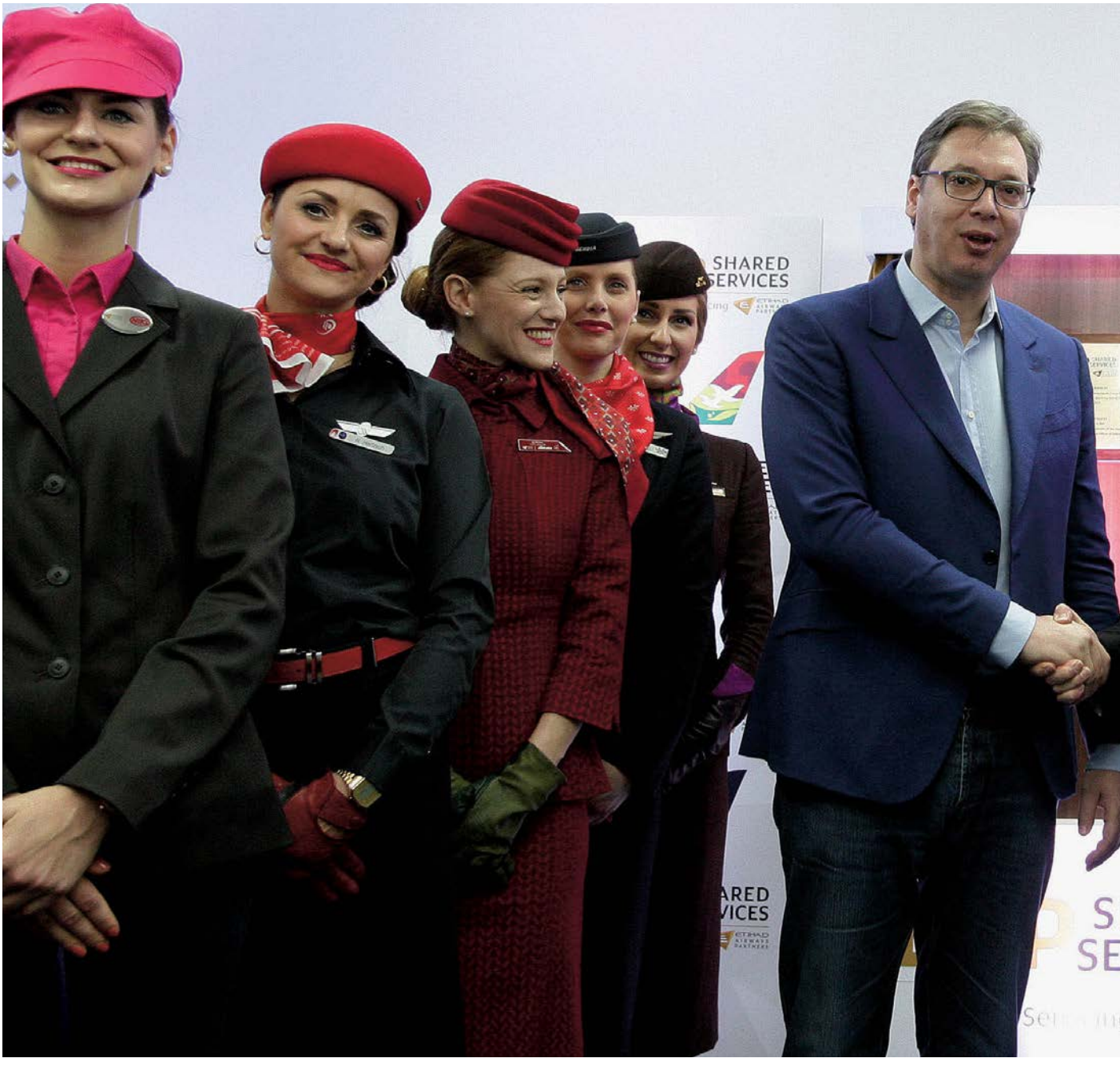
Jedno, međutim, mora da bude jasno. "Politika" je samo simptom. Ti ljudi koji je prave zapravo ne postoje, mada verovatno postoje nakupine belančevina kojima u ličnim kartama pišu odgovarajuća imena. Njen glavni urednik zove se Aleksandar Vučić. Onaj koji piše one skrnavosti ponedeljkom takođe je Aleksandar Vučić. Vučić je i "Politikin" dopisnik iz Čačka, Vučić je i "pravoslavni mislilac", i autor horoskopa, i pisac pisama čitalaca, i brkata tetkica u bifeu "Politike", ako taj još postoji. "Politika" je samo najsvežija žrtva Crne rupe uništavila. Neka se pripremi RTS. Ma, neka se, da se ne lažemo, pripremi Srbija. ¶

Prizemljivanje

U godini u kojoj je nacionalna avio-kompanija trebalo da bude na zelenoj grani i da poleti na krilima novih aviona, priča se samo o otpuštanjima, racionalizacijama i smanjivanju troškova. Kao da se veliki balon izduvao i kao da se traži rešenje za godine u kojima računi neće biti plaćani iz budžeta

Početak avgusta je nekako dobar momenat da se napravi pregled onoga što se dešava u kompaniji za avio-saobraćaj Er Srbija, u vlasništvu Republike Srbije i partnera iz Ujedinjenih Arapskih Emirata Etihad ervejza.

Pre samo četiri godine, baš 1. avgusta 2013. godine, u drugoj godini kako je na vlasti i u toku pripremanja rekonstruk-

nebeske Srbije

cije Vlade Srbije premijera Ivice Dačića, a posle "aflatoksin afere" koja je pomela tadašnjeg ministra poljoprivrede Gorana Kneževića, Aleksandar Vučić je na "svečanosti u hotelu Hajat" u Beogradu potpisao neke papire u društvu čoveka pod imenom Džejms Hogan, glavnog menadžera u kompaniji Etihad ervejz.

Srbija je tada, verovalo se, posle niza godina tavorenja i lošeg upravljanja nacionalnom avio-kompanijom pod imenom Jat ervejz, dobila moćnog strateškog partnera iz bogate zemlje koja ne može da se pohvali visokim standardima u demokratiji, ali je poznata po ogromnom bogatstvu u rukama tamošnjih šeika.

Papire koje je potpisao Vučić, tada u kapacitetu prvog potpredsednika Vlade Srbije i šefa Biroa za koordinaciju službi bezbednosti, javnost je iščekivala da vidi punih godinu dana jer je nova vlast obećala da će takve stvari objavljivati i da više neće biti tajnih ugovora kao što je onaj sa Fijatom ili Gaspromom. Međutim, uprkos najavama, u kojima se posebno isticao Siniša Mali, tada savetnik Vučića, a kasnije, od proleća 2014. godine, gradonačelnik Beograda i predsednik Nadzornog odbora novoformiranog društva Er Srbija, nije im se dalo da to urade sve dok »

Foto: Sava Radovanović /Tanjug

Avgusta 2017. godine javnosti se ne priča o razvoju i održivosti Er Srbije: vesti kažu da se tamo otpuštaju ljudi, da se ukidaju poslovnice, da se povećavaju obaveze korisnika usluga i da se smanjuje nivo kvaliteta usluga na letovima.
Iz partnerskog Etihada stižu informacije o velikim gubicima ove kompanije za prošlu poslovnu godinu (pomenuta je cifra od 1,8 milijardi dolara), a gubi se i svaki trag Džejmsu Hoganu (na slici sa A. Vučićem) koji je važio za garanta velikog posla sa Vladom Srbije

nedeljnik "Vreme" i BIRN Srbija nisu objavili nacrte ugovora potpisanih sa strateškim partnerom iz kojih je javnost saznala da se država Srbija obavezala da svoj udeo od 51 odsto u novoformiranoj kompaniji plati višestruko više od onoga što je trebalo da uloži Etihad za vlasništvo 49 odsto akcija.

Tekst objavljen u "Vremenu" i na sajtu javno.rs izazvao je bes Aleksandra Vučića. On je dan nakon toga sazvao posebnu konferenciju za medije i u direktnom televizijskom prenosu (ako nas sećanje ne vara, to je bila prva vanredna konferencija za medije – ono što je docnije postala rutinska stvar) objavljene činjenice nazvao lažima i pozvao javnost da pogleda dokumenta koja je Vlada objavila na svom portalu neposredno po završetku Vučićeve predstave.

Na neki način, novinarsko istraživanje je nateralo Vladu da objavi deo dokumentacije, ali ne i biznis plan i strateški plan razvoja – dokumenta koja su pokazivala pravo stanje u kompaniji, visinu obaveza države u naredne tri godine, vrste beneficija koje će Er Srbija imati u odnosu na druge kompanije koje lete sa beogradskog aerodroma, kao i predviđanja za uspostavljanje održivog modela poslovanja te avio-kompanije do 2017. godine.

Sada smo u avgustu 2017. godine i u javnosti se ne priča o razvoju i održivosti kompanije: vesti kažu da se tamo otpuštaju ljudi (što nije "smak sveta"), da se ukidaju poslovnice, da se povećavaju obaveze korisnika usluga i da se smanjuje nivo kvaliteta usluga i ponude na samim letovima. Pored toga, iz partnerskog Etihada stižu informacije o velikim gubicima ove kompanije za prošlu poslovnu godinu (pomenuta je cifra od 1,8 milijardi dolara), a gubi se i svaki trag Džejmsu Hoganu (po nekim, nedovoljno kredibilnim izvorima, protiv njega je pokrenuta istraga u Emiratima) koji je važio za garanta velikog posla sa Vladom Srbije.

U zbiru, posle četiri godine, ili posle tri godine (jer se docnije videlo da su krajem jula 2014. potpisivane delimično izmenjene verzije ugovora sa Etihadom i da ih je tada bez hotelskog glamura i kamera potpisao Dušan Vujević, u tom trenutku ministar privrede u Vladi Srbije), izgleda da je entuzijazam splasnuo, da je uloga strateškog partnera sve bleđa, i da se od metalnog escajga završilo na plastičnim čašicama za vodu za one koji je zatraže na letovima.

Er Srbija je promenila sedišta u kabinama aviona i instalirala sedišta koja liče na ona tapacirana iz novih tramvaja u Beogradu i sugerišu da kompanija menja koncept i da već sada ima usluge u rangu "loukostera" – niskotarifnih avio-kompanija, prevoznika koji korisniku nude manje udobnosti i niži kvalitet usluga zarad niže cene karte, samo što su kod našeg prevoznika cene karata i dalje više nego kod pomenutih kompanija

GDE JE FINANSIJSKI IZVEŠTAJ

Bukvalno pre godinu dana, početkom avgusta 2016. godine, u "Vremenu" je objavljen tekst u kome je na osnovu finansijskih izveštaja objašnjeno i pokazano da su sve "pozitivne performanse" domaćeg avio-prevoznika (*flag carier* – odomaćen internacionalni izraz) zasnovane na obilatoj pomoći iz državne kase.

Finansijski izveštaji za 2014. i 2015. godinu pokazali su ono što Vlada nije želela da saopšti javnosti od početka: visinu državne pomoći koju je Er Srbija "priznala" u visini od 14 milijardi dinara – 130 miliona evra, okvirno (za te dve godine), da je u tom periodu država izdala garancije za kredite u visini od skoro 60 miliona evra, a da je od stranog partnera stigla pomoć u vidu kredita od 56 miliona evra koji treba da bude vraćen do 2020. godine.

Pre toga, a posle objavljivanja ugovora, govorilo se i da se troškovi koje kompanija pravi na aerodromu pokrivaju iz budžeta, da je let do Njujorka finansijski neodrživ, da su letelice koje se koriste "uzete na lizing" od partnera i da se njemu plaća iznajmljivanje, baš kao i obuka nove flote i njeno skupoceno iznajmljivanje dok ova "naša" nije bila utrenirana da radi.

Posebna je priča o visini plate generalnog direktora Denija Kondića (koga se za domaće prilike prekrstilo u Dane Kondić) dovedenog iz Australije, a po preporuci Džejmsa Hogana. Iako se iz izvora u kompaniji govorilo da on ima mesečnu platu od 24.000 evra i da su mu svi troškovi pokriveni jer živi u jednom hotelu u Beogradu, te informacije nisu potvrđene: ono što se zna jeste da je na plate menadžmenta (glavnih ljudi u kompaniji) trošeno godišnje oko 250.000 evra, iz čega bi moglo da se pretpostavi da njegova plata nije mogla da bude veća od one koju prima Dušan Bajatović na mestu direktora Srbijagasa.

Dok čekamo da se na portalu Agencije za privredne registre pojavi izveštaj za 2016. godinu, jedino što nam preostaje jeste da verujemo izjavama menadžmenta i Siniše Malog, koji je i za potrebe ovog teksta odbio razgovor. Prema tim izvorima, sve je u najboljem redu, Er Srbija je regionalni lider, broj prevezenih putnika stalno raste, to je kompanija koja omogućava Srbiji i bolju promociju i dovođenje većeg broja turista čime se uvećava BDP, a od aerodroma u Beogradu je navodno napravila zlatnu koku koju sada Vlada ne zna kako da udomi, jer se mnogi otimaju oko nje, što je tema za posebnu analizu s obzirom da je odluka o izboru strateškog partnera ili prodaji aerodroma neprestano odlaže.

Zašto izveštaja još uvek nema, nije poznato osim što postoji protokolarno objašnjenje na portalu APR-a o tome da ono što je dostavljeno nije dokument koji zadovoljava standarde finansijskog izveštavanja pa zato nije ni uzet u obradu. Niko se iz kompanije nije tim povodom oglasio, ali smo čuli ranije predsednicu

JAGMA ZA "ZLATNU KOKU": Aerodrom "Nikola Tesla"
Foto: Tanja Valič /Tanjug

Vlade Srbije Anu Brnabić, koja predstavlja većinskog vlasnika, da se neće mešati u poslovanje "privatne kompanije". Ipak, 8. avgusta 2017. stiglo je saopštenje iz kompanije u kome se tvrdi da je i u 2016. ostvarena zarada od 900.000 evra, ali se ne iznose drugi podaci osim operativnog prihoda i veličanja uspostavljanja linije sa Njujorkom.

OD PUNJENIH TIKVICA DO ČAŠE VODE

Posle jednog od letova tada novouspostavljene kompanije, a koja se ove godine setila da je osnovana daleke 1927. godine – nekih 70 godina pre partnera iz Emirata, tadašnji prvi potpredsednik Vlade Vučić hvalio je kuhinju i tvrdio da ni kod mame nema takvih punjenih tikvica ili šta su mu već bili poslužili. I zaista, u prvom trenutku, Er Srbija se trudila da dâ nešto više svojim putnicima, pa se išlo dotle da u upotrebu bude vraćen metalni escajg, koga se sećaju oni koji su putovali JAT-om ili PanAm-om pre 40 godina... Zaista, bilo je čudno videti pravi nož, viljušku i kašiku u kabini aviona u doba kada se putnicima vade metalni novčići i grickalice za nokte pre ulaska u avion.

Danas, ako putujete na primer za Crnu Goru, što jeste vremenski kratak let, nećete dobiti ni kafu, i sve to se pravda potrebom da se štedi, da se bude efikasniji u poslovanju da bi se održali dobri finansijski pokazatelji. Pored toga, sada se razmišlja i o tome da se Er Srbija odrekne usluga pripremanja hrane (a svojevremeno su dobili nazad Jat ketering), kao i poslova koji se tiču utovara i istovara prtljaga i opsluživanja letelice dok je "na zemlji".

Tiho se odustalo od priče o nabavci sasvim novih letelica – što je u jesen 2013. godine bilo najavljeno za 2018. godinu kada se pričalo da će predujam od 23 miliona dolara koji je devedesetih uplaćen Erbasu poslužiti kao depozit za nove avione.

U finansijskom izveštaju za 2015. godinu objavljeno je da je u međuvremenu napravljen ugovor o poništavanju ugovora sa Erbasom i dodaje se:

"U sklopu izvršenja ugovorenog strateškog plana za 2014–2016. godinu, a u vezi obnove flote, Skupština akcionara je u 2015. godini dala saglasnost na ustupanje kupoprodajnog ugovora između Etihada kao ustupaoca i Air Serbia kao sticaoca prava, a u vezi kupovine novih Airbus aviona, pri čemu Etihad ustupa i daje garancije sticaocu prava da prihvati isporuku, kupi i po plaćanju kupoprodajne cene svakog pojedinačnog aviona postane vlasnik istog. Nakon izvršenog plaćanja prema Airbusu od strane Air Serbia pune kupoprodajne cene za svaki vazduhoplov, Etihad treba da plati Air Serbia proporcijalni deo od ukupnog iznosa od USD 23,5 miliona na ime PDP-a (Pre Delivery Payment). S obzirom na to da pravo da se povrati PDP u iznosu od USD 23,5 miliona zavisi od buduće kupovine novih aviona, takvo sredstvo nije priznato i predstavlja potencijalnu imovinu Društva."

Danas niko više ne govori o tako ambicioznim planovima osim ako nije promenjena komunikaciona strategija, pa će se ubuduće vesti saopštavati kada se nešto zaista dogodi, a ne kada neko zamisli da će se nešto dogoditi.

Pre nego dolete nova krila, kompanija je promenila sedišta u kabinama aviona i instalirala sedišta koja liče na ona tapacirana iz novih tramvaja u Beogradu i sugerišu da kompanija menja koncept i da već sada ima usluge u rangu "loukostera" – niskotarifnih avio-kompanija, prevoznika koji korisniku nude manje udobnosti i niži kvalitet usluga zarad niže cene karte, samo što su kod našeg prevoznika cene karata i dalje više nego kod pomenutih kompanija.

Pored toga, upadljivo je odsustvo bilo koga sa strane Etihada, pa se počelo spekulisati da je saradnja sa arapskim partnerima koji su se našli u određenim pro- »

Foto: Zoran Žestić /Tanjug

Upadljivo je odsustvo bilo koga iz Etihada, pa se počelo spekulisati da je saradnja sa arapskim partnerima koji su se našli u određenim problemima pred okončanjem, da se posle tri godine videlo šta je moguće, a šta ne, i da se sad traži neki novi izlaz, možda u pronalaženju novog partnera. Kako su srpske vlasti često najavljivale velike kineske investicije, neki izvori iz kompanije govore da bi možda najbolje rešenje bilo da se Er Srbija proda zajedno sa aerodromom velikom kineskom partneru koji je navodno zainteresovan za kupovinu aerodroma i da je to onaj partner za koga je Vučić nedavno govorio da sam ima 800 svojih aviona

blemima pred okončanjem, da se posle tri godine videlo šta je moguće, a šta ne, i da se sad traži neki novi izlaz, možda u pronalaženju novog partnera. Kako su srpske vlasti često najavljivale velike kineske investicije, neki izvori iz kompanije govore da bi možda najbolje rešenje bilo da se Er Srbija proda zajedno sa aerodromom velikom kineskom partneru koji je navodno zainteresovan za kupovinu aerodroma i da je to onaj partner za koga je Vučić nedavno govorio da ima sam 800 svojih aviona.

Međutim, sve je to u formi nagađanja i pretpostavki i teško da ljudi koji nisu iz najbližeg okruženja Vučića i Siniše Malog mogu da znaju i pravo stanje i prave planove.

TAJANSTVENO DO KRAJA

Upravo je manjak transparentnosti želja da se diktatom dođe do najboljeg rešenja za ono što je kvarilo utisak o celom poslu sa Etihadom poslednje četiri godine. Vlada, odnosno Mali i Vučić, godinama odbijaju da javnosti precizno odgovore na jednostavno pitanje: koliko je Srbija uložila u Er Srbiju, po svakom osnovu, i šta smo zauzvrat dobili? Šta će biti "sutra" ako Etihad izađe iz vlasništva, ili ako dugovi budu toliki da država ne može više da ih servisira?

Ko će biti odgovoran za propalu državnu investiciju koja je pojela stotine miliona evra?

A ako nije tako, ako su izgledi dobri, da nam bude predstavljen jasan plan kako će to Er Srbija da radi bez državne pomoći? Kako da verujemo da će novi plan da uspe kada je ovaj prethodni propao, i znali smo da će propasti jer se više radilo o tajnim dogovorima nego o pametnom ulaganju na duge staze?

Slaba je uteha reći građanima, pogledajte kako su nam lepi "Novak Đoković", "Miki Manojlović" i "Vlade Divac", kako je snažan "Dejan Stanković" (imena pojedinih letelica), kada ogromna većina nikada nije bila u mogućnosti da odleti bilo gde. S druge strane, oni koji lete, slabo drže do toga šta piše na trupu aviona dok god mogu da obezbede najpovoljniju cenu karte, naročito kada je reč o interkontinentalnim putovanjima.

Zamislimo samo da ovih dana, opet početkom avgusta, Vučić ne otvara ogromnu robnu kuću kompanije Ikea pored Beograda, nego da je uložio nekoliko stotina miliona evra javnog novca u pokretanje proizvodnje Simpa – kompanije kojoj je toliko puta pomoć "pružana", ali ona nije mogla ne samo da se vrati na tržišta na kojima je bila, već je izgubila i ova lokalna na kojima je bila najprepoznatljiviji brend u oblasti proizvodnje nameštaja.

Da li bi građani Srbije pohrlili da pozdrave novi pokušaj podizanja srušenog "giganta" ili bi tražili da se javne pare troše na nešto što im je u većoj meri potrebno kad već nameštaj mogu da kupe na sto drugih mesta?

Ali, to je pitanje odgovornosti u politici, a ova vlast za sada ne pokazuje spremnost da se tog principa drži. ¶

SLOBODAN GEORGIJEV

Powered by EUnet HOSTING

Connected by SBB

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inzenjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

EUnet HOSTING

www.eunethosting.com
011 30 10 500

Bulevar Zorana Đinđića 8a
Beograd

SBB SOLUTIONS
pametna rešenja

www.sbbsolutions.rs
Kontakt centar 19966

Ministar za skaka

Šta znači to da su "takvi tehnološki požari po svetskim normama u sličnim tehnologijama dozvoljeni i do 10 odsto u odnosu na dnevnu proizvodnju", kako stoji u sramnom saopštenju rukovodstva i sindikata fabrike "Milan Blagojević – Namenska". Deset odsto čega – ljudi ili proizvoda? U "MB – Namenska", najvećoj fabrici baruta i eksploziva u Srbiji, proizvode se tone razornih materija, a radi oko hiljadu ljudi. Ako bi deset odsto onoga što je uskladišteno u Lučanima eksplodiralo, pola Čačka bi odletelo u vazduh, a o ljudima nećemo – neukusno je

Fotografije: Marija Janković

Dva incidenta za manje od tri nedelje dogodila su se u fabrici "Milan Blagojević – Namenska" u Lučanima kod Čačka. Prvi se dogodio 14. jula, i tom prilikom su dva radnika teško povređena, a jedan od njih dvojice je dva dana kasnije umro. U drugom požaru, 2. avgusta, takođe su opečena dva radnika, ali su na sreću van životne opasnosti.

Istrage o uzrocima požara još su u toku, a one se kod nas obično završavaju svaljivanjem krivice na "ljudski faktor", to jest na one koji su stradali, jer se tako izbegavaju plaćanje odštete i odgovornost nadređenih – bar je tako bilo u skoro svim sličnim slučajevima. Kada to nije moguće, priziva se "viša sila" i konstatuje da je uzrok incidenta nemoguće utvrditi – opet radi izbegavanja odgovornosti i plaćanja odštete.

POŽAR U SKLADU SA NORMOM

To je samo po sebi okrutno i cinično, ali reakcija rukovodstva (i sindikata) "Milana Blagojevića" nakon drugog požara prevazilazi sve što smo dosad videli. Oni su u saopštenju objavljenom 3. avgusta poručili sledeće: "Fabrika 'Milan Blagojević' ima najopasniji tehnološki proces proizvodnje, i u svom proizvodnom programu najopasnije materije kao što su nitroceluloza i nitroglicerin. Smrtni slučajevi se dešavaju na auto-putevima i požari su prisutni i u drugim granama industrije, ali nemaju ovoliki publicitet, kao dešavanja u preduzeću. Molimo sve dobronamerne ljude i političare da ova dešavanja (požari) koji su prisutni u ovoj opasnoj proizvodnji, kao i gubitak dvojice naših kolega ne koriste za političke obračune sa neistomišljenicima (...) Očigledno je da su akta zastarela i da se u trenutku razvoja tehnologije moraju uvesti novi sistemi i sredstava zaštite od požara. Trenutno se to detaljno ispituje i ukoliko se dobiju dobri rezultati, primeniće se nova sredstva radi zaštite radnika, uz prethodno pribavljanje neophodnih saglasnosti od nadležnih institucija (...) O požaru koji se u fabrici desio 14. jula u kojem su stradala dvojica radnika, rukovodstvo fabrike ne može da se izjašnjava jer ga ispituju tužilac i nadležni državni organi, a da je požar koji se dogodio 2. avgusta predviđen tehnološkim postupkom i da su takvi tehnološki požari po svetskim normama u sličnim tehnologijama dozvoljeni i do 10 odsto u odnosu na dnevnu proizvodnju", kaže se u zajedničkom saopštenju.

nje na glavu

"DUGOKOSI MLADIĆ IZ NOVOG SADA KRAJIŠKOG POREKLA IZ RADNIČKE PORODICE": A. Vulin iz ranije faze
Fotografije: Marija Janković

Delovi teksta koji su izostavljeni sadrže hvalospeve aktuelnoj vladi i svemu što je učinila za oživljavanje i modernizaciju "Namenske". Ni reč utehe za nastradale, ni reč saučešća porodici pokojnika.

Razumljivo je što ispod ovako sramnog dokumenta ne stoji nijedno ime – ko bi se potpisao na tako nešto? – već samo kolektivne odrednice "rukovodstvo" i "sindikat". Pravi autori verovatno ni nisu u Lučanima, nego u Ministarstvu odbrane u Beogradu. Kako inače objasniti nonšalantan ton i dirljivo jedinstvo sindikata i menadžera u postrojenju u kome se ovakve stvari svako malo dešavaju. Podsetimo, u septembru 2015. takođe su izbila dva požara, u razmaku od dva dana, a četvoro ljudi je teško povređeno. Rezultati istrage nikada nisu objavljeni.

Šta znači to da su "takvi tehnološki požari po svetskim normama u sličnim tehnologijama dozvoljeni i do 10 odsto u odnosu na dnevnu proizvodnju"? Deset odsto čega – ljudi ili proizvoda? U "MB – Namenska", najvećoj fabrici baruta i eksploziva u Srbiji, proizvode se tone razornih materija, a radi oko hiljadu ljudi. Ako bi deset odsto onoga što je uskladišteno u Lučanima eksplodiralo, pola Čačka bi odletelo u vazduh, a o ljudima nećemo – neukusno je.

ISKRENOST, ENTUZIJAZAM, HARIZMA

Šta je za to vreme radio ministar odbrane Aleksandar Vulin u čiji resor spada i postrojenje u Lučanima?

On je obišao radnike povređene u drugom požaru, kao što je, uostalom, obišao i radnika povređenog u prvom, kada je propustio da se obavesti da je jedan radnik preminuo i obukao zaštitni mantil naopako (vidi "Vreme" br. 1386, "Namigivanje Migovima"). Ipak, najviše vremena je potrošio puštajući probne balone o uvođenju obaveznog vojnog roka za muškarce i žene (naročito za žene) i doterujući svoju internet prezentaciju (www.vulin.rs), na kojoj o sebi govori sledećim rečima: "Dugokosi mladić iz Novog Sada krajiškog porekla iz radničke porodice, bez povezanosti sa poznatim političkim familijama, intelektualnim elitama ili bogataškim imperijama, od prvog trenutka, jedino svojom iskrenošću i entuzijazmom privlači pažnju na sebe. Netipičnom pojavom i harizmom, za generaciju njegovih političkih vršnjaka, unosi nov trend u tadašnji politički milje Srbije..."

Pre toga je ministar Vulin savladao skakanje padobranom, pa se tako u maju ove godine uspešno prizemljio nakon skoka sa 3000 metara. A šta bi bilo da je, ne daj bože, nešto pošlo po zlu? Može li se zamisliti da nakon toga Ministarstvo objavi sledeće saopštenje: "Padobranstvo je jedno od najopasnijih aktivnosti, naročito u fazi dodira padobranca sa tlom. Javnost treba da zna da i pored primene svih tehničkih i organizacionih mera zaštite mogu nastati akcidenti. Smrtni slučajevi se dešavaju i drugde, ljudi se ponekad strmeknu sa balkona i skaču s mostova, ali nemaju ovoliki publicitet. Molimo sve dobronamerne ljude i političare da ova dešavanja, kao i gubitak ministra Vulina ne koriste za političke obračune sa neistomišljenicima?"

I konačno, šta kažu svetski standardi? Koliko je procenata kadrova kao što je Vulin dozvoljeno izgubiti, u odnosu na proizvodnju? ¶

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

IGRE BEZ GRANICA KAFANSKIH PATRIOTA

"Sve što se dešavalo prethodnih pet godina, svi ugovori, sporazumi, dogovori, sva komunikacija sa javnošću i društvom, svodili su se na monolog jednog čoveka. Izvolite objasnite porodicama nestalih sa Kosova i Metohije kako će ta srpska lista čiju pobedu Marko Đurić proslavi uz trubače ući u vladu Ramuša Haradinaja, tvorca Žute kuće. Vidite kako surovo izgleda kada sila natera one velike patriote iz kafane da oni odrade najprljaviji posao"

Brigadni general Sreto Malinović rođen je u okolini Travnika, postao vojni pilot jugoslovenskog aviona "orao" i učestvovao u ratovima devedesetih. Čuvenu patriotsku besedu svojim pilotima održao je 24. marta 1999. uoči poletanja u odbranu od NATO agresije. Odlikovan Medaljom časti. Pre šest godina, kako sam kaže, "okačio je kacigu o klin". Od prošle godine, kada se pridružio Demokratskoj stranci (DS), nosi etiketu "žutog NATO generala". General Malinović za "Vreme" govori o onome što pričaju i rade dva Aleksandra: ministar odbrane Vulin i predsednik Srbije Vučić.

"VREME": Kakvo je vaše mišljenje o novoj strategiji odbrane koju ovih dana pominje ministar Aleksandar Vulin?

SRETO MALINOVIĆ: Izrada strateških doktrinarnih dokumenata se najavljuje iz godine u godinu, ali nikako da praktično vidimo bar deo realizacije tih zahteva koje oni sami ispostavljaju. Ne verujem da će to nešto epohalno da se razlikuje u odnosu na dosadašnja doktrinarna dokumenta. Vulin iznosi samo određene segmente koji postoje u Zakonu o odbrani i Zakonu o vojsci koji zbunjuju javnost jer on to pompezno predstavlja. Formiran je radni tim u Ministarstvu odbrane za izradu tih dokumenata, ali da bi se to uradilo potrebno je da se prvo napravi strategija nacionalne bezbednosti.

Hoćete da kažete da obaveza civila da budu obučeni za prvu pomoć, odbranu i zaštitu nije originalna ideja Aleksandra Vulina?

Pa, to već stoji u Zakonu o odbrani i u Zakonu o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi. To je sve već definisano. Samo on, pošto očigledno ne razume tematiku, nespretno istrčava u javnost dajući izjave koje zbunjuju građane jer je način na koji priča nedorečen i iritirajući.

Kako bi zaista te obaveze civila trebalo da izgledaju?

Svi mi koji smo vojno sposobni od 18. do 65. godine smo vojni obveznici. Zavisno od potreba države i odbrane, zakon propisuje pozivanje određenih kategorija stanovništva na obuku ili obnavljanje znanja, pre svega one koji su odslužili vojni rok i već su obučeni da rukuju nekim vrstama naoružanja ili tehnike. To je kategorija borbeno upotrebljivih, a koji nisu obuhvaćeni takozvanom aktivnom rezervom. Aktivna rezerva je zamišljena da jedan deo građana koji su odslužili vojni rok mogu da dobrovoljno sklope ugovor sa Vojskom i služe kao prvi poziv popune sastava Vojske do predviđenih formacijskih mesta i preko toga ukoliko postoje bezbednosne pretnje i izazovi. Starosna granica za vojnike je do 40 godina, za rezervne podoficire i oficire do 50, a za profesionalne nije predviđena. Međutim, ta aktivna rezerva još uvek nije zaživela. Stanovništvo koje nije služilo vojni rok, u koje spada većina žena, trebalo bi da bude obučeno za aktivnosti u domenu civilne zaštite.

Dakle, držala bi se neka vrsta specijalne obuke za civile. Kako bi to izgledalo?

Ne znam kakva su razmišljanja u vezi sa tom obukom. To su, jednostavno, na malo nezgrapan način prepričane obaveze građana Srbije iz Zakona o vojnoj, radnoj i materijalnoj obavezi. Da li bi se to izvodilo u centrima za obuku Vojske Srbije, sa kojim sredstvima bi se to realizovalo, to je za mene, u ovom trenutku, nepoznanica. Mislim da bi više trebalo da se pobrinu oko redovne obuke i opremanja profesionalnog sastava Vojske, pa tek onda da se razmišlja o ovim drugim stvarima. Osim ukoliko dotični ministar ne procenjuje da smo u grotlu neke bezbednosne pretnje.

Ne čini li vam se da sve ovo stanovništvu deluje kao neki blagi poziv na mobilizaciju i pripravnost?

To jeste na neki način dizanje tenzije, ali, ipak, mislim da je ovo skretanje pažnje sa mnogo bitnijih pitanja koja se dešavaju u društvu i regionu. Pre svega mislim na pitanje rešavanja statusa Kosova u svetlu poziva na unutrašnji dijalog. A Vulin je odličan plejmejker za te *igre bez granica* koje naše državno rukovodstvo već nekoliko godina nad nama sprovodi.

Iako ne gledate blagonaklono na sindikalne organizacije u vojsci, vi ste ipak podržali zahteve Vojnog sindikata na protestu ovog proleća. Zašto?

Ja sam ceo život bio komandni oficir i uvek sam bio protiv bilo kakve vrste partijskog i sindikalnog organizovanja u Vojsci. Upravo zato što jedna takva vrsta organizovanja redovno dovodi do anarhije. Međutim, Vojska je do te mere, statusno i po standardima, hajde da slobodno upotrebim izraz – devastirana i ponižena, pa je prirodan refleks ljudi koji su 24 časa dnevno u gotovosti za odbranu zemlje, a pritom se bore za egzistenciju, bio da se sindikalno organizuju. Oni su vrlo korektno, kao pravi profesionalni vojnici, zajedno sa policajcima, ni njih ne smemo zaboraviti, izašli

Fotografije: M. Milenković

Ta snishodljivost, to koketiranje sa političarima je i dovelo profesiju u situaciju da postane prirodno da načelnika Generalštaba pošalju da bude komandant odbrane nasipa. On se ljuti što ja to govorim, a otišao je i korak dalje – posle inauguracije postao je komandir počasne čete. To je još jedan korak niže. Na nasipu je bio komandant bataljona, a ovde je komandir čete

i redovno upozoravali Ministarstvo odbrane, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Vladu, državni vrh da je situacija više nego alarmantna. To je egzistencijalno pitanje. O stanju opreme da ne govorimo. To su stvari koje se nisu promenile unazad pet, šest godina sigurno. Praktično se živi na nekim rezervama od ranijih godina, to se troši i u smislu ljudstva i u smislu opreme. Već je doteralo cara do duvara. Profesionalni vojnik je spreman i za najveće napore u situacijama kada to ima neki smisao. Ali, u društvu poremećenih vrednosti u nekim javnim preduzećima čistačica ima veću platu od poručnika. Koristiti floskule da Vojska treba da deli sudbinu svog naroda koje velike, takozvane patriote upotrebljavaju u načinu osude protesta jesu vrhunac licemerja. Voleo bih da vidim čega su se ti što izbacuju te parole odrekli deleći sudbinu sa narodom. Naprotiv, neki su prilično uvećali svoje nekretnine i svoj vozni park, pritom tvrdeći da oni imaju iste plate kao vojni piloti. Voleo bih da vidim pilota koji je za dve godine letačke službe napravio kuću na nekoj egzotičnoj lokaciji u Beogradu. Voleo bih da vidim pilota koji je za celu svoju službu uspeo toliko da zaima. E, sad, zamislite kako to izgleda vojniku sa 32.000 dinara primanja koji mora da radi dodatne poslove da bi prehranio porodicu. Kad neko želi, a posebno kad to želi vlast, da izvrće činjenice, onda poseže za takvim stvarima da su uradili i ono što zdrav razum ne može da pojmi, organizujući neko udruženje boraca koji imaju strpljenja za sva poniženja koja država čini Vojsci i njenim sindikatima. Koji prave kontraprotest štiteći ugled Vojske od samih njenih pripadnika. To je reper sa kojim je novi ministar ušao u Ministarstvo odbrane. Ono što mene brine jeste da oni koji treba da budu elita Vojske, koji su svrstani u Klub generala i admirala – čiji ja nisam član jer to smatram organizovanim gubljenjem vremena – nijednim svojim gestom nisu izašli u javnost, a pritom su u svom statutu predvideli da treba da se bore za standard i status pripadnika Vojske čiji su oni elitni deo, a danas su u rezervi aktivnoj ili pasivnoj.

Jesu li članovi tog kluba penzionisani generali i admirali?

Da, penzionisani generali i, navodno, pukovnici, što odmah obesmišljava ime Kluba. Kao, pukovnici koji su službovali na generalskim mestima. Pa da su nešto valjali, valjda bi bili generali. To je bio način da tamo uvale Šljivančanina, pretpostavljam. Ne može da postoji klub vozača Formule 1 u kome ima 50 biciklista.

Imate li informacije zbog čega šest aviona MiG-29 još nije stiglo iz Rusije, a odavno je bilo obećano?

Polako već iritira ta priča o tim MiG-ovima. To traje već dve godine i manje više je korišćeno za potrebe političke kampanje, a bez jasnog određenja – šta, kada, kako i u kojim rokovima. Po mojim saznanjima, ugovor ili predugovor je potpisan krajem prošle ili tek početkom ove godine od kada teku rokovi za prebacivanje te avijacije u Srbiju. Sve vreme mi ne znamo u kakvom je stanju ta avijacija. Ali su odmah znali kolika je cena nečega što ne znamo šta je. To pali alarme. Kako znate koliko košta nešto kad mi ne znamo kakav će aranžman pratiti tu rusku donaciju? I tako smo, igrajući se patriotskih priča, došli dotle da su prošle bukvalno dve godine od pomena MiG-ova i proći će još najmanje godinu dana dok ti avioni na našem nebu budu viđeni. Ako uopšte budu viđeni. Već više nisam siguran, došli smo u situaciju da nijednom zvaničniku ne možete verovati. To je strašno po stanje društva – izabrali ste ljude kojima ne možete verovati. Počinje pomalo da vređa pamet.

Vi smatrate da nam je tih šest MiG-ova neophodno?

Naravno. Ne samo iz odbrambenih već i ekonomskih razloga. Vojska obezbeđuje vazdušni prostor naše države za prelete civilne avijacije koje SMATSA (Kontrola letenja Srbije i Crne Gore) uredno i redovno knjiži na svoj konto preko EUROCONTROL-a (Evropski sistem upravljanja vazdušnim saobraćajem) kao da koristi privatni resurs a ne državni – nebo. To govorim u kontekstu što iz SMATSA kažu da imaju visoke plate jer im tako traži EUROCONTROL. A pilot koji čuva nebo ima manju platu od čistačice u SMATSA. To, takođe, govori

kako je potpuno izvrnut sistem vrednosti u ovoj državi. I za to mi treba, pre svega, da se izborimo.

Mislite li da je Vlada mogla da dođe do neke povoljnije ponude za nabavku novih aviona?

Prvo, ovo nisu novi avioni. Oni su 30 godina stari i trenutno su u veku upotrebe. Za koju godinu će jedan po jedan dolaziti na novi remont i produženje veka upotrebe za još 10 godina.

Na ovo sam gledao kao na odličnu popunu potreba da se očuva sposobnost ljudstva za prijem nove tehnike u neko dogledno vreme. Ali, cena koja je ispostavljena je kao da su ti MiG-ovi kupljeni novi. Da smo kupili šest novih MiG-ova, u ovoj opremi koju imamo, to bi koštalo oko 150 miliona evra. Ostalo bi nam još onih 35 miliona za gorivo, obuku i za kafanu imamo. A vidite, mi dobijamo nešto što ćemo remontima, setom delova i kao nekom modernizacijom koja je predviđena dovesti do nepodnošljive cene u trenutku kada su nam prazni frižideri. To iritira običnog čoveka – dajete tolike pare za krntije da se dovedu u red, a pola države živi na bureku i jogurtu.

U tom kontekstu, možda bi Srbiji ekonomski isplativije bilo da se pridruži NATO-u.

To je pitanje šire društvene rasprave. Ja uvek ističem da smo mi ostrvo okruženo morem u kojem plivaju ajkule. Zaplivati u tom moru nije hrabrost, nego ludost ili glupost. Mi moramo biti pragmatični. Ne treba uključivati emocije u takvu vrstu razmišljanja, analiziranja, rasprava i odluka. Činjenica je da naše državno rukovodstvo pokazuje visok stepen kukavičluka u prezentovanju ove teme javnosti, ali zato redovno vidimo u dnevnoj štampi junačke natpise o ruskom ovom, ruskom onom i isticanje rusofilstva generalno. To je potpuno nepotrebno i, pre svega, iritira region. Njihovim predizbornim patriotskim igricama kod običnog naroda stvara se jedan stepen mržnje koja još nije iživljena devedesetih godina. Da je neko nekome ostao dužan. To razmišljanje je veoma opasno jer može raspaliti novi sukob, po potrebi. A zamislite takav scenario kad smo mi opet sami na vetrometini. Videli ste ove parole povodom "Oluje" – "niko više neće Srbe gde oni žive...". A, gde to sad Srbi žive, a gde su živeli? To je cinično. Kada ćemo ovde videti jedan normalan civilizovan odnos pozicija – opozicija, vlast – ostatak sveta?

U svom dnevniku iz '95. povodom "Oluje" napisali ste: "Narod koji ima ovakvu vojsku ne mora da brine za svoju budućnost – on nema budućnost!" Da li je to zbog izostanka vojne intervencije SR Jugoslavije?

Možete zamisliti sa kojom sam ja gorčinom to pisao? Ljudi koji su vodili moju jedinicu bili su ubeđeni u ono što im je predstavljeno: mi smo garant Vensovog plana, što uključuje i zaštitu svog naroda od onoga što je kasnije usledilo. I onda gledate one kolone, onu decu, traktore i čekate naređenje da krenete, a to naređenje nikad nije stiglo. Naravno, zbog tih političkih igrarija, dogovora, ne znam čega, taj narod je došao u situaciju da su oni i dan-danas Kurdi. Pa onda one velike patriote što talambašu po kafanama, pa ne daju tim izbeglicama da skrenu s auto-puta, šta su hteli, da nasele Kosovo? Jednom ko je bio Krajina, taj više neće da bude nikakva Krajina! Ima toliko teških sudbina, to je nepojmljivo. Ne može se prema tome biti hladnokrvan ako imate imalo osećaja za nekog drugog. To što se desilo mom narodu, ja sam doživeo kao da se meni lično dogodilo.

Vaš je brat poginuo u ratu?

Da. Jedan je poginuo '92, a drugi je bio godinu dana u logoru. Tako smo prolazili u svakom ratu. Nikad nismo bili narodni heroji, ali smo umirali na nogama.

Vi ste zajedno sa svojim saborcima bili na prvoj liniji odbrane od NATO agresije 1999. Kako biste se osećali kada bi Srbija pristupila tom savezu?

Iznenadiće vas ako vam kažem da sam još '90, za vreme "Pustinjske oluje", tvrdio da treba da postanemo deo NATO-a. Baš zato da nam se ne bi dogodile stvari iz devedesetih. A videlo se: postajemo unipolarni svet, nestaju blokovske podele, Sovjetski Savez puca po šavovima. Naravno da sam kao mladi kapetan navukao gnev na sebe, jer smo bili indoktrinirani da smo, kao, nesvrstani. Kako da ne! Pokazali smo kako nismo umeli da se svrstamo na vreme, pa smo provukli sopstveni narod kroz golgotu. Najveće dostignuće pravedne borbe srpskog naroda devedesetih godina jeste stvaranje »

Slučaj helikopter

Već ste izjavljivali da se vlast u slučaju pada helikoptera u martu 2015, kada je poginulo sedam ljudi, trudila da se sve završi na konstataciji da se to, prosto, desilo. Kako vi gledate na tu tragediju, istragu i presudu?

Ovde je jasna jedna stvar – helikopter nije smeo biti u vazduhu. Zbog meteoroloških uslova koji su u tom trenutku vladali i bili procenjeni za taj dan. Tadašnji ministar odbrane Bratislav Gašić nije bio ovlašćen da naređuje jer on nije u lancu komandovanja, on je rukovodilac. Zahtevi prema Vojsci, uz ovlašćenje predsednika Republike (koje Gašić nije imao) mogu da idu preko načelnika Generalštaba pa naniže. A njega su pokušali da prikažu kao nekog ko ima pravo da naredi i preskače lanac komandovanja. Svakom vojniku je tu sve jasno: naredio je nenadležan, zatim je naredio onome ko nije nadležan da podiže snage iz gotovosti. I to sve mimo znanja jedinih osoba koje su imale pravo da to narede.

Zašto ti koji su imali pravo izdavanja naredbi nisu odbili zahtev ministra?

Zato što nisu imali petlju. Zato što su na mestima pomoćnika za operacije oficiri sa nižim činovima od komandanata brigade. To nema nigde u svetu! Znate li vi šta znači pomoćnik za operacije? Onda, naravno, pozvao je general iz jedinice pukovnika u Operativnom centru, koji, čak i da nije pomoćnik za operacije, on je zamenik komandanta Vazduhoplovstva i on odlučuje da li će helikopter da poleti. Mogao je da ga zove Sveti Petar! Ali, ono: ja i ministar, brate, mi imamo svoje lične odnose... Ta snishodljivost, to koketiranje sa političarima je i dovelo profesiju u situaciju da postane prirodno da načelnika Generalštaba pošalju da bude komandant odbrane nasipa. On se ljuti što ja to govorim, a otišao je i korak dalje – posle inauguracije postao je komandir počasne čete. To je još jedan korak niže. Na nasipu je bio komandant bataljona, a ovde je komandir čete.

“Igrajući se patriotskih priča, došli smo dotle da je bukvalno dve godine prošlo od pomena MiG-ova i proći će još najmanje godinu dana dok ti avioni na našem nebu budu viđeni. Ako uopšte budu viđeni. Već više nisam siguran, došli smo u situaciju da nijednom zvaničniku ne možete verovati”

nezavisne države Hrvatske. Potpuno etnički čiste.

Je li to razlog da vas predstavnici sadašnje vlasti nazivaju “žutim NATO generalom”?

Ne. Počelo je u tabloidima sa naslovima “Generali komanduju Demokratskom strankom” jer sam kao gost prisustvovao izbornoj skupštini Demokratske stranke kada je Dragan Šutanovac izabran za predsednika u septembru prošle godine. Posle toga je krenuo Vulin, i to javno, na televiziji. Praktično me je stavio u kontekst navodne pripreme atentata na Aleksandra Vučića kada je pronađeno ono oružje u Jajincima. Navodno, Vulin i ministar Stefanović su brana, pa kad njih srede, onda će da krenu na Vučića, a onda će Šutanovac u kafiću da skupi generale koji nisu uspeli da nas uvedu u NATO, pa će da se pojavi general “Sretko Malinović”, kao, ne zna mi ime. Eh, “Sretko”! Zapamtiće mi ime i te kako! Kad to gleda prost čovek, on će da zapamti tri reči: atentat i “Sretko Malinović”. Posle jedno sedam dana, tadašnji premijer je na televiziji jasno, dva-tri puta ponovio moje ime u sličnom kontekstu. Kako je Vučić mogao da mi zapamti ime, a Vulin nije?

Posle toga ste direktno ušli u politiku: podržali ste Sašu Jankovića, govorili na njegovim skupovima, a potom ste, posle predsedničkih izbora i formalno učlanili u Demokratsku stranku. Zbog čega?

Ja sam sa Draganom Šutanovcem sarađivao dok je on bio ministar odbrane, i on me je pozvao da kao nestranačka ličnost podržim rad stranke kao predsednik Odbora za bezbednost, odbranu i vanredne situacije u okviru DS-a. Posle je došla predizborna kampanja gde sam ja bio predložen za jednog od govornika na konvencijama Saše Jankovića. To je prilično odjeknulo u javnosti, a ja ništa posebno nisam uradio osim što sam rekao šta mislim. Kada sam video i upoznao sjajne ljude od ličnog integriteta i shvatio da delimo slične stavove, učlanio sam se u stranku.

Sada vas pominju kao jednog od mogućih kandidata za gradonačelnika Beograda. Da li ste spremni da prihvatite tu kandidaturu?

I ja sam za to saznao iz medija. Niko na tu temu nije sa mnom razgovarao. Nemam informaciju da se o mojoj kandidaturi raspravljalo u Demokratskoj stranci, a ni sa potencijalnim koalicionim partnerima, mislim konkretno na pokret Saše Jankovića. Normalno je da ću se kao čovek osećati počastvovano ukoliko postoje razmišljanja da ja budem kandidat za gradonačelnika. Jer biti gradonačelnik Beograda, domaćin porodice od preko dva miliona članova, velika je čast, ali i ogromna odgovornost. S druge strane, nekome je sasvim normalno da polupismeni ljudi vode državu, vode Ministarstvo odbrane, potpuno nekvalifikovani, to nije problem, ali je problem da general bude gradonačelnik. Zato ja kažem, kako god bilo, general je spreman da prihvati odgovornost. General je spreman za Beograd, da li je Beograd spreman za generala, to je već pitanje na koje će građani dati odgovor. Ako dođe do tog pitanja.

Vi odgovorno tvrdite da ako bi se od vas tražilo da budete kandidat, vi biste to prihvatili?

Tako je. Ja ne želim u to da uđem baveći se demagogijom, već da vodim tim koji će biti servis građana. Da taj tim učini sve da se pomogne najugroženijim kategorijama stanovništva, da se ne razbacuje novac na jeftine kineske igračke kao što su fontane. Ili neki jarboli, za koje ne znam čemu služe, pretpostavljam za neko ugrađivanje u novčane tokove. Te stvari sigurno nisu potrebnije od vrtića ili komunalne infrastrukture grada.

Predsednik Vučić je uputio poziv na unutrašnji dijalog u vezi sa rešavanjem statusa Kosova. Hoćete li se vi uključiti u taj dijalog?

To je pitanje interesa naše države i pitanje statusa naših građana nealbanske nacionalnosti na Kosovu i Metohiji. Kada razmišljam kao vojnik možda nije u redu prepustiti predsedniku, kakav god da je bio, kako god da se odnosio prema nama, da neke teške odluke donese sam. Bilo ko da je na vlasti u ovakvoj političkoj situaciji, u regionu i svetu, morao bi da uradi neke nepopularne stvari po naš narod i našu državu. To je jedan aspekt. S druge strane, sve što se dešavalo prethodnih pet godina, svi ugovori, sporazumi, dogovori, sva komunikacija sa javnošću i društvom, svodilo se na monolog jednog čoveka. Što bi rekli – naručivao si muziku, piće, radio si šta si hteo, e, sad, hajde da račun platimo svi. On hoće da prebaci hipoteku na ljude koji su toliko bili nipodaštavani, etiketirani na različite načine. Pogledajte šta su radili Saši Jankoviću i Draganu Šutanovcu. Označavali su ih kao okorele kriminalce, ubice ili saučesnike u ubistvu, e, sada, dođite da razgovaramo o onome što sam se ja obavezao da ću potpisati. Kome si se obavezao, ne znam. Znam da ovde, na unutrašnjem planu, nisi nikome, bar slušajući retoriku u predizbornim kampanjama. To je drugi aspekt i pitanje je koliko bi taj unutrašnji dijalog bio zaista dijalog, a koliko unutrašnji dijalog predsednika.

Kako to mislite? Sam sa sobom?

Ja sam negde napisao: kultna emisija “Monolog sa premijerom” biće zamenjena serijom “Unutrašnji dijalog predsednika”. Ostalo je samo da vidimo spisak statista. Nije zdrava klima na našoj javnoj sceni, takvom su je napravili oni koji njome upravljaju. Izvolite, objasnite porodicama nestalih sa Kosova i Metohije kako će ta srpska lista čiju pobedu Marko (Đurić) proslavi uz trubače ući u vladu Ramuša Haradinaja, tvorca Žute kuće. Domaćina Žute kuće. Vidite kako surovo izgleda kada sila natera one velike patriote iz kafane da oni odrade najprljaviji posao. ¶

RADOSLAV ĆEBIĆ

Šef države, partije i vrhovni komandant

Pojam oružane snage, koji Vučić koristi u izjavama, u bivšoj SFRJ odnosio se na JNA, Teritorijalnu odbranu i policiju. Srbija teritorijalnu odbranu nema, a upotreba policije, posebno njenih specijalnih jedinica regulisana je Zakonom o policiji i nigde se ne pominje "vrhovni komandant"

KRŠENJE PRAVILA SLUŽBE: A. Vučić u farmerkama i bez kravate ispred svečanog gardijskog stroja
Foto: Zoran Žestić /Tanjug

Predsednik Srbije Aleksandar Vučić i njegov imenjak na mestu ministra odbrane Vulin izmislili su, po stupanju na dužnost, nepostojeću funkciju "vrhovnog komandanta oružanih snaga" koja ne postoji ni u jednom pravnom aktu države, i odmah počeli da je eksploatišu. To što Ustav Srbije, Zakon o odbrani i Zakon o vojsci ne poznaju funkciju "vrhovnog komandanta", i što nigde u tim aktima ne stoji odrednica "oružane snage", za Vučića i njegovog "trbuhozborca" nije bitno – em ta formulacija lepo zvuči i hrani sujetu, em je od Tita naovamo niko nije imao.

Ustav Srbije, usvojen 2006. ne poznaje odrednicu "oružane snage", a njegov član 112. izričito kaže: "Predsednik Republike, u skladu sa zakonom, komanduje vojskom, postavlja, unapređuje i razrešava oficire Vojske Srbije." Međutim, to Vučića nije sprečilo da 30. juna izjavi u Dubrovniku: "Po Ustavu Srbije ja sam vrhovni komandant oružanih snaga."

Predsednik Srbije ima svoj vojni kabinet koji bi morao da reaguje na takve greške u izjavama, ali u slučaju Vučića, oficiri u tom kabinetu ostali su "nemi". Zanimljivo je da Tomislav Nikolić, njegov prethodnik na mestu predsednika Srbije, nikad nije o sebi govorio kao o vrhovnom komandantu. Takođe, ni Boris Tadić, koji je pre bio na toj funkciji u dva mandata – iako je imao nekih pokušaja, nikad direktno nije izgovorio tu formulaciju.

LANAC KOMANDE

Predsednik Srbije i ministar odbrane, naravno, ne moraju poznavati svaku reč zakona. Ali zato postoje ljudi koji su plaćeni za to, u njihovim kabinetima, Ministarstvu i Vojsci, koji bi morali ukazati da su oba zakona – o vojsci i o odbrani – jasna i da se nigde ne pominje odrednica niti formulacija "vrhovni komandant", kao ni "oružane snage". Međutim, saopštenje Ministarstva odbrane od 18. jula u celosti glasi: "Po naređenju vrhovnog komandanta Vojske Srbije, predsednika Republike Aleksandra Vučića, ministar odbrane Aleksandar Vulin kontaktirao je ministarstva odbrane svih naših suseda zahvaćenih katastrofalnim požarima, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Crne Gore, kao i ministra policije Republike Srpske i ponudio svu tehničku i materijalnu pomoć sa ciljem gašenja požara i sprečavanja većih posledica. Republika Srbija i njeni građani uvek će biti tu da pomognu kad je pomoć potrebna i da u teškim trenucima pokažu da se na njih može i treba osloniti."

Ovo saopštenje još je jedno javno priznanje kršenja Ustava i zakona, jer Ustav Srbije, član 125 kaže: "Ministri su za svoj rad i za stanje u oblasti iz delokruga ministarstva odgovorni predsedniku Vlade, Vladi i Narodnoj skupštini."

Dakle, Vučić kao predsednik Srbije ne može ništa da naredi bilo kom ministru, sve mora da ide preko premijerke Ane Brnabić, kao što ni ministar odbrane ne može da izda naređenje načelniku Generalštaba bez saglasnosti predsednika Republike.

Ali, kako je u Srbiji i njenoj vojsci lanac komandovanja poremećen od dolaska Vučića na vlast – može sve.

Moguće je tako da u maju 2014. godine, kad su počele katastrofalne poplave, Vučić na sednici Republičkog štaba za vanredne situacije, otvorenoj za javnost, protivustavno i protivzakonito postavi načelnika Generalštaba generala Ljubišu Dikovića za komandanta odbrane Šapca od vodene stihije. Pritom ne samo da ga je degradirao na nivo komandanta bataljona, već mu je još i poručio: "Bude li pao Šabac, Dikoviću, znate šta treba da radite..."

Ostalo je do danas nedorečeno šta Diković treba da uradi ukoliko "Šabac padne". Možda general na ovo kršenje zakona o vojsci, kao i pravila službe, nije reagovao zato što u tom trenutku nije zna da li mu se rešenje o penzionisanju uveliko kuca ili ne. Međutim, iz samo njemu znanih razloga, on je sliče nezakonitosti nastavio da toleriše i kasnije.

Primer za to je upotreba počasne čete Garde Vojske Srbije. Ona se ne postrojava – kako kažu oficiri koji poznaju tu materiju – u situaciji kad osoba nije prikladno obučena. Ali to očito ne vredi za Vučića. On je 1. juna, stupivši prethodno na funkciju predsednika Srbije, stao ispred počasne čete Garde Vojske u farmerkama i u sakou, bez kravate. Na taj način prekršena su interna pravila vojske za angažovanje počasnog stroja garde, jer se zna kako gost mora biti obučen. Da je Vučića dočekao vod ili četa u radnim uniformama, to bi bilo u redu, ali ne i u svečanim gardijskim uniformama.

Šta je sledeće? Da li će se oficiri prilikom predaje raporta ubuduće Vučiću obraćati sa "gospodine vrhovni komandante"? Hoće li na taj način i dalje kršiti pravila službe ili će se ona menjati i ta odrednica uvesti

Da nakon mesec dana provedenih na funkciji predsednika Republike jednom napravi takvu omašku, Vučiću bi se moglo i oprostiti neznanje.

Ali on u Rimu 25. jula, dajući izjave o svemu i svačemu, ponovo poručuje da će "kao predsednik Srbije i vrhovni komandant učiniti sve da naše oružane snage budu spremne da odgovore svakom izazovu, nadajući se da nikad neće biti potrebe za takvim njihovim angažmanom".

DEGUSTACIJA – CRVIĆI NA TANJIRU: Načelnik Generalštaba Diković i gospodin ministar Vulin
Foto: Đorđe Savić /VS

Kako ukazuju oficiri, to nije usamljen slučaj. Isto se desilo 6. aprila 2016, kada je Vučić "otvarao" hangar na vojnom aerodromu Batajnica. I tada je došao u farmerkama i sakou, bez kravate; i tada mu je počasni stroj Garde priredio doček, predat mu je raport... Svesno kršenje pravila dakle, ali to vojni vrh nije zanimalo – bitnije im je bilo da se dodvore.

DRUŽE, PARDON, GOSPODINE

Šta je sledeće? Da li će se oficiri prilikom predaje raporta ubuduće Vučiću obraćati sa "gospodine vrhovni komandante"? Hoće li na taj način i dalje kršiti pravila službe ili će se ona menjati i ta odrednica uvesti? Da li će se možda menjati i deo protokola da se najviše vojne počasti mogu odavati i ljudima koji su neadekvatno obučeni, pa da, recimo, sledeći put počasni stroj bude postavljen za albanskog premijera Edija Ramu koji će doći u patikama i nekom šarenom sakou?

Pitanjima nije kraj. Hoće li se možda za Vučića sašiti posebna uniforma "vrhovnog komandanta"... Istina, Tadić nikad nije obukao vojnu uniformu, Nikolić je to učinio samo jednom, i više nije, zbog podsmeha javnosti, ali sada su nova vremena i pravila... A ako se vratimo malo u prošlost, zar ne bi tragikomično zvučalo da je svojevremeno Zoran Lilić, na funkciji predsednika SRJ, izjavio, kojim čudom: "Ja kao vrhovni komandant oružanih snaga..." Ili Vojislav Koštunica?

Može li se, uopšte, zamisliti da su Koštunici kao premijeru, ili posle njega Mirku Cvetkoviću, postrojavali Gardu dok obilaze neke objekte. Ili da se zamisle Koštunica i Cvetković u uniformi. Ili, ko bi mogao da zamisli da se nekadašnji ministar odbrane Nebojša Rodić pojavi u "parauniformi", kao što to radi Vulin, sa grbom Ministarstva na grudima i imenom na desnoj strani grudi? I da će se s njim slikati u istoj takvoj parauniformi državni sekretar Aleksandar Živković, penzionisani general, koji se u životu nanosio prave uniforme...

Jednu stvar svakako ne treba izgubiti iz vida. Slobodan Milošević, kakav god da je bio, nikad nije predstavljan kao "vrhovni komandant", nego je, na primer, u vreme ratnog stanja i bombardovanja 1999. izmišljeno telo, koje takođe nijedan zakon ni propis nije poznavao – Štab Vrhovne komande. Zakon je kršen, ali se Milošević ogradio od svega i niko ga nije mogao prozvati da se samoproglasio vrhovnim komandantom.

Očigledno je da su partizanski filmovi poput *Sutjeske* uticali na svest sadašnjih predstavnika vlasti, kao što je deklarativni levičar Vulin... U tom filmu Boris Dvornik, kao borac Druge dalmatinske brigade, dolazi sa Bara i prenosi poruku Titu koga igra Ričard Barton. Uglavnom, Dvornik, sa stisnutom pesnicom na slepoočnici, raportira: "Druže vrhovni komandante, Dalmatinci poručuju: Nijemci nadiru sa većim snagama i sve upornije. Mi smo izgubili dvije trećine ljudstva, ali računajte na nas kao da smo u punom sastavu." Ta poruka je posle rata pripisivana mnogim jedinicama da su je uputile Titu sa borbe na Sutjesci, ali je nepobitno utvrđeno da ju je poslao komandant Drugog (kninskog) bataljona Druge dalmatinske brigade Branko Mirković.

Onda, kasnije u istom filmu, Titu dolazi i borac crnogorske brigade, koja je branila Ljubin grob, i raportira: "Druže vrhovni komandante, poruka sa Ljubinog groba. Depešu sam uništio jer sam se plašio da će pasti Nijemcima u ruke. Depeša glasi: Dokle god budete čuli pucnjavu na Ljubinom grobu – Nijemci neće proći. A kad toga više ne bude bilo, onda znači da više nema komunista na Ljubinom grobu"... I borac pada. Ono što je poznato jeste da, prema svedočenjima učesnika, u poruci nije pisalo "nema više komunista", nego "nema više živih proletera", ali za ideološke potrebe filma je preinačeno.

S druge strane, pojam oružane snage, koji Vučić koristi u izjavama, u bivšoj SFRJ odnosio se na JNA, Teritorijalnu odbranu i policiju. Srbija teritorijalnu odbranu nema, a upotreba policije, posebno njenih specijalnih jedinica (Žandarmerija i SAJ) regulisana je Zakonom o policiji i nigde se ne pominje "vrhovni komandant", već je propisano da odluku o njihovom angažovanju donosi Direkcija policije ili neposredni rukovodilac organizacione jedinice. Ne pominju se, dakle, ni ministar ni premijer, a pogotovo ne predsednik Republike.

Mada bi, logikom Vučića i Vulina, Ana Brnabić svakako trebala, po Ustavu, biti "vrhovni komandant" policije. ¶

DAVOR LUKAČ

Ko je kome kanta za smeće

U Hrvatskoj su prebrojavali kolutove salame u smrznutoj pici i ustanovili da ih u onoj namenjenoj hrvatskom tržištu ima manje nego onoj namenjenoj slovenačkom, u Slovačkoj su otkrili da čokolada poznatog brenda ima manje lešnika, u Poljskoj da deterdžent slabije pere nego onaj tamo, u Slovačkoj da je keks sadrži palmino ulje umesto putera, u Mađarskoj nešto već zameraju kremama za ruke, u Srbiji sve isto to, pride da su (neki) brendirani proizvodi i otrovni

Predsednik Evropske komisije Žan-Klod Junker je posle susreta sa slovačkim premijerom Robertom Ficom, češkom evro-komesarkom za pravdu, prava potrošača i polnu ravnopravnost Verom Jurovom i predsednikom Evropskog saveta Donaldom Tuskom, izjavio da zna da postoji razlika u kvalitetu proizvoda robe široke potrošnje istog imena u zavisnosti kom delu evropskog tržišta su namenjeni – zapadno ili istočno od linije koja je u drugoj polovini 20. veka bila granica između evropskog Zapada i Istoka, kapitalizma i komunizma, tržišne i planske privrede.

"Evropska komisija smatra da problem različitih proizvoda istog imena nije beznačajan, posvetiće mu punu pažnju", rekao je i dodao da je praksa po kojoj u suhomesnatim prerađevinama za "nove Evropljane" ima manje mesa i više aditiva, iako je cena gotovo ista – mada biva da je na Zapadu i niža – ili da prašak za pranje bolje pere na zapadu Evrope nego na istoku, za Evropsku komisiju nije prihvatljiva, ali i veruje da za sada nisu potrebni za to posebni novi propisi, mada ih i ne isključuje.

NE MOŽE TO TAKO

Ovo priznanje očiglednog trebalo bi da stavi tačku na priču začetu još 2004, odmah nakon one velike evropske akvizicije bivših sovjetskih satelita istočno od Odre, osim Rumunije i Bugarske na koje će se ista priča proširiti tri godine kasnije, simultano i na restlove Jugoslavije od Triglava do Đevđelije: da deterdžent neke marke kupljen u Minhenu, za razliku od

SVAKA ROBA NAĐE KUPCA:
Samoposluga i Žan Klod Junker
Fotografije: Tanjug

onog kupljenog u Poznanju, zaista skida uporne/tvrdokorne mrlje (skoro pa) kao na reklami, da ulošci i pelene bolje upijaju ono što se u reklamama naziva sadržajem, da čokolada ima više kakaoa i lešnika/badema, da putera u keksu nema samo u tragovima, da se kreme za ruke razlikuju otprilike koliko i Bog i šeširdžija i sve tako u tom smislu.

Zato, zemlje Višegradske četvorke, koje u ovom slučaju zastupa slovački premijer, neće više da budu, kako godinama uporno tvrde, "evropska kanta za smeće" i Evropljani drugog reda, jer "Česi, Poljaci, Slovaci i Mađari imaju puno pravo da pod istim imenom dobiju robu istog sastava i kvaliteta".

Nema šta ovome da se zameri, jer tržišna konkurencija i pravo potrošača na izbor je temelj na kom Evropska unija između ostalog počiva, osim što Česi, Poljaci, Slovaci i Mađari, isto kao i svi drugi novi i budući Evropljani, tu robu ne dobijaju, kako kaže premijer Fic, već je proizvode ili uvoze, a tržište je slobodno i otvoreno za sve članice i kandidate za članstvo, pa nije baš najjasnije kako Evropska komisija može da utiče na to šta će ko da proizvede ili uveze, pod uslovom da deklaracija na pakovanju verno opisuje šta je unutra.

OTKUD MI U TOME

Dok je kompleks siromašnog rođaka iz unutrašnjosti, taj neugodan osećaj inferiornosti spram zapadnog sveta u bivšim prinudnim članicama istočnog bloka, plamteo punom snagom, tinjao je i u ondašnjoj Jugoslaviji, uprkos tome što je do pred raspad imala koliko-toliko otvoreno tržište i ponudu kako domaće tako i uvozne robe o kojoj su (tadašnji) istočni Evropljani samo sanjali: Jugosloveni, naročito u vreme kratkotrajne vladavine Ante Markovića, očekivali su više – švedski standard, koji su nacionalni lideri obećavali, a plebs računao na to kao na rešenu stvar, samo da se razdruže, pa da se pridruže Evropi i kvit posla.

Ta olako obećana brzina prelaska iz besperspektivnog socijalizma u blaženi kapitalizam – slobodnu konkurenciju na slobodnom tržištu, dovela je do propasti mnogih nekad uspešnih kompanija, jer izgubile su tržište na kom su imale siguran plasman, a pritom svoje proizvode da izvezu nisu mogle jer nisu bile konkurentne kako po ceni tako i po kvalitetu: legalnu trgovinu zamenila je crna berza ponudom švercovane robe neupitnog kvaliteta i neupitne cene, u stvari falsifikata, samo su pojačavali utisak drugorazrednosti. Taj utisak narastao je do neslućenih visina, otprilike onoliko koliko i u ostatku istočnoevropskog sveta, kad je razdruživanje okončano, a uvozna roba se ponovo pojavila u prodavnicama, mada je i dalje ličila na onu crnoberzijansku: uvoznici-grosisti, koji su dotad snabdevali crnu berzu, postali su ugledni privrednici.

KVARNI EVROPLJANI

Bujanju tog osećaja drugorazrednosti poseban doprinos su dali domaći evroskeptici, u Srbiji srpski, u Hrvatskoj hrvatski, u Češkoj češki, insistiranjem na toj nespornoj činjenici da ta roba zapadnih brendova koja se ovde (u Srbiji, Hrvatskoj, Češkoj...) plasira samo po pakovanju liči na iste takve koji se prodaju na zapadu, a da je unutra u najmanju ruku škart, otpad, otrov... Naslovi u srpskoj, hrvatskoj, češkoj štampi tipa "Evropske kompanije nas truju", "Đubre iz Evrope preplavilo supermarkete", "Evropljani nam šalju svoj otpad" postali su uobičajena pojava, naročito leti kad izostaju iole ozbiljne teme.

Tako su u Hrvatskoj prebrojavali kolutove salame u smrznutoj pici i ustanovili da ih u onoj namenjenoj hrvatskom tržištu ima manje nego namenjenoj slovenačkom, u Slovačkoj su otkrili da čokolada poznatog brenda ima manje lešnika, u Poljskoj da deterdžent slabije pere nego onaj tamo, u Slovačkoj da u keksu ima palminog ulja umesto putera, u Mađarskoj nešto već zameraju kremama za ruke, u Srbiji sve isto to, pride i da su (neki) brendirani proizvodi i otrovni...

Zanimljivo, svi do jednog upiru prstom u istom pravcu, na zapad i tamošnje brendove koji, eto, njih vide kao potrošače drugog reda, kojima može da se uvali bilo šta po bilo kojoj ceni, pa se shodno tome i ponašaju. U Srbiji je ta lista proširena na sve članice Evropske unije: svi oni, stare, nove, ova najnovija naročito, šalju nam svoje đubre i otrov koji još i skupo plaćamo, siroti mi.

A SAD OZBILJNO

Svaki proizvođač koji iole drži do sebe potrudiće se da za neko već tržište, nevezano za stranu sveta na kojoj se nalazi, proizvede ono što naruči kupac, u ovom slučaju veletrgovac, pod uslovima koje je veletrgovac spreman da prihvati. Veletrgovac će, opet, da poruči robu koju može da proda po najvišoj ceni koja je prihvatljiva sledećem kupcu – prodavcu na malo, po ceni koja mu omogućava najveću zaradu. Kao i veletrgovac, i prodavac na malo bi da ostvari najveću moguću razliku u ceni. Prodavac na malo nema baš mnogo prostora za ugradnju: sa jedne strane je veletrgovac, sa druge potrošač koji gleda da željenu ili potrebnu robu plati što manje. Najvažniji element ovog lanca je cena koju je potrošač spreman da »

Debela Berta i kafa-boj

Da se roba istog naziva i pakovanja razlikuje, u zavisnosti od tržišta na koje se plasira ne samo po kvalitetu već i po sastavu, nije neka novotarija: tako je otkako masovna proizvodnja postoji i tako će da bude, a osnovni reper je standard potrošača – koliko je spreman da plati željeni proizvod, ali i navike i ukus – šta ko preferira. Sa druge strane, kvalitet robe određuje i dostupnost – da li te robe ima ili nema.

Kad je tokom osamdesetih vladala nestašica kafe, na Šentilju, graničnom prelazu između Austrije i Slovenije, namnožile su se sklepane tezge samo sa jednim proizvodom – kafom u pakovanju od po kilo. Sa cenom nije bilo problema jer u Austriji je kafa bila znatno jeftinija nego u Jugoslaviji i posao je cvetao sve dok se tezge nisu namnožile. Onda je bez obzira na ukupni rast tražnje pojedinačni promet počeo da opada kod svih, osim kod jedne prodavačice koja je zbog pokrupnijeg stasa stekla nadimak Debela Berta i koja je posle svega dve godine uspela da izgradi impresivan fri-šop, dok se broj tezgi postepeno smanjivao i poslednja nije nestala. Tajna njenog uspeha je bila striktno poštovanje jednog od osnovnih pravila tržišta – povlađivanje ukusu kupca. Naime, na svim tezgama je nuđena ista ona kafa kakva je mogla da se nađe u svakoj austrijskoj samoposluzi, a kod nje je bila malo jače pržena, baš onakva na kakvu su navikli i kakvu su kupci želeli da imaju. Primetila je da nepržena kafa bolje ide od one pržene, pa se malo raspitala i zaključila da Jugoslovenima više odgovara jače pržena kafa. Kako je pronašla pržionicu koja je takvu kafu bila kadra da isporuči, nepoznanica je, ali kod nje je zahvaljujući tome promet pržene kafe, robom višeg stepena obrade – i dalje rastao, naročito jer je uvela i poštansku dostavu na kućnu adresu uz razumnu nadoknadu, nešto poput današnje internet prodaje, pa je tako dospela i do potrošača u Srbiji. Trajalo je to sve dok se Jugoslavija nije raspala, a Slovenija uvoz kafe nije oslobodila poreza na luksuz, pa su posao preuzeli lokalni trgovci, a Berta otišla u zasluženu penziju.

Devedesetih godina u Srbiji, kad kafe već definitivno nije bilo u prodavnicama, volšebno se pojavila na pijacama, ne kao šećer i zejtin u originalnom pakovanju, ali tri puta skuplje nego u prodavnici, već u rinfuzi, po ceni po kojoj je donedavno na kućnu adresu stizala Bertina iz Austrije. Vlasnici malih pržionica koje su nicale na sve strane, snabdevali su se sirovinom – sirovom kafom najgoreg kvaliteta u ilegalnim veletrgovinama – garažama na periferiji. Otkud njima kafa, nije baš bilo uputno istraživati, kao što nije bilo uputno raspitivati se otkud onoliko erdutskog i iločkog vina po svoj silesiji malih vinarija, ili otkud cigarete domaćih proizvođača kod uličnih preprodavaca, ili deviza kod uličnih dilera.

Kako god, jednom momku iz Kruševca trgovina kafom bez porekla bila je prvi preduzetnički poduhvat: bez obzira na kvalitet, veleprodajna cena obezbeđivala je profit koji samo crna berza može da donese, a kad je ukidanjem sankcija takva trgovina prestala, otisnuo se u političke vode i daleko dogurao. I na fresku se turio.

plati, jer ako nije spreman, roba će ostati neprodata. Logično je da će i kvalitet da bude u skladu s tim, ali i u okvirima ne baš tesnih lokalnih i opštih propisa. Drugačije rečeno – koliko para, toliko muzike. Proizvođač će, podrazumeva se, na svakom pakovanju da odštampa odgovarajuću deklaraciju, doduše sitnim slovima da ne može da se pročita bez lupe, ali koja bez obzira na veličinu slova mora verno da opiše proizvod: s tim šale nema.

Sve ovo jeste logično – kakva cena, takav i kvalitet, ali pritužbe na kojima insistira slovački premijer Robert Fic nisu samo na kvalitet, nego na cenu i kvalitet zajedno. Roba se, fakat, razlikuje po kvalitetu, a po ceni baš i ne. Štaviše, često je roba slabijeg kvaliteta plasirana na istočno tržište skuplja nego ista takva na zapadnom, u identičnom pakovanju, doduše sa malo drugačijom deklaracijom, tako da je gnev novoevropljana razumljiv.

Međutim, šta Evropska komisija može da učini tim povodom? Za slovačkog premijera to ne predstavlja neki problem: samo priznanje predsedavajućeg Evropske komisije da kvalitet robe široke potrošnje na jedinstvenom evropskom tržištu nije jednak, kao i obećanje da će sa takvom praksom da se prekine, njemu je dovoljno, a na koji način će to i da se ostvari ne zanima ga previše: "Za mene ja najvažnije da je Evropska komisija priznala problem i da će delati da se reši. Nema veze kako će ga rešavati: svejedno mi je da li je mačka crna ili bela, glavno je da lovi miševe."

MEHANIZMI KONTROLE

Za razliku od njega, češka evro-komesarka za pravdu, prava potrošača i polnu ravnopravnost Vera Jurova, veteran u borbi za ujednačenost kvaliteta robe na celom evropskom tržištu, više puta je upozorila da zemlje članice imaju nacionalne kontrolne mehanizme kojima bi mogli u velikoj meri da takvu praksu dvostrukih aršina suzbiju.

Kakvi su to mehanizmi i zašto dosad nisu aktivirani, nije objasnila. Činjenica je da se sva ta roba slabijeg kvaliteta i suprotno logici ne proizvodi na zapadu, već tamo gde se prodaje – na istoku, gde su plate u skladu sa istočnim standardom – dvostruko, trostruko pa i višestruko niže nego na zapadu, pa bi i proizvođačka cena, sve i da je istog kvaliteta kao onaj na zapadu, mogla da bude niža. Međutim, na proizvođače se upire prstom zbog slabijeg kvaliteta, ne zbog cene, na koji najveći uticaj imaju veletrgovci. Sad, da li postoji način da se veletrgovačka marža ograniči? Ako je tako nešto moguće, onda ni govora o slobodnom tržištu nema.

Nije Evropska unija što i Srbija, pa da mentor mandatarki došapne da, kao onomad sa radnicima kragujevačke fabrike automobila, na razgovor jedan na jedan pozove veletrgovce i da im, sve pozivajući ih na patriotizam, saopšti mentorovu želju da malo olabave sa maržama, jer zaista nije u redu da lošiji deterdžent u Srbiji košta više nego u Nemačkoj, pa da ovi klimnu glavom i mandatarevu želju ispune. To u demokratskom svetu (još) nije moguće. ¶

ZORAN MAJDIN

Knjige u izdanju nedeljnika

VREME

možete kupiti u:

prostorijama redakcije,
boljim knjižarama,
pouzećem ili preko interneta

ŽIVOT IZA PARA

AVANA

Foto: M. Milenković

Edgar Dega, kao veliki inovator i hroničar vremena koji beleži svet oko sebe surovo realističnim pristupom, na izložbi Narodnog muzeja u Beogradu

Čekajući na otvaranje rekonstruisane zgrade i stalne postavke od idućeg leta, Narodni muzej je na izložbi "Edgar Dega. Trenuci posmatranja" u Galeriji SANU pokazao publici 29 radova na papiru ovog francuskog umetnika, koje čuva u svojoj kolekciji. Osim radova na papiru, pre svega crteža i monotipija, izložena je i 21 fotografija u formi moderne štampe. Autorka izložbe je dr Dragana Kovačić, savetnik Narodnog muzeja, uz koautorke monografskog kataloga dr Milanku Todić i Jelenu Dergenc. Izložba je otvorena do 15. septembra.

Edgar Dega (1834–1917), slikar, grafičar, vajar, fotograf, kolekcionar, jedan od osnivača impresionizma i njegov dosledni učesnik, bio je veliki inovator, sklon eksperimentu i drugačijem pogledu na stvarnost. Dela Edgara Degaa koja čuva Narodni muzej, a koja su deo Kolekcije Šlomović, nastala su od kraja šeste decenije devetnaestog do prvih godina prošlog veka, i sažimaju njegov sveukupan umetnički preobražaj. Prvih dvadeset godina Degaove karijere, koje se smatraju periodom učenja, trasirale su narednu etapu njegovog stvaralaštva u kojoj je kao hroničar vremena beležio svet oko sebe surovo realističnim pristupom.

Dr Dragana Kovačić je za "Vreme" izabrala pet crteža koji ilustruju bitne odlike stvaralaštva Edgara Degaa. Ovo su priče o njima. »

FIRENTINAC
(1857(?) OLOVKA NA PAPIRU)

U julu 1856. Dega je iz Pariza otputovao u Napulj kod rođaka po ocu. Tokom boravka u Italiji, do 1859. načinio je mnoštvo crteža, uglavnom kopija po uzorima koje je pronalazio u sakralnim i profanim ambijentima italijanskih gradova. On je tada pripadao umetnicima koji su gajili duboko poštovanje prema klasičnoj umetnosti, i to onom vidu koji je isticao značaj forme i njen primat nad bojom. Crtež *Firentinac* urađen je po fresci *Joakim isteran iz raja* Domenika Girlandaja u crkvi Sveta Marija Novela u Firenci i predstavlja portret Lorenca Tornabuonija naslikanog među članovima ktitorske porodice. Crtež iz Narodnog muzeja je urađen olovkom i pokazuje glavne karakteristike rane faze Degaovog rada. Iako nedovršen, crtež *Firentinac* pokazuje delikatno, skulptoralno rešenje forme lica, sa blagim senkama. Isto tako i Degaovu potrebu da, neraskidivo povezan sa predloškom, realistično objektivizira položaj i oblik lica firentinskog plemića.

PRIPREMA ZA UNUTRAŠNJU PIRUETU
(OKO 1894, UGLJEN NA PAPIRU)

Balerine su jedna od stalnih tema Degaa. Počevši od sedamdesetih godina, on se sukcesivno i svakodnevno, sa strašću istraživača i inovatora, bavio ovom temom. Pritom je prešao veliku razvojnu liniju, od klasično tretiranih formi, do skoro potpune apstrakcije. Veliku evoluciju likovne forme pratili su i drugi aspekti – Dega je takođe otvarao socijalna pitanja vezana za balerine kao i žene uopšte. Godine 1871. Dega je prvi put ušao u parisku Operu kada su nastale kompozicije *Čas baleta* (Umetnički muzej Metropoliten, Njujork) i *Čas baleta u Operi* (Muzej Orsej, Pariz). Osamdesetih godina proveo je stotine sati u učionicama posmatrajući balerine tokom njihovih vežbi. Na taj način je potpuno pronikao u sve faze njihovog rada i tajne njihovih kretnji. Crtež *Priprema za unutrašnju piruetu* otkriva njegovu težnja da tačno analizira svaku fazu tokom izvođenja određene baletske figure.

Opšte je poznato da je Dega lično poznavao balerine. On je bio operski abonent decenijama, zbog čega je mogao nesmetano da ulazi iza kulisa i u sale za vežbanje, svlačionice. Sa nekim balerinama je bio posebno blizak. Interesovale su ga balerine različitih profesionalnih statusa, od početnika do glavne postave, gubitnice i zvezde. Načinio je opsežnu studiju jedne profesije. Na ovom crtežu je najverovatnije prikazana gđica Busaven, koja je skrenula Degaovu pažnju iako je u to vreme bila mlađi član ansambla, da bi posle 1902. postala jedan od vodećih članova baletskog ansambla Opere Garnije. Sada je vidimo u pozi *quatrieme devant*. Naznaka napisana u gornjem levom uglu pokazuje način na koji je Dega analizirao faze pokreta u baletskim figurama. Ovde je ispitivao osoben položaj koji predstavlja međufazu sa tendencijom da se telo vrati u vertikalan položaj. Dve naznake položaja leve ruke isto tako pokazuju nameru tačne rekonstrukcije pokreta.

Nestalnost i nestabilnost položaja dovode telo do određene deformacije, što je posledica, kako je primetio Pol Valeri, *mimičkog načina gledanja*, zapravo realističkog pristupa temi. Ponavljanje kontura ruku po amplitudi pokreta pokazuje nameru da se u rad uključi i dimenzija vremena.

Do sredine 80-ih Dega je stekao reputaciju slikara balerina, a kritičari, među kojima je prednjačio mladi Huismans, zapazili su da ti prizori prevazilaze slast operskih predstava. Huismans je slavio njegovu preciznu opservaciju, istinu i život; uočio je da Dega hvata prolazne trenutke, senzacije i posebno pokrete, poze, gestove, radnju, kao i fizionomiju tela. Njih dvojica su imali vrlo malo ličnih kontakata, iako je Huismans sakupljao Degaove radove.

TRI BALERINE **(1896–1898, UGLJEN I PASTEL NA PAPIRU)**

Oko 1896. Dega je načinio snimak *Plesačica iz baletske trupe* (staklena koloidna ploča, Nacionalna biblioteka, Pariz). Položaj balerine oslonjene na podignutu ruku sa ovoga snimka interpretirao je zatim u nizu radova, izvedenih u pastelu i ugljenu. Ovoj grupi pripada i crtež *Tri balerine* na kome je balerina u drugom planu levo prikazana u istoj pozi, ali sa desnom rukom podignutom. Poslednjih godina 19. veka Dega je posebnu pažnju posvetio komponovanju grupa od nekoliko balerina u kojima je istraživao posebne položaje i interakciju između njihovih tela. Smanjena distanca u posmatranju objekta uslovila je upotrebu srednje krupnog plana i redukciju prostora, tako da mu je pažnja bila usmerena prvenstveno na izražajnost kretnji poprsja i ruku. Lica

njegovih balerina i žena uopšte najčešće su zamagljena. Pažnja je na telu i njegovom pokretu dok je identitet u drugom planu. Dega je rekao da je balerina samo predtekst crtežu, kao i da na ženu prečesto gleda kao na životinju, i da je kretanje njegova osnovna tema.

LIK KRIMINALCA
(OKO 1880, PASTEL NA PAPIRU)

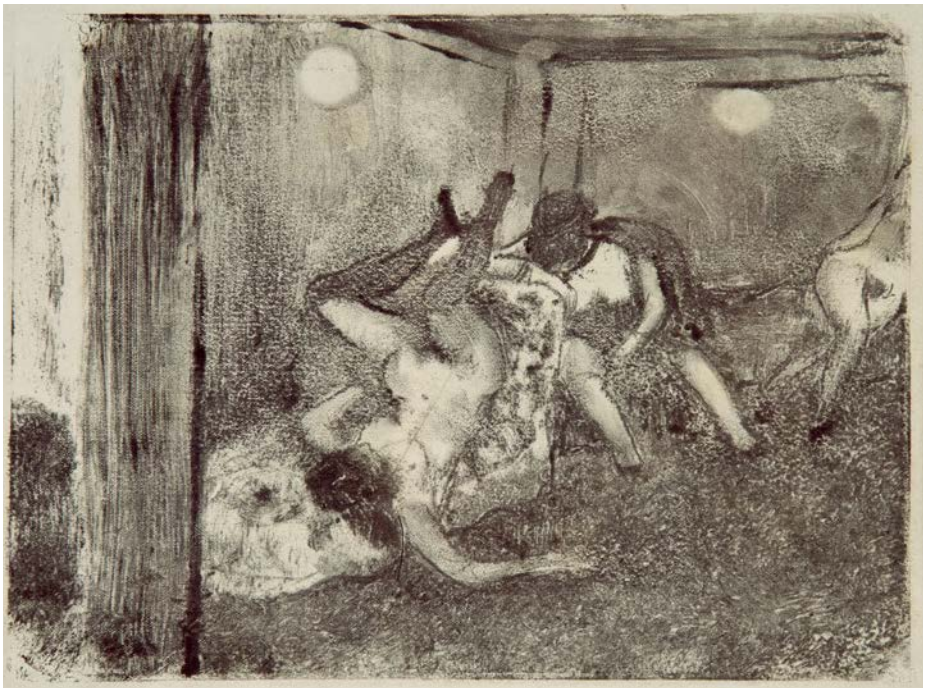

Osamdesete godine su obeležile Degaovo posvećenje naturalističkim idejama.

U isto vreme, Pariz su potresale kriminalne afere. Jedna od njih odigravala se tokom 1879. i 1880. godine. Tada su članovi bande Emila Abadija, stari između sedamnaest i devetnaest godina, izvršili više ubistava i pljački. Jedna od žrtava bila je žena koja je stanovala na Monmartru u blizini Degaovog stana. Osuđeni su, pored Abadija, bili Pjer Žil, Mišel Noblo i Pol Kirej. Ova suđenja izazvala su dosta diskusija o povezanosti fizionomije sa kriminalnim karakterom, što je promovisala teorija Čezare Lombroza. Na tragu ovakvih shvatanja, Dega je načinio tri pastela koje je nazvao *Physionomie de criminal*.

Dva su bila izložena 1881. godine na šestoj Impresionističkoj izložbi i na njima su odmah bili prepoznati ličnosti Emil Abadi i dva člana njegove kriminalne grupe. Dega je prisustvovao drugoj sesiji sudskog procesa u avgustu 1880, kada je uradio seriju studija u svom bloku na osnovu kojih je izveo pastele. Kako je utvrđeno u novije vreme, osnov za pastel iz Narodnog muzeja u Beogradu je crtež sa 14. strane Degaove beležnice br. 33. i verovatno predstavlja lik kriminalca Pol Kireja.

KURTIZANE **(OKO 1879, MONOTIPIJA CRNIM ULJANIM TUŠEM)**

Dega je neprekidno bio fasciniran tehničkim inovacijama. Pasionirano je čitao stručni nadeljnik *La Nature*, koji je izveštavao o novim tehničkim pronalascima. Naročito je bio zainteresovan za neformalno korišćenje tradicionalnih tehnika u grafici, u čije postupke je unosio savremena tehnološka otkrića. To se posebno odnosi na direktno i fotomehaničko prenošenje crteža na matricu. Dega je tokom osme decenije XIX veka bio blizak kritičaru Dirantiju koji ga je uputio u teoriju po kojoj su tehničke inovacije uvek bile suštinski važne za razvoj slikarstva. Diranti je 1876. zapazio da Dega može da bude pronalazač "novog slikarstva", jer je kod njega "sve novo i teži da bude slobodno". U sledećih pet godina, od 1874–1879. Dega se strasno posvetio radu u novim medijima sa ambicijom da dođe do sopstvenih otkrića. Do početka leta 1876, kada je rekao kritičaru Žilu Klaretiju da je otkrio "novu grafičku tehniku", njegovo traganje za novim bilo je grozničavo. U julu te godine došao je na ideju da crtež otisne sa neobrađene matrice. Rezultat koji je dobio nazvao je "štampanim crtežom". Dega monotipiju nikada nije nazvao tim imenom: uvek je koristio naziv "štampani crtež". Prilikom prvog izlaganja na Trećoj izložbi impresionista aprila 1877, opisao ih je kao "crteže napravljene uljanim tušem i stavljene u presu".

Dega je uradio četiristo pedeset monotipija u tri serije. Monotipija *Kurtizane* pripada radovima sa temom prostitucije koja je u potpunosti izašla u javnost posle rasprodaje Degaovog ateljea 1918. godine.

U ovom radu prikazana je unutrašnjost sobe u bodelu, u trenucima kada se devojke odmaraju. Prostor je stešnjen niskom tavanicom i grupisanjem figura u ugao odaje. Izdvojenost, otuđenost njihovog života označena je nekom vrstom pregrade koja diskretno zatvara prostoriju sa leve strane. Likovi su na taj način odvojeni od javnosti i posmatrani kao deo jednog nepristupačnog sveta koji funkcioniše kao skrivena paralela savremenog života. Nema u radu *Kurtizane*, kao ni u čitavoj seriji ničega od veselosti i bezbrižnosti, zabave ili sladostrašća. Degaova namera nije bila da ispriča površnu potrošačku priču. U saglasju sa realističko-naturalističkim idejama kojima je bio blizak tokom osme decenije, Dega je u tematiku iz savremenog života intenzivno uvodio njegove najoštrije detalje a da pri tome nije bio moralista.

Glavni izvori svetla koje uobličuje čitav prostor i time preuzima konstruktivnu ulogu su dve okrugle lampe na zidovima u dubini sobe. Centralni deo motiva, iako postavljen u dubini sobe, mnogo više naglašen od prvog plana. Na taj način su Degaove bezimene devojke, uobličene kroz ekspresivnu likovnost, postale autentični likovi sumračne atmosfere urbane metropole. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Najveća konkurencija je kriza ukusa

"Duboko verujem u kulturnu i socijalnu odgovornost izdavača i u to da je izdavač odgovoran najpre prema svojim čitaocima, a ne samo prema mesečnim i godišnjim izveštajima o prodaji"

Izdavačka kuća Arhipelag obeležava deset godina postojanja u vreme kad se izdavači u Srbiji bore sa malim tržištem i još manjim ulaganjem u kulturu, a najviše hiperprodukcijom lakih sadržaja. Poznata je po knjigama književnosti i humanistike koje obeležavaju današnje vreme, po Beogradskom festivalu evropske književnosti, književnim večerima i tribinama, ali pre svega kao "arhipelag" dobrog društva.

Sa Gojkom Božovićem, direktorom i glavnim urednikom Arhipelaga, ali i esejistom, pesnikom i književnim kritičarem – sumirali smo neka izdavačka postignuća prve decenije rada ove kuće.

"VREME": Zašto ste pre deset godina osnovali Arhipelag? Pre toga, godinama unazad, bili ste urednik Stubova kulture.

GOJKO BOŽOVIĆ: Dva su osnovna razloga. Želeo sam, najpre, da, u meri mojih iskustava, saznanja i sposobnosti, ponudim čitaocima i autorima jedan model izdavaštva koji će počivati na ideji o čitaocima i piscima kao ključnim institucijama u izdavaštvu, na uredničkoj koncepciji kao autorskoj koncepciji izdavaštva, kao i na zastupanju vrednosti visoke kulture i vrhunske književnosti u novim tehnološkim i informatičkim okolnostima, pa i u novim okolnostima u kojima je status kulture i globalno i lokalno marginalizovan.

Arhipelag je nastao iz uverenja da je, pre svega, za čitaoce važno očuvati mogućnost izbora. Za društvo nikada nije dobra samo jedna vrsta ukusa, retorike, vrednosti. Otuda izdavači treba da povezuju konkretne pisce i knjige sa stvarnim i mogućim čitaocima koji imaju različite, a mnogi i vrlo iznijansirane potrebe. Na drugoj strani, posle deset godina rada u Stubovima kulture, gde sam kao glavni urednik sarađivao sa većinom najboljih srpskih pisaca, bio mi je potreban novi izazov. Taj izazov sam našao u radu u Arhipelagu, gde danas sarađujem s mnogim od tih pisaca, a pojavili su se novi autori, ali i novi čitaoci kao najvažnija podrška: samo u njihovim rukama knjige dobijaju konačni smisao. Ili, bolje reći, jedan od mogućih smislova.

Da li je tada društvena klima za delovanje u kulturi bila povoljnija?

Svakako povoljnija nego danas, ali, naravno, nipošto idealna. U siromašnom društvu pred kulturom stoje dramatični izazovi, ali ne može se pobeći od siromaštva tako što će se marginalizovati kultura ili podsticati najniže strasti i populističke note.

Pred izdavaštvom stoje tri velika izazova, od kojih ekonomsku krizu smatram važnom, ali ipak najmanje uticajnom. Mnogo su značajniji izazovi tehnološka kriza i, pogotovu, kriza ukusa. Ključna konkurencija u izdavaštvu danas nisu izdavači međusobno, već novi mediji, društvene mreže, čitav jedan digitalni svet koji moramo razumeti i proniknuti u senzibilitet nove generacije. Kriza ukusa na suštinski način pogađa i sam smisao kulture i odnos prema njoj, mogućnost nastanka i ostvarivanja kulturnih potreba, pa i samu ideju zajedništva, solidarnosti i solidnosti, na čemu su se zasnivala moderna društva. To su izazovi s kojima se suočavamo u Arhipelagu već tačno deset godina, nema nikakve sumnje da ćemo s njima deliti radni i životni prostor i u narednim godinama.

Koji su bili prekretnički trenuci vašeg izdavačkog delanja. Šta biste izdvojili?

Jedno je svakako to što je Arhipelag odmah imao programski, urednički, vizuelni i marketinški koncept. Nisam tragao za tim konceptima, već sam znao šta hoću da postignem i koja sredstva neću da koristim.

Mnoge stvari svih deset godina radimo protiv struje, ali to ne bismo mogli da nije podrške čitalaca, zato moram da izdvojim osnivanje Kluba čitalaca Arhipelag. Neki od najznačajnijih srpskih pisaca i prevodilaca su autori Arhipelaga. Mi stičemo nove autore, ali autori koji su tu već s nama po pravilu ostaju deo Arhipelaga. Već u prvoj godini rada objavili smo knjige Davida Grosmana, Klaudija Magrisa ili Adama Zagajevskog, a u narednim godinama postali smo srpski izdavač Majkla Kaningema, Đerđa Konrada, Petera Esterhazija, Čarlsa Simića, Ljudmile Ulicke ili Havijera Serkasa. Jedan smo od pokretača međunarodne edicije *100 slovenskih romana*. Nadam se da će sličan značaj imati i odluka da povodom deset godina rada pokrenemo ediciju za decu i mlade – Mali Arhipelag. Važan trenutak je osnivanje Beogradskog festivala evropske književnosti pre šest godina. A posebno je za nas bilo važno što je *Arhipelag* postao ekskluzivni izdavač dela Danila Kiša za Srbiju, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu. Kišovo delo je visoka mera

U siromašnom društvu pred kulturom stoje dramatični izazovi, ali ne može se pobeći od siromaštva tako što će se marginalizovati kultura ili podsticati najniže strasti i populističke note

Foto: M. Milenković

i takva mera nam je bila neophodna i kao stvarna i kao simbolička potvrda opravdanosti našeg izbora.

Arhipelag se izdvaja po dobroj književnosti, ali i prepoznatljivom brendu. Kako stvarate vizuelni identitet, a kako poetiku svog izdavaštva?

Te dve stvari, književnost i brend, dopunjavali su se u našem slučaju. Brend bez supstance, u ovom slučaju književnosti, jeste prazna ljuštura koja se na kraju pokaže kao opasan teret. Izdavač književnosti mora da razume potrebe, navike, senzibilitet i ukus svojih stvarnih i mogućih čitalaca. Najbolje književne vrednosti ne možemo zastupati na isti način kao pre deset ili pre dvadeset godina, jer su se promenile okolnosti, a i sami čitaoci. Brend i služi tome da zastupa i garantuje vrednosti, da promoviše i preporučuje upravo iz perspektive novih društvenih i komunikacijskih okolnosti.

To ne znači da treba da promenimo vrednosti ili da odustanemo od njih, već, naprotiv, zastupamo ih razumevajući novi kontekst, jer samo tako one mogu živeti, a ne preživljavati na margini.

Identitet Arhipelaga proistekao je iz programskog i uredničkog koncepta, a potom je od presudnog značaja bila doslednost u izboru. Za nastanak vizuelnog identiteta Arhipelaga najzaslužniji je naš likovni urednik Dušan Šević, koji je autor loga Arhipelaga, likovnog rešenja svih naših edicija, kao i praktično celokupnog vizuelnog nastupa kuće.

Vi ste jedan od retkih izdavača koji ima stalnu ediciju poezije. Deluje kao da mnogi pišu poeziju, a retki čitaju. Zašto je poezija potrebna savremenom čoveku?

Kao izdavač, ja dobro razumem zašto većina izdavača danas ne objavljuje poeziju, ne postoji ekonomski, tržišni osnov za objavljivanje pesničkih knjiga. Ali ja ne bih video smisao svog posla kada, između ostalog, ne bih objavljivao i poeziju. Duboko verujem u kulturnu i socijalnu odgovornost izdavača i u to da je izdavač odgovoran najpre prema svojim čitaocima, a ne samo prema mesečnim i godišnjim izveštajima o prodaji. Ono što nam govori poezija ne može se zameniti nijednim drugim žanrom ili medijem. I taj način oblikovanja značenja i tretman jezika nasušno su potrebni savremenom kao i bilo kom čoveku u istoriji.

Izdajete i humanistiku, ali i književnost. Ko je vaš idealni čitalac?

Onaj koji sumnja i preispituje, raspravlja s knjigom koju čita, prepušta joj se sa strašću i nadom, dopušta da ga knjiga menja i zadržava kritički stav. I, naravno, ponešto podvuče u knjizi ili zabeleži na margini.

Na nedavno završenom Beogradskom festivalu evropske književnosti dominirali su multidisciplinarni autori koji se, između ostalog, bave pisanjem – ali i fotografisanjem, snimanjem filmova, muzikom. Deluje da je pravi umetnik 21. veka eklektik, a sve umetnosti se međusobno prožimaju i dopunjuju. Da li književnost tako nešto gubi, a nešto dobija?

Književnost tako dobija, jer živi u svom vremenu, nekada u saglasju, nekada u sporu s njim. I pokazuje se da prilagođava sebi nove medije i nove tehnologije kao što je to radila u čitavoj svojoj istoriji. Tako se književnost obnavlja, tako nam, još jednom, pokazuje koliko je suštinski važan deo našeg iskustva.

Da li je moguće odvojiti kulturnu delatnost od političke, ili je politika ušla u sve pore našeg života – ili je i bavljenje kulturom postalo politički čin po sebi?

Mi živimo paradoks: s jedne strane, politika se umešala u praktično sve elemente društvenog, profesionalnog i ličnog života; s druge, veliki broj ljudi, nepodnošljivo veliki broj za istinsku stabilnost jednog društva, povukao se iz javnih poslova i ne učestvuje u odlučivanju o vlastitoj sudbini i o sudbini svoje zajednice, prepuštajući dominantnoj političkoj i populističkoj matrici da vlada po svojoj volji. Odbijanje da se izjašnjavamo o politici, zapravo je politički čin prvog reda. A svako zastupanje vrednosti, pogotovu u kulturi, doprinosi stvaranju prostora za dijalog i kritičko mišljenje, kao i smanjivanju kampanjskog i nasilničkog karaktera javne scene.

Šta je danas posao izdavača – da li on plasira vrednosti, formira ukus i nudi uživanje u dobroj književnosti, ili je postao agent koji unajmljuje pisce? Kako vidite svoju izdavačku misiju?

Izdavač ima dve mogućnosti. Jedno je da prati i pogađa trendove. Drugo je da stvara vrednosti i da ih deli sa svojim čitaocima. To je teži put, ali on nije nemoguć. I ne zaboravimo da društva i poslovi propadaju kada veliki broj ljudi počne da se opredeljuje prema tome šta je lakše, a ne šta je bolje. Čitaoce ne treba potcenjivati: previše je tabloida i u koricama knjiga da bismo i mi postali deo te ponude. Čitaocima nudimo najbolju književnost i najznačajniju humanistiku, piscima nudimo profesionalnost, odgovornost i korektnost. A i jednima i drugima prostor za dijalog i za razmenu darova, mesto susreta i razgovora, dobru energiju i dobre namere. ¶

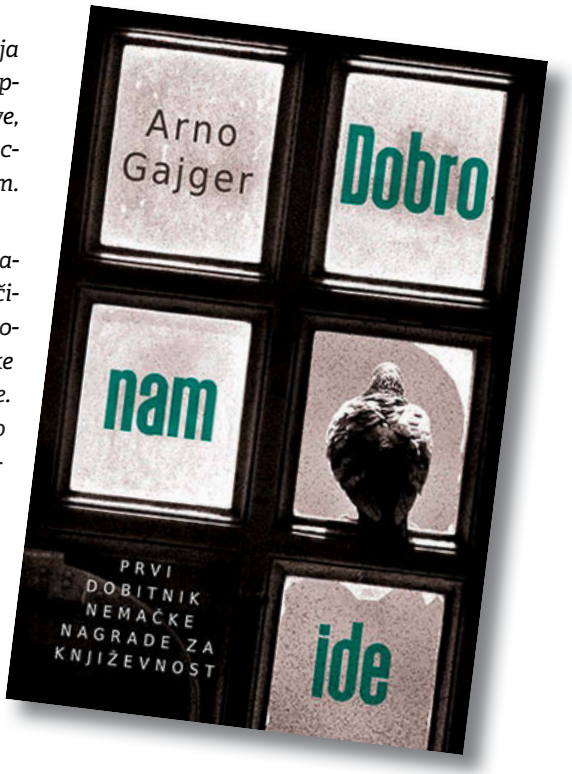
NEVENA MILOJEVIĆ

Bečke muške migrene

Knjiga Arnoa Gajgera je minuciozna romaneskna studija modernog austrijskog društva i njegovih "posttraumatskih sindroma", koja se i nas i te kako tiče

Kod kuće Ingrid dočekuju užasna prljavština u hodniku i keruša Kara, koja bi je najradije pojela od sreće što je vidi, mada Kari, onako debeloj, to uopšte ne treba. Deca su je očigledno ostavila kod kuće jer se plaši pucnjave, a i Peter, koga čuje kako radi u svojoj radionici, zahvalno je iskoristio pucnjavu kao razlog da se zabarikadira u podrumu umesto da pođe s decom. Na ovaj dan velike bitke.

Ingrid ne može baš ozbiljno da shvati Peterovu averziju prema počasnoj paljbi, jer mu praskavi zvuci koje proizvode motori trkačkih automobila očigledno pričinjavaju zadovoljstvo. Po njenom mišljenju, Peter je negde pročitao o novogodišnjim simptomima bivših učesnika u ratu, kao što neke žene pročitaju o migreni, pa se onda po potrebi pretvaraju da od nje pate. Rat je za njega neka vrsta muške migrene, vrlo pametno, mudro, dobro promišljen izgovor. Ingrid je na drugi dan Božića čistila kuću. Vrata i prozori su bili otvoreni, pa su se jedna vrata zalupila od promaje, uz vrlo glasan tresak, a Peter, koji je zaspao na sofi, toliko se uplašio da je pao na pod. Ali pitanje (skeptično) glasi: ne bi li u takvom slučaju i deca pala sa sofe? I: Peter svoje slobodno vreme preko čitave godine provodi u podrumu, čvrsto uveren da njegovo zalaganje za stolarskom tezgom nadoknađuje njegove mane u porodičnom životu. Ingrid smatra da ni iz tog ugla gledano ne treba da joj bude naročito žao gospodina stručnjaka za drumski saobraćaj.

Nije li gornja situacija, ekstenzivno citirana, tipičan isečak iz prizora svakodnevne anksioznosti tzv. savremenog čoveka? Žene sa svojim stvarnim ili izmišljenim migrenama, muškarci/muževi sa svojim (post)ratnim traumama, danas zvanim PTSP... Dobro, očigledno je da scena koja se odigrava u jednoj "tipičnoj srednjoklasnoj porodici" nije ni iz Švajcarske ni iz Švedske. Tamo ima migrena, ali ne i ratnih PTSP-ova, osim uvoznih... Mesto radnje zapravo je Beč, Austrija, tačno četvrt veka nakon kraja Drugog svetskog rata. Peter je četrdesetogodišnjak, čovek u naponu snage, "u najboljim godinama". Na kraju rata, kao dečarac od petnaest godina, bio je mobilisani pripadnik Hitlerjugenda; ne, dakle, "pravi" vojnik, s odgovarajućom obukom i naoružanjem, nego jedan od bezbroj one muške mladunčadi i starčadi koju je Hitler poslao na klanicu pred sam kraj, u očajničkom naporu da preokrene ono što se, iz mnogih razloga, preokrenuti nije moglo.

Peterova trauma, dakle, možda je stvarna a možda hinjena, ali je svakako privatna i kućna, za kućne i bračne potrebe: u javnosti se nije baš hvaliti njome. Tako je to kad vojujete na strani ne samo gubitničkoj nego i u svakom smislu duboko pogrešnoj: najbolje je da se pravite kao da toga nije ni bilo. Ako je i bilo, vi niste bili tamo; ako ste i bili, bila je to viša sila, morali ste. Ako se još malo napnete, od počinioca ili saučesnika postaćete žrtva, štaviše *prva žrtva* zla koje je i vas oprljilo. Nije li Peterova domovina Austrija zauzela baš tu pozu? Pozu PTSP-ovca koji moli za razumevanje za svoje traume, jer niko ne bi više od njega voleo da se nije nikada našao u takvoj situaciji, ali šta ćeš, sila boga ne moli...

Savremeni austrijski pisac Arno Gajger ispisuje roman *Dobro nam ide* (prevela Dušica Milojković; Laguna, Beograd 2017) kao sagu o jednoj porodici – ili više njih, povezanih rođačkim vezama, a neretko izdeljenih svime drugim što ljude može da deli – u vrtlozima istorije zrelog dvadesetog veka, od Anšlusa 1938. (vojnog upada Vermahta i pripajanja Austrije Trećem Rajhu, bez nekog većeg otpora), preko apokaliptičnog kraja rata i upada sovjetskih i anglosaksonskih trupa u Beč, potom raznih signifikantnih godina u životu posleratne Austrije (1955, 1962, 1970, 1978, 1982, 1989), pa do 2001. kao naratorske "sadašnjosti" romana, one u kojoj se Filip Erlah, pisac u (možda) usponu, najmlađi izdanak porodice, naseljava u nasleđenu porodičnu kuću, onu u kojoj se odvijalo toliko toga što je porodicu spajalo i delilo. Ingrid i Peter njegovi su roditelji. Baka Alma i deda Rihard, nekadašnji političar, hrišćanski konzervativac koji nije petljao s nacistima nego se držao po strani (što bi mu mnogo teže pošlo za rukom da ga nisu koliko-toliko štitili "arijevstvo", imetak i ugled), u osnovi su "utemeljitelji" loze Erlahovih koju ćemo pratiti u naporima za preživljavanjem u doba nacizma, a potom snalaženjem i prosperiranjem u posleraću i u potonjim političkim i (sup)kulturnim

revolucijama šezdesetih, sedamdesetih, osamdesetih, u kojima je mala alpska republika tragala za novim identitetom, udaljenim i od "francjozefovske" a pogotovo od hitlerovske paradigme, ušuškana u udobnost provincijalnog socijalkapitalizma hladnoratovske epohe, uvaljana u endemski katolicizam kao knedla u prezle, a potom u "kulturni rat" generacija dedova i očeva sa naraštajima sinova i kćeri, koji će poželeti od života i od društva nešto sasvim drugo, mada će uglavnom biti (samo)zaustavljeni negde na pola puta. Pa dobro, ništa strašno, jer na koncu *dobro nam ide*, zar ne? Život je, *meine Herren*, čist i ušuškan po perivojima boljih bečkih becirka, rat je bio davno, stigma polako bledi, postoje novi negativci, novi ratovi i nova sirotinja, tamo negde istočno, ili pak južno. Poput, recimo, dvojice radnika na crno – likova malo beketovskih, malo brehtovskih – koji će pomoći Filipu da se izbori s legijama golubova i glodara i svakojakim nataloženim kršom na tavanu kuće; istovremeno s raščišćavanjem tavana, pisac Filip ispisuje sagu o svojoj porodici, što je isto neka vrsta "raščišćavanja", oslobađanja od balasta kao neophodnog preduslova za bilo kakvo pomeranje.

Oko polovine poglavlja zbiva se u "sadašnjosti", u 2001, a ova se izmenjuju s flešbekovima iz prošlosti, hronološki posložene, s jednim bitnim izuzetkom na početku romana. Kao i u svim porodičnim sagama, tu je relativno mnoštvo likova, ako ste netalentovani za rodbinske odnose i sve te šurnjaje & snaje (kao dolepotpisani čitalac) neretko ćete gubiti orijentaciju ko je tu kome šta, ali vas to neće nimalo ometati u praćenju uistinu bitnih niti.

Gajger, dakako, nije ni Kraus ni Bernhard, ali je izvanredno minuciozan pripovedač i vrlo potentan analitičar austrijskog društva i mentaliteta, ali i ljudskih naravi uopšte. Takva kombinacija, znamo već, ne može da omaši: *Dobro nam ide* je vrlo temeljita prozna studija ljudskog stanja, a njena "lokalnost", fokusiranost na specifično mesto i vreme, nimalo joj ne oduzima na univerzalnosti. Ili, ako hoćete: svi smo mi pomalo Austrija, naročito u ovih naših posleratnih skoro pa četvrt veka... A za migrene i PTSP-ove moraćete da se snađete sami. ¶

TEOFIL PANČIĆ

OTP Banka kupila Vojvođansku banku

Nacionalna banka Grčke potpisala je sporazum sa OTP bankom Srbija o prodaji 100 odsto vlasništva nad Vojvođanskom bankom. Ova transakcija obuhvata i druge poslove Nacionalne banke Grčke u Srbiji. Kao rezultat preuzimanja, OTP banka Srbija će postati 7. najveća banka u zemlji

Predstavnici Nacionalne banke Grčke (NBG) i OTP banke Srbija (OBSr) potpisali su sporazum o prodaji Vojvođanske banke i NBG Leasinga i ostalih izloženosti NBG Grupe u Srbiji. Dogovoreni iznos za akcijski kapital Vojvođanske banke i NBG Leasinga iznosi 125 miliona evra. Kao rezultat preuzimanja, tržišni udeo OTP banke Srbija će se povećati na 5,7 procenata, te će stoga postati sedma najveća banka na srpskom tržištu.

"Poslednjih godina OTP banka Srbija ostvaruje kontinuirani rast, a naša su očekivanja da će se ovaj pozitivan trend nastaviti potpomognut ovim preuzimanjem", rekao je Laslo Volf, zamenik generalnog direktora OTP banke Mađarska i predsednik Upravnog odbora OTP banke Srbija. "Naš strateški cilj je povećanje tržišnog udela u zemljama u kojima smo prisutni. Nakon uspešno realizovanih akvizicija u Hrvatskoj i Rumuniji, ovo je treće preuzimanje banke koje smo izvršili u poslednjih nekoliko meseci. Imajući u vidu da smo posvećeni daljem jačanju našeg prisustva, nastavićemo da pažljivo pratimo šanse za preuzimanje drugih banaka u regionu. Finansijsko zaključenje ove transakcije biće realizovano nakon izdavanja neophodnih zvaničnih saglasnosti, za šta očekujemo da će biti sprovedeno do kraja ove godine", dodao je Laslo Volf.

"Ovim preuzimanjem se dodatno učvršćuje prisustvo OTP banke u Srbiji i omogućava dugoročna profitabilnost

poslovanja banke", dodao je Predrag Mihajlović, predsednik Izvršnog odbora OTP banke Srbija. "Sigurni smo da će više od milion fizičkih lica korisnika usluga Vojvođanske banke biti zadovoljno visokokvalitetnim asortimanom proizvoda i usluga koje nudi OTP Grupa", dodao je Predrag Mihajlović.

Sa tržišnim učešćem od 4,2 odsto bilansne aktive bankarskog sektora na kraju 2016. godine, Vojvođanska banka je deveta po veličini u Srbiji.

Čudo u Novom Sadu

Treća godina književnog festivala "Razgovori o ljubavi (prema čitanju)" na velikom belom brodu usidrenom na Dunavu, jedinstvenog u nas

"Kakvo je to čudo napraviti književni festival? Pa neka je i na brodu. Čudna mi čuda, to je samo malo više posla. Nije čudo ni da potraje, da postane tradicionalan, treba samo imati strpljenja, onog vojvođanskog zicflajša, pa otkud su upornost i istrajnost neka čudesa? Čudo je samo što se običan poduhvat smatra čudesnim", komentariše Đorđe Randelj, osnivač i organizator književnog festivala "Razgovori o ljubavi (prema čitanju)" na velikom belom brodu "Zepelin" usidrenom na Dunavu u centru Novog Sada. Ovo je njihova (Randelju i brodu) treća festivalska godina.

Đorđe Randelj je dugogodišnji novinar lista "Dnevnik" a danas urednik Kulturne redakcije RTV Vojvodine, autor 26 knjiga, a pre svega pasionirani kulturtreger novosadski. Dva su razloga zašto je osnovao Književni festival na brodu. Kako kaže, nameran je bio da mladima pokaže ko su nam danas velikani srpske književnosti, ko su nam danas Andrići i Crnjanski, zato što smatra "da su neki novi Crnjanski i danas među nama, samo ih ne prepoznajemo, ne podsećaju nas na njih mediji koji danas pomno prate svaki korak i svaki porub na suknji nekih Cajki, Ceca i ostalih Karleuša. Naravno da su oko nas, u svakom naraštaju stasavaju novi Andrići, Ćopići, Raičevići, Pope, Selimovići, Matići, ali smo ih korak po korak gurnuli u stranu, jer nam za čitanje knjige Miloša Crnjanskog treba recimo dva-tri, pa i nedelju dana, a za Cajku i Cecu – tri i po minuta. Pa se i zato već pola veka hranimo planktonom na površini, a krupne ribe u dubini i ne tražimo!" Drugi razlog je sledeći. "I sad vidim sebe kao osnovca ukočenog na ulici zato što je pored mene upravo prošla Desanka Maksimović! ili mladi lepiRšum! Ili svi oni pisci iz čitanki koji su gostovali na Zmajevim dečjim igrama. Otad sanjam da pisce iz čitanki dovedem u Novi Sad, da se šetaju kuda se šeta običan svet!"

Ostvarenje tog sna (ostanimo u Randeljevom svetu čudesnog čije postojanje negira ali veruje u njega) počelo je ovako: "Saša Blečić, vlasnik broda, i njegov saradnik Miša Cvetičanin pitali su me jednom prilikom da li bih da kod njih održim književno veče zato što su želeli da pridobiju nove goste. Ja sam im rekao – hoću, ali ne jedno književno veče, nego književni festival! Oni su pristali, i posle je sve bilo lako."

Već tad je odlučio, kaže Randelj, da njegov festival bude najveći, najlepši, najdugotrajniji – što mu za sad i ispeva: bez dinara pomoći ili dotacija, na "Zepelinu" je održano 86 književnih i čitalačkih seansi

IZ BRODSKOG DNEVNIKA: Sa promocija Franje Petrinovića; Pece Popovića i Mihajla Pantića; Maje Herman-Sekulić; Mire Banjac

Fotografije: S. Đipanov

sa preko 250 učesnika i desetak hiljada gledalaca, slušalaca i ko zna koliko čitalaca. "Pisci su nam stizali ne samo iz Beograda, nego i iz Zrenjanina, Pančeva, Vršca, Kraljeva, Čačka, Kragujevca, Zagreba, Splita i Sarajeva, sve sami laureati velikih književnih nagrada. I onda je krenula reklama od usta do usta, pa nas neprestano zovu pisci i izdavači i pitaju kad će oni doći na red? I, nismo ih valjda zaboravili?"

"Zepelin" dočekuje pisce kao što Mostra i ostali svetski filmski festivali dočekuju glumačke zvezde: raskošnim svetlima sa broda i Petrovaradinske tvrđave, crvenim tepihom i vatrometom! Đorđe Randelj podseća da su u takvom štimungu lane na brod o svojim knjigama sa čitaocima razgovarali Mihajlo Pantić, Vladimir Pištalo, Laslo Vegel, Laslo Blašković, Slobodan Tišma, Vladimir Kopicl, Gojko Božović, Vida Ognjenović, Vladislav Bajac, Maja Herman-Sekulić, Goran Marković, Ante Tomić iz Splita, Enes Kišević iz Zagreba i Muharem Bazdulj, koji ima adrese u Beogradu i Sarajevu, izraelski pesnik Amir Or, dve vodeće evropske romansijerke – francuska Majlis de Karangal i češka Marketa Hejkalova...

"Ovog leta ponovo su nam došli Peca Popović i Mihajlo Pantić sa rok sastavom i knjigom *Biti rokenrol*, potom i Vladimir Pištalo sa novim romanom *Sunce ovog dana* (Pismo Andriću), Dragan Velikić, Srđan V. Tešin, Julijan Tamaš, Dragoljub Mićunović sa tri knjige memoara, Laslo Vegel sa novim romanom *Balkanska lepotica ili Šlemilovo kopile*, Ivan Ivanji je predstavio svoju knjigu *Mađarska revolucija 1956. godine*, prof. dr Dragan Stanić, predsednik Matice srpske, koji je istovremeno pod književnim pseudonimom Ivan Negrišorac vrsni pesnik, esejista, istoričar književnosti i romansijer. Prošle nedelje na brodu je bio novosadski književnik Franja Petrinović sa novim romanom *Popravljač ogledala* u izdanju Akademske knjige, ovog četvrtka dolaze Matija Bećković i Olja Bećković, idućeg Pero Zubac... Teraćemo tako do decembra, a i dogodine, pa sve dok nas bude." ¶

MIRJANA VLADISAVLJEV

Ono dobro kod muzike

“Poseban je osećaj videti da kompozicija znači mnogo ne samo meni nego i drugim ljudima: kad mi kažu da su na venčanju puštali Lili, ili da imaju ćerku koja se zove Lili... Pravi je blagoslov napraviti jednu takvu pesmu”

Holandska saksofonistkinja Kendi Dalfer je zvezda ovogodišnjeg Nišvil džez festivala na kome će od 10. do 13. avgusta, na 12 bina, 700 muzičara izvesti 130 koncerata. Biće to četvrti nastup Kendi Dalfer na ovom festivalu, ujedno i poseban: u znak zahvalnosti na promociji Nišvil džez festivala, Skupština grada će je proglasiti počasnom građankom Niša.

Kendi Dalfer (1969), jedna je od najistaknutijih instrumentalnih ženskih džez izvođača današnjice. Našoj i svetskoj muzičkoj javnosti poznata je po kompoziciji *Lily Was Here* koju je krajem osamdesetih snimila sa Dejvidom Stjuartom (Juritmiks). U razgovoru za “Vreme” nekoliko dana pre početka festivala, Kendi Dalfer kaže da je iznenađena i iskreno počastvovana titulom koja joj je dodeljena.

“VREME”: Kakva je atmosfera na Nišvil festivalu u poređenju sa drugim festivalima na kojima ste učestvovali?

KENDI DALFER: Svirati na Nišvil džez festivalu je vrlo uzbudljivo jer dolazi puno mladih koji džez poštuju i slušaju, ali vole i da se otkače uz muziku, što ih čini idealnom publikom. U Holandiji, gde me dobro poznaju, ljudi su rezervisaniji, mada i oni umeju dobro da se provedu kada se opuste. Ali tamo uvek osećam pritisak očekivanja u vezi s tim šta ću sledeće komponovati ili odsvirati. Niška publika je vrlo energična i spontana – slušaju ne samo ono što imaš da im odsviraš, nego i ono što imaš da kažeš, a spremni su i da doviknu odgovor, pa u Srbiji uvek imam utisak da sam zaista doprla do publike i da imamo dijalog. Još jedna sjajna stvar u vezi s Nišvil džez festivalom je to što tu možete sresti kako starije ljude elegantno obučene za džez koncert, tako i mlade koji dolaze u svakodnevnoj odeći. To je sjajno, jer džez

PHOTOGRAPHY: Carolien Sikkenk / Photoline

ne treba da bude muzika samo za stariju publiku. Volim ovdašnju atmosferu i uvek mi je drago da se vratim.

Da li repertoar vaših nastupa prilagođavate publici? Postoje li kompozicije koje obavezno svirate kada ste u Nišu, zbog tamošnje publike?

Ponekad prilagođavam repertoar jer na Nišvilu ima različitih događaja i stejdževa (koncerti, radionice sa mladim muzičarima, džem-sesije). Trudim se da uvek odsviram prepoznatljivu *Lily Was Here*, zatim *Sax a Gogo* i *Pick Up the Pieces*. Ove godine ću svirati i kompozicije sa albuma *Together* koji je nedavno objavljen. *Together* je album koncipiran kao tribjut Prinsu, koji me je kao mladu džez saksofonistkinju primetio i pozivom da sviram na njegovim koncertima izveo na veliku scenu.

Gosti na vašim nastupima su i hip-hop muzičari. Kako ste došli na ideju da kombinujete džez i hip-hop? Da li je to jedan od načina da džez prilagodite mlađim generacijama?

Volim da kombinujem različite muzičke stilove, a hip-hop je samo jedan od pravaca koje miksujem sa džezom. Ne pravim kombinacije sa nekom namerom, nego jednostavno imam nekoliko različitih vrsta muzike u sebi. Volim EDM, fank, R&B, a sve se to dobro uklapa sa džezom. U stalnoj sam potrazi za mladim talentima. U Amsterdamu postoji jedan klub gde mladi muzičari sviraju uz loše ozvučenje i gde odlazim da čujem šta sviraju, jer znam da ako na takvom mestu mogu da zvuče dobro, onda su dovoljno dobri i da sviraju sa mnom.

Sarađivali ste sa grupom Pink Flojd, Madonom, Bijonse... Kako ste uklopili džez i svoje poimanje muzike sa njihovom muzikom?

To uopšte nije bilo teško jer se većina njih interesuje za džez ili bluz, pa nam je to bila tačka susreta. Džez za mene znači slobodu i improvizaciju. Svi ovi umetnici dele te vrednosti na ovaj ili onaj način. Njihova muzika nema prepoznatljiv džez zvuk, ali sadrži elemente džeza.

Kompozicija *Lily Was Here* osamdesetih je bila jedna od najprepoznatljivijih instrumentalnih kompozicija i sa njom ste stekli svetsku popularnost. Kako ste je komponovali? Kakav je vaš odnos prema toj kompoziciji danas?

Bila sam iznenađena kada je *Lili* postala hit. Iako je Dejv Stjuart predvideo popularnost te kompozicije, ja nisam u to verovala, ali bio je u pravu i vrlo sam mu zahvalna. Meni je tada bilo sedamnaest godina. Snimili smo je vrlo spontano, napravljen je samo jedan snimak. Kompozicija je instrumentalna, ali mislim da je doprinela da saksofon ponovo postane popularan. Do tada je saksofon usko povezivan sa džezom, pa je zato bio odličan potez što smo snimili improvizaciju, jer je to omogućilo publici da uživa u stvarima koje su kombinacija džeza, pop i rok muzike, sa malo soula. Posle *Lili*, sve u mom životu se promenilo. Do tada, bila sam samo mlada saksofonistkinja, a posle toga sam postala poznata, imala sam novca, mogla sam da napravim prvi snimak za svoj prvi album i to pod sopstvenim uslovima. Poseban je osećaj videti da kompozicija znači mnogo ne samo meni nego i drugim ljudima: kad mi kažu da su na venčanju puštali *Lili*, ili da imaju ćerku koja se zove Lili, ili da su na sahrani drage osobe pustili *Lili*... Pravi je blagoslov napraviti jednu takvu pesmu.

Svirate alt-tenor. Da li saksofon bira izvođača ili izvođač bira saksofon? U kojoj meri je saksofon, kao solo instrument, i muzika koju pravite, a u džezu ima mnogo improvizacije, odraz vašeg karaktera?

Nikada u mom životu nije bilo insistiranja da sviram baš saksofon. Želela sam da probam jer je moj otac svirao saksofon, a ja sam volela da provodim vreme s njim, kao kad bismo igrali bejzbol u dvorištu ili biciklima išli do obližnje prodavnice slatkiša. Međutim, ispostavilo se da imam talenat za saksofon, pa je na kraju saksofon zaista postao moja strast, štit, a ponekad i oružje. Saksofon je moj život učinio interesantnim i posebnim, i veoma sam zahvalna svom ocu što mi je približio ovaj instrument.

Vaš otac je poznati saksofonista Halns Dalfer, sa njim ste svirali svoje prve kompozicije. U kojoj meri je njegov uticaj prisutan u muzici koju komponujete i izvodite?

Otac je na mene uticao na mnoge načine – od zvuka i stila do načina da džez kombinujem sa drugim vrstama muzike. On je na muzičkoj sceni oduvek bio ispred svog vremena: kada su svi svirali staromodni džez, on je svirao avangardni. Kada je avangardni džez postao moderan, on je već kombinovao džez sa pop muzikom. Bio je prvi džez muzičar koji je u Holandiji svirao sa di-džejevima. Iako ima 77 godina, voli haus muziku i ima duh »

SAD I NA POČETKU KARIJERE: Together Tour 2017; Hans i Kendi Dalfer

tinejdžera, i to je nešto što obožavam kod njega. Preko dana je prodavao opel automobile, od ponedeljka do subote, od 8 do 5. Došao bi kući da večera, a onda bi odlazio da svira sve do dva-tri ujutro. Spavao bi četiri sata i ponovo išao na posao, ali je zahvaljujući tom tempu uvek mogao porodici da obezbedi sve što nam je bilo potrebno, i da uvek pravi muziku kakvu je želeo. Nikada nije morao da radi komercijalne stvari i njegova muzika je uvek bila čista i iskrena. Od njega sam naučila da ako želiš da budeš sam svoj gazda, moraš puno da radiš, jer u životu nema mnogo ljudi na koje se možeš osloniti.

Vaš otac je na početku karijere objavio album *Big Boy*, a vi album *Big Girl*. U kakvom su odnosu ta dva albuma?

On je svirao na mom albumu, a ja sam svirala na nekim njegovim. Time smo hteli da pokažemo da smo čvrsto povezana porodica, a ja sam želela da pokažem svetu da sam zaista ćerka svog oca, i da sledim njegov osećaj za stil i pravac.

Uglavnom srećemo muškarce džezere, naročito instrumentaliste. Kako je biti žena izvođač džeza?

Tačno je da me ljudi doživljavaju pre svega kao ženskog izvođača, mada se nikada nisam suočila sa tvrdokornim seksizmom, niti trpela velike neprijatnosti. Sa druge strane, ja se zaista trudim da budem sama sebi gazda, da sama pokrećem stvari, jer znam da iako to znači više posla, znači i da ću se manje susretati sa seksizmom nego da sam samo ženski izvođač kojeg pozivaju na nastupe.

Kako komponujete, kako pronalazite teme?

Postoji mnogo načina – ponekad komponujem sama, ponekad neko drugi ima sjajnu ideju i onda je zajedno završimo, a ponekad jednostavno sednemo i od početka improvizujemo novu pesmu. Volim da radim na različite načine, ali najviše od svega volim da radim sa drugim ljudima. To me čini srećnom i doprinosi osećaju da sam deo zajednice.

Šta je za vas moć muzike?

Ima mnogo dobrih stvari u vezi s muzikom – pomera vas, pokreće, može da vas umiri ili da zaseče pravo kroz vas. Mislim da je muzika jedna od najjeftinijih i najdostupnijih vrsta umetnosti. ¶

JOVANA GEORGIEVSKI

DRAGAN ILIĆ

Prizivanje đavola

Foto: FoNet

Umesto Happyja, upao je Grand 2 – znači splavovi do daske ili, kako to reče jedan muzički mogul, "klupska muzika". Da ne bude zabune, ove stilizovane batice i silikonske lepotice cepaju narodnjake

Letnje vreme je kod nas rezervisano ne samo za godišnje odmore, već i za eskalaciju različitih sukoba. Početak avgusta i obeležavanje "Oluje" uvek je povod za mini carinski rat između Srbije i Hrvatske. Po pravilu, Hrvatski carinici počinju da maltretiraju kamiondžije, stvore se kilometarski redovi i roba počinje da propada. Ove godine, tome je dodat nonsens sa dramatičnim povećanjem cene inspekcije robe iz Srbije, i eto ti napetosti!

Istini za volju, proslave u Hrvatskoj, naročito ona u Kninu, bile su malo tiše, bez Marka Perkovića Tompsona, jeftine pive i pečenja, pa se i domoljubni duh preselio u Slunj gde je koncert održan. U Kninu su policajci privodili uspaljene Hrvate koji su klicali "Za dom spremni", a u Slunju nisu – počev od ovog kvazigotik-džibera na bini. Postoji i onaj upeglani nacionalizam, lepše ukrojen kao Kolindine haljinice ili proeuropski izgled Premijera Plenkovića; u muzičkom smislu je to Prljavo kazalište, koje nastupa i u Beogradu i na proslavi "Oluje". Ipak je njihova "Ruža Hrvatska" nezvanična himna devedesetih u Hrvata.

Rat je počeo i između televizija Prva, B92, Happy i kablovskog sistema Radijus vektor. Prema raspoloživim saopštenjima, prvo su televizije zapretile Radijusu, pa su tražile pare za reemitovanje signala, koji inače gledaoci mogu besplatno da dobiju posle digitalizacije u Srbiji. U toj igri nerava, gotovo pokeraškom blefiranju, kolateralna šteta smo mi, korisnici, pa nam sad puštaju Grand 1 i Grand 2. Što se mene tiče, i ovde se nekakva svađa vodi uz glupu muziku. Nije baš kao Tompsonove "Čavoglave", ali je neverovatna količina produkcije kiča kojom sam iznenada bombardovan. Zanimljivo je što su ovi surogati simbolično podeljeni, pa umesto B92, imaše toliko obzira da puste N1, to im valjda zvučalo najsličnije, informativni program, ima dosta novinara sa devedesetdvojke, a pomalo su kritični prema aktuelnoj vlasti. Valjda ove dve televizije i dalje kapiraju kao "američke plaćenike".

Ali, umesto TV Prva, emituje se Grand sa iscrpnom satnicom gostovanja naših zvezda i zvezdica širom Evrope. Umesto Happyja, upao je Grand2 – znači splavovi do daske ili, kako to reče jedan muzički mogul, "klupska muzika". Da ne bude zabune, nije to klub u kojem ćete slušati nekakav subverzivan i žestok zvuk, iako se u spotovima pojavljuju kožne jakne, motori, gitare i bubnjevi. Ove stilizovane batice i silikonske lepotice cepaju narodnjake. Valjda je to Happy estetika, jer su zvezde rijalitija "Parovi" i bile sojke sa splavova. Posle ponoći pornić i eto ti programske šeme. Ne znam kako će se rešiti ovaj spor, ali mogao sam da vidim koliko je tanka barijera kojom se branimo od poplave neukusa.

Na kraju – omiljena tema svih medija bila je letnja vrućina. Činjenica da je početkom avgusta temperatura bila oko 40 stepeni izazvala je neverovatan talas inspiracije. Toplotni udar je dobio ime "Lucifer", a temperaturna katastrofa je i zvanično dobila biblijske razmere. Kad je na par dana zahladilo, tabloidi su dobili priliku da odvale naslov "Lucifer se vraća", jer je, gle čuda, opet ogrejalo sunce.

Mediji su se poigrali i bojama, jer se neko davno u Americi setio da bojom definiše stepen opasnosti. Ova društvena psihoza je primenjena u Americi nakon 11. septembra, a danas je popularna u Srbiji kao "crveni meteo-alarm" što se potpuno poklapa sa bojom Lucifera u crtaćima. Ovo upozorenje ne znači ništa, jer država mora da proglasi vanredno stanje, za šta bi po trenutnoj proceduri bilo potrebno par meseci, taman do prvih jesenjih kiša. Tada će crvena boja meteo-alarma ionako da se spere sama. Ne treba potcenjivati ni meteorološko delovanje Svetog Ilije Gromovnika, posle kojeg narod veruje da je "sunce milije".

Ovaj neprirodni skok temperature u avgustu inspirisao me je da dam svoj doprinos teorijama zavere. Tabloidi naširoko pišu o pripremama koje Željko Mitrović vrši za novu sezonu rijalitija "Zadruga". Kupljena su supermoderna HD reportažna kola, biće dostupna aplikacija, a mene je posebno fascinirala vest o uređajima koji prave holograme i menjaju vremenske prilike na Farmi! Mitrović će u Lisoviću po želji moći da menja klimu i cepa kišu, sunce, maglu pa čak i sneg!

Znači, moći ćete da gledate sise, dupeta i mazanje kakicom u svim meteo-uslovima, a Mitrović će moći da zeza svoje konkurente i rivale furajući im hologramske montaže. Auuu, zamislite u vestima hologramske montaže Aleksandra Rodića, jer ovaj rat između "Kurira" i Pinka baš traje.

Zato, molim nadležne u Pinku da tokom testiranja mašine za menjanje vremenskih prilika na Farmi u Lisoviću ne utiču na vreme i luciferske vrućine na Balkanu. Dovoljno je što utiču na muzički ukus, i to je đavolja rabota. ¶

LOS DOMINGOS

Venecuelu potresaju politička kriza, masovne demonstracije protiv predsednika Nikolasa Madura, hiperinflacija, preti joj bankrot. Zemlja kao da se "udavila u nafti" i "pojela seme kukuruza uprkos bogatoj žetvi". Protivmere koje uvodi sve usamljeniji Maduro ne daju rezultate, dok zapadni mediji likuju nad propašću još jednog komunističkog sistema

Venecuela, zemlja koja ima više nafte nego Saudijska Arabija (298 milijardi barela rezervi), a kojoj su ostali stanovnici Južne Amerike doskora zavideli, ovog leta suočava se sa nestašicom svega, od toalet-papira do antibiotika i hrane, i ima više sirotinje nego Brazil. Zemlju potresa politička kriza, u sukobima s policijom tokom četvoromesečnih demonstracija stradalo je 120 ljudi.

Još od kada je osvojila većinu na izborima za Narodnu skupštinu 2015, šarolika opozicija je pokušavala da svrgne naslednika Uga Čaveza, Nikolasa Madura, nekadašnjeg vozača autobusa i sindikalnog lidera, koji je imao jaka predsednička ovlašćenja, a nije imao harizmu prethodnika.

Tokom krize je opozicionu stvar počela da brani i javna tužiteljka Luisa Ortega, koja je, inače, 1992. godine pomagala da posle neuspelog puča iz zatvora bude oslobođen i sam budući vođa revolucije Ugo Čavez. Ona je 2014. optužila opozicionog lidera Leopolda Lopeza za zaveru zbog organizovanja demonstracija koji je osuđen na četrnaest godina robije. Lopez je tokom leta bio prebačen iz zatvora u kućni pritvor, pa otuda u vojni zatvor, a potom, uz španske posredovanje, opet u kućni pritvor.

U junu 2017. disidentska tužiteljka se suprotstavila planu predsednika Madura da raspiše izbore za ustavotvornu skupštinu, koje je opozicija bojkotovala, čini se najviše zbog toga što je bilo propisano da predstavnici pojedinih socijalnih grupa (radnici, studenti, penzioneri) budu oba-

S CON MADURO

"PRSA U PRSA": Predsednik Maduro i protesti protiv njegove vlasti
Fotografije: AP

vezno zastupljeni sa određenim brojem poslanika, što je navodno obezbeđivalo prednost Socijalističke partije Venecuele. Opozicija je organizovala neku vrstu paralelnog referenduma na kome je izbrojala da ima podršku 7,6 miliona glasača. Papa Fransisko je apelovao da se izbori za ustavotvornu skupštinu suspenduju kako bi se uspostavila atmosfera za dijalog.

Maduro je, međutim, izbrojao da je na izbore za njegovu ustavotvornu skupštinu glasalo osam miliona birača (više nego na referendumu opozicije), što su neki zapadni izvori opisivali kao preterivanje bar za milion glasova. Ustavotvorna skupština je sazvana nakon što je nacionalna Garda sprečila poslanike postojeće skupštine da blokiraju skupštinsko zdanje. U međuvremenu je ustavotvorna skupština smenila "opozicionu" tužiteljku, a opozicionim poslanicima za sada prete oduzimanjem mandata.

Razoružana je i grupa civila u vojnim uniformama koje je predvodio kapetan Huan Kaguaripano, koja je pokušala da uzme oružje iz kasarne u Valensiji, a potom su je optužili da je finansirana iz Majamija i Kolumbije. Vojska, koju je Čavez posle puča 2012. dobro pročistio, stavljena je u stanje pripravnosti. Pre toga je 28. juna 2017. policajac Oskar Perez ukrao policijski helikopter i bacio nekoliko granata na Vrhovni sud koji je osporio neke odluke opozicione skupštine, a na letelicu okačio zastavu s natpisom "350 Freedom", koji upućuje na broj uhapšenih opozicionara.

POGODNI I NEPODOBNI DIKTATORI

Opozicija je optuživala Madura da zavodi diktaturu, što su podržavali zapadni mediji i nevladine organizacije pojačavajući "antidiktatorsku retoriku". Britanski torijevac Boris Džonson je, na primer, insistirao da se laburistički lider Džeremi Korbin izjasni protiv upotrebe nasilja "diktatora Madura". Bivšeg laburističkog gradonačelnika Londona Kena Livingstona optuživali su da je zamerio Čavezu što je dozvolio da "ostanu živi svi oligarsi", a ovaj je objašnjavao da je on, kada je svojevremeno kupovao venecuelansku naftu za potrebe Londona, samo konstatovao da Čavez očito nije pobio sve oligarhe, pošto su neki radili na organizovanju pomenutog (neuspelog) puča protiv njega 2002.

Američki predsednik Donald Tramp je novim sankcijama uveo Madura u "ekskluzivni klub diktatora" – uz sirijskog predsednika Bašara Asada, severnokorejskog lidera Kim Džong Una, predsednika Zimbabvea Roberta Mugabea, bivšeg jugoslovenskog i srpskog predsednika Slobodana Miloševića, diktatora Paname Manuela Norijegu...

Stavljanje na takvu listu u Vašingtonu liči na presudu bez priziva, mada se i u američkoj publicistici ukazuje na nedoslednosti kad su diktatori u pitanju. Revija "Ameriken konzervativ", na primer, podseća da su američki predsednici Kenedi, Nikson i Regan kao saveznike protiv komunizma prihvatali diktatore: Park Čung Hija u Koreji, šaha Rezu Pahlavija u Iranu, predsednika Dijema u Sajgonu, generala Franka u Španiji, Somozu u Nikaragvi, generala Mobutua u Kongu, generala Pinočea u Čileu, Ferdinanda Markosa u Manili...

AMERIČKO DVORIŠTE

Vašington je nezadovoljan zbog veza Venecuele s Kubom, kao i zbog "levih »

skretanja" u svom južnoameričkom dvorištu, o čemu neki tragove nalaze i u smenjivanju predsednice Brazila Dilme Rusef, osudi njenog prethodnika Lule da Silve, pa i u demonstracijama protiv argentinske peronističke liderke Kristine Fernandez de Kirčner, koju je ABC njuz nazvao "Imelda" i "fašionista" s aluzijom na njene skupe cipele. Evo Morales u Boliviji je, začudo, još na vlasti.

Što se Madura tiče, šef CIA Majk Pompeo se 20. jula na Bezbednosnom forumu Aspen u Kolorado Sitiju pažljivo izražavao: "Veoma se nadamo da će biti tranzicije u Venecueli." Stejt department je pojačao kontakte s diplomatama u Meksiko Sitiju i Bogoti, čime se može objasniti ofanziva protiv Madura, kojoj su se priključili Brazil, Argentina, Peru, Čile, Paragvaj i Honduras, u okviru Organizacije američke saradnje OAS i carinske organizacije Mercosur, iz koje je Kolumbija isključena po kratkom postupku.

Međutim, u "Njujork tajmsu" 1. avgusta Nikolas Kejsi zaključuje da izbori za ustavotvornu skupštinu predstavljaju dramatičan udar na venecuelansku opoziciju, koja nije bila na tako niskim granama još od neuspelog puča protiv Čaveza u aprilu 2002, koji je inače, kako se veruje, aranžirao Džordž Buš Mlađi.

GORE NEGO U VELIKOJ DEPRESIJI

Venecuelanska letnja noćna mora je, reklo bi se, poučnija od uobičajene južnoameričke igre prestola. Prema podacima MMF-a, u 2017. je BDP Venecuele za 35 odsto niži nego 2013, a BDP po glavi stanovnika manji za 40 odsto, što je veći pad od onih minus 28 odsto u SAD 1929–1933. tokom Velike depresije, od pada BDP-a u Rusiji posle raspada SSSR (1990–1994), na Kubi (1989–1993) i u Albaniji (1989–1993), dok je nešto manji od pada BDP-a u Gruziji, Tadžikistanu, Azerbejdžanu, Jermeniji i Ukrajini, ili u Iranu (1981), ili u ratom razorenim zemljama kao što su Liberija (1993), Libija (2011), Ruanda (1994), Južni Sudan, Sirija.

Svetski ekonomski forum, neprofitna organizacija osnovana u Ženevi 1971, nalazi da je resursima bogata Venecuela preplavljena nestabilnošću i siromaštvom zbog toga što je od 2012. do 2016. za 17 odsto umanjila proizvodnju nafte, čija je cena pala za 55 odsto, pa su prihodi od izvoza nafte, koji čine 95 odsto svih venecuelanskih deviznih izvora, sa 2200 dolara po glavi stanovnika pali na 1500 dolara.

IDI: Protesti protiv Madura
Foto: AP

Da bi smanjila spoljni dug od 150 milijardi dolara venecuelanska vlada je, poput Nikolaja Čaušeskog u Rumuniji osamdesetih godina, smanjila uvoz za 75 odsto, što je od maja 2012. do maja 2017. samo ubrzalo kolaps domaće proizvodnje uporediv sa onim u Mongoliji (1988–1992) i Nigeriji (1982–1986). MMF procenjuje da je Venecuela izgubila petinu svoje ukupne proizvodnje i zapala u klasičnu depresiju.

"Volstrit džornal" piše o 70 odsto verovatnoće da će Venecuela u narednih dvanaest meseci bankrotirati. Prema ocenama venecuelanske investicione banke Karakas kapital markets vlada Venecuele i kompanija Petroleos de Venecuela SA (Pdvsa) do kraja godine trebalo bi da vrate pet milijardi dolara duga i kamate, od čega već u avgustu 725 miliona. Zlatne rezerve Venecuele su u aprilu smanjene na deset milijardi dolara, od čega se sedam milijardi čuva u zlatnim polugama, što otežava raspolaganje rezervama.

Pitanje je kakav bi efekat mogla da ima odluka Venecuele da objavi kako nije u stanju da vraća dug od ukupno 150 milijardi dolara. To je uvek povezano sa komplikovanim međunarodnim aranžmanima i produbljenjem haosa kod kuće. Kad je Meksiko 1994. prestao da vraća dugove, to je, na primer, izazvalo potrese zvane "tekila efekat". "Argentinski suvereni bankrot" 2001. se preneo na Urugvaj, iz čijih banaka je u leto 2002. povučeno 38 odsto uloga, pa je bio primoran da učini isto 2003. godine.

Zbog loših efekata reformi nakon raspada SSSR, uticaja krize u Aziji 1997. i pada cena nafte, Vlada Rusije je 17. avgusta 1998. objavila da ne može da vrati unutrašnje dugove nominovane u rubljama, pa je priskočio u pomoć MMF sa kreditom od 22,6 milijardi dolara, a ruska ekonomija se relativno brzo oporavila, uglavnom zbog porasta cena nafte i rasta tražnje zbog privrednog rasta Kine. Grčka je 1. jula 2015. pretila da će bankrotirati, pa je "kapitulirala" uz nove velike kredite. Severna Koreja je prošla kroz to iskustvo 1987.

ANATOMIJA KOLAPSA

U nekim analizama se govori da je Venecuela stradala od takozvane "holandske bolesti". Londonski "Ekonomist" je skovao taj termin 1977. da opiše udes koji je zadesio holandsku ekonomiju kada su 1959. otkrivene velike gasne rezerve. Tada je holandski izvoz porastao, ali je kapitalno intenzivni biznis eksploatacije gasa otvarao malo radnih mesta, a korporacijske investicije su opadale zbog visoke cene guldena, tadašnje holandske monete, što je domaću proizvodnju učinilo skupljom na međunarodnom tržištu, a investitore teralo iz zemlje.

Sa BDP-om po glavi stanovnika većim nego u Španiji, Grčkoj i Izraelu, Venecuela je sedamdesetih godina prošlog veka ubrajana u dvadeset najbogatijih zemalja u svetu, a sigurno u najbogatije zemlje Latinske Amerike koja najbolje plaća radnike. Situacija se dramatično promenila kada su pale cene nafte, a stopa inflacije u 1989. skočila na 81 procenat. U Karakasu su izbili neredi zbog mera štednje koje je zaveo tadašnji predsednik Karlos Andres Perez.

Stopa rasta BDP-a je sa negativnih -8,3 odsto u 1989. povećana na pozitivnih 4,4 procenta u 1990, pa na 9,2 procenta 1991, ali, uprkos oporavku, plate su ostale niske, a nezaposlenost visoka. Broj ljudi koji žive u siromaštvu povećan je sa ranijih 36 na 66 procenata u 1995.

Kad je na talasu nezadovoljstva 1999. došao na vlast komandant tenka Ugo Čavez, imao je sreću da "predsedava naftnim talasom". Cena nafte je bila 100 dolara za barel, Venecuela je bila 34. ekonomija u svetu sa izvozom vrednim 143 milijarde dolara, od čega 139 milijardi od nafte.

Prihodi od nafte su korišćeni za finansiranje socijalnih programa i za subvencionisanje hrane, pa je od 2000. do 2013. udeo potrošnje u BDP-u Venecuele porastao sa 28 na 40 odsto, što je bio mnogo veći rast nego u drugim latinoameričkim ekonomijama.

Noam Čomski, američki filozof i levi-

čarski disident sa izvesnim simpatijama za Čaveza (kao i reditelji Majkl Mur ili pak Oliver Stoun i glumac Šon Pen), u jednoj prilici je konstatovao da su južnoameričke levičarske vlade i pored nekih realnih dostignuća propustile priliku da kreiraju održive ekonomije. Venecuela, Brazil, Argentina i druge južnoameričke zemlje zavisile su od cena sirovina i usluga – koje su privremeno rasle zbog privrednog uspona Kine. Potencijalno bogata poljoprivredna zemlja, Venecuela se jednostavno oslonila na sirovine koje je mogla da izvozi, a nije razvijala poljoprivredu. Neke od zemalja su u to vreme nastojale da rasporede rizik: Saudijska Arabija drži rezerve veće od 500 milijardi dolara, druge zemlje naftne profite koriste da napune fondove, na primer norveški penzioni fond vredi blizu 900 milijardi dolara.

Zašto Čavez nije bolje pripremio Venecuelu za neizbežnu krizu? U svojoj bolivarsko-marksističkoj ideologiji on je polazio od toga da su Venecuelanci loše prolazili tokom duge naftne krize sedamdesetih ne zato što je nafta bila jeftina, već zbog toga što su kapitalisti i imperijalisti pljačkali narod, pa je eksproprisao i redistribuirao bogatstvo i koristio sirovinske rezerve da olakša položaj siromašnih i da tako brani revoluciju, marksizam i antiimperijalistički i antijenkijevski bolivarizam, nazvan po junaku borbe za oslobođenje od Španaca Simonu Bolivaru (1783–1830), koga su inače Amerikanci podržavali protiv Španaca.

Krupnije privatne kompanije su eksproprisane. Cene ključnih namirnica, hrane i lekova su bile limitirane. Proizvodi su bili dostupni, ali njihova cena je bila manja od troškova proizvodnje, pa su venecuelanske kompanije počele da obustavljaju aktivnost, a vlada je odlučila da za naftne dolare uvozi nedostajuće robe iz inostranstva, zapostavljajući investiranje.

Nacionalizaciju privatnih firmi je pratilo raspoređivanje čavista na mesta na kojima se odlučuje, što je lišilo Venecuelu eksperata i kapitala potrebnog za eksploataciju resursa.

Uprkos veličini izvoza, Venecuela je prema stopama realnog rasta BDP-a 2014. bila na 219. mestu u svetu. Potkresani su naftni kapaciteti iz kojih je finansiran i venecuelanski bolivarski socijalizam. Venecuela je proizvodila manje nafte nego Kina i tek četvrtinu proizvodnje Saudijske Arabije. Venecuela je pojela seme kukuruza uprkos bogatoj žetvi, zaključuje londonski "Ekonomist".

TUŽNA SUDBINA BOLIVARA I *DÓLAR NEGRO*

Bez harizmatičnosti Uga Čaveza, Nikolas Maduro je na rasplamsavanje krize odgovorio proglašavanjem ekonomskog vanrednog stanja koje ne daje rezultat. Dekretom je uveo obavezni rad na farmama, distribuciju osnovnih namirnica organizovao preko vojske i članova socijalističke parije, uspostavio je različite kurseve nacionalne valute bolivara: jedan za esencijalne robe (710 bolivara za dolar), drugi za neesencijalne robe, treći za narod (4.283 bolivara za dolar na crnom, *dólar negro*, koji traže i biznismeni i građani, da bi kupovali deficitarnu robu u Kolumbiji, koju su nekada doživljavali kao siromašnu). U 2017. hiperinflacija galopira. U nekim radnjama metalni novac više ne broje, već ga mere na vagi.

Bogati su počeli da beže. Direktor madridske kompanije Petrus grupo Inmobiliario, koja se bavi nekretninama, svedoči da je u prvoj polovini ove godine u Španiju došlo oko 10.000 dobro situiranih Venecuelanaca koji su povlačili novac iz Venecuele.

Maduro, koji krizu pokušava da maskira propagandom, u SMB košulji je po 92. put učestvovao u svojoj trosatnoj kontakt emisiji *Los Domingos con Maduro* (Nedelja sa Madurom), nekoj vrsti mešavine političkih poruka protiv terorizma i imperijalizma. U ranijim emisijama Maduro je nastupao u crvenoj košulji, a u emisijama je bilo više muzike *Canta canta compañero...* Pevač s umetničkim imenom *Daddy Yankee* optužio je Madura da je ne samo ukrao budućnost venecuelanske dece, nego je za uvodnu špicu plagirao stihove pesme *Despacito* u kojoj jedan stih kaže "dugo sam te gledao, moram danas da igram s tobom".

ŠEVRON I SANKCIJE

Kraj igranke u Venecueli zavisi i od toga koliko je daleko predsednik SAD Donald Tramp spreman da ide. Venecuela izvozi u SAD oko 780.000 barela nafte dnevno, ali takođe iz SAD uvozi oko 100.000 barela lake nafte, koju meša sa svojom teškom naftom. Mada naftaši iz SAD mogu Venecuelu da zamene drugom destinacijom, teže mogu da pronađu brzu zamenu venecuelanskoj teškoj nafti, čime može da bude pogođena naftna korporacija Ševron, a možda i potrošači na benzinskim pumpama, pa se nagađa da bi oštrije sankcije mogle da pogode ne samo Venecuelu već i SAD.

U slučaju da SAD uvedu sankcije na naftu, Venecuela teško da može da obezbedi priliv dodatnog "naftnog keša". Nikolas Maduro je dobio podršku Bolivije, Kube, Salvadora i Nikaragve, ali teško da mu je ta podrška dovoljna, pošto su protiv njega ne samo SAD, već i vodeće regionalne države Meksiko, Brazil, Argentina, pa i Čile, Peru, Kolumbija, Panama, Kostarika, Kanada, Švajcarska i cela Evropska unija.

Rusko ministarstvo inostranih poslova je kritikovalo zemlje koje pojačavaju ekonomski pritisak na Karakas i produbljuju polarizaciju venecuelanskog društva, ali to teško da može značiti i najavu ekonomske pomoći.

Alvaro Mendes, specijalista za odnos Kine sa zemljama Latinske Amerike iz Londonske škole ekonomije, konstatuje da se Moskva na račun gašenja dela venecuelanskog duga dogovorila s Karakasom o važnom udelu Rosnjefta u naftnoj kompaniji Citgo, koja radi u SAD. Rusofobijom zaneta američka štampa je alarmantno upozoravala da će Rusi preko neke Madurove hipoteke ući i u Teksas.

Venecuela ima šanse da izvozi naftu u Indiju, ali Delhi je u međuvremenu prepolovio uvoz iz Venecuele nakon ukidanja sankcija Iranu od koga je Indija kupovala znatne količine nafte.

Kina, kojoj Venecuela duguje 65 milijardi dolara, prema pisanju "Fajnenšel tajmsa", slala je nezvanične predstavnike koji su kontaktirali s predstavnicima opozicije da bi ispipali da li će u slučaju pobede opozicije dug biti vraćan. Mada su Kinezi smanjili obim kredita koje daju Venecueli, oni će ostati privrženi svom principu nemešanja u unutrašnje stvari drugih zemalja i verovatno gledati kako da dug naplate naftom. ¶

MILAN MILOŠEVIĆ

Poslaću te na bolje mesto

Singapur spada u desetak najposećenijih mesta na svetu. Iza modernih fasada visokotehnološkog grada-države kriju se, međutim, brutalne pravne mere nasleđene od britanskih kolonizatora – smrt vešanjem i batinanje

Polovinom jula u Singapuru je obešen Prabagaran Srividžajan (29), koji je uhapšen sa 22,24 grama heroina i osuđen na smrt bez gotovo ikakve šanse da mu kazna bude ublažena.

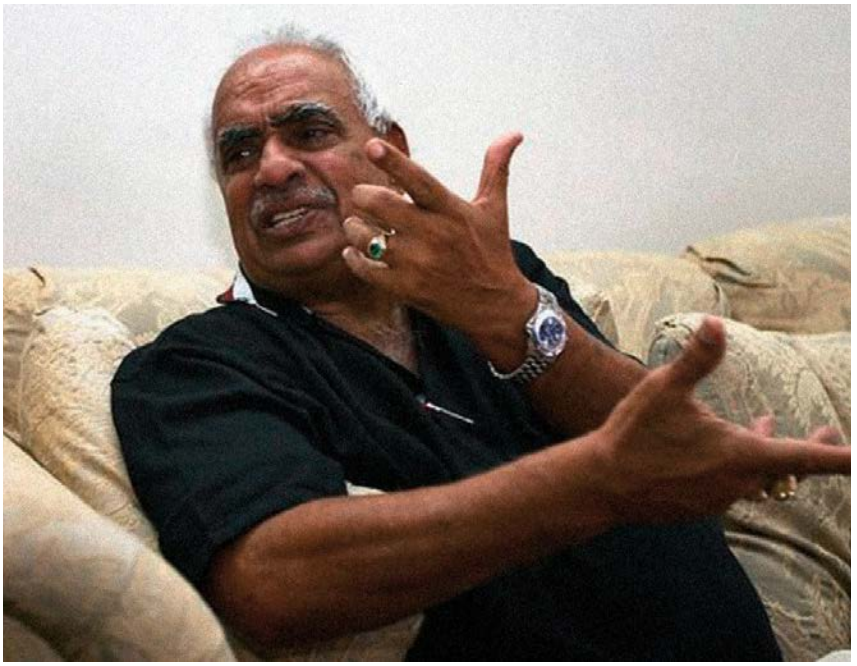
Prethodno pogubljenje bilo je u maju kad je obešen Muhamed Ridzuan (31), koji je imao 72,50 grama heroina, što je, po oceni singapurskog Centralnog biroa za narkotike, količina koja sedam dana podmiruje 864 zavisnika.

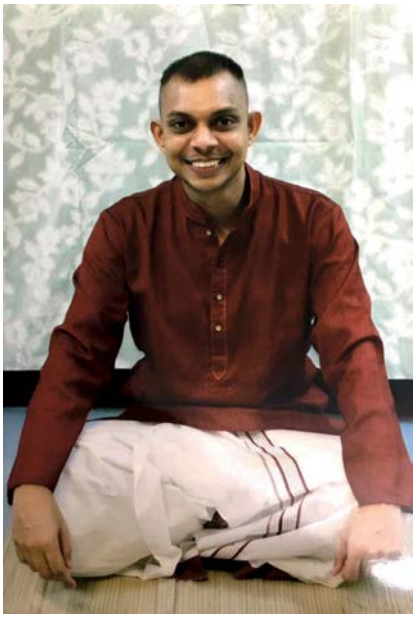
U aprilu je obešen pedesetdvogodišnji Džefri Markez Anineno koji je u Singapur uneo 45,26 grama heroina.

Singapur ima izrazito rigidne propise u vezi sa drogom i najstroža kazna je neizbežna već pri posedovanju 15 grama heroina (diamorfin), 30 grama kokaina ili 480 grama marihuane. Za manje količine ne gubi se život, ali sledi višegodišnja robija i bolno batinanje po zadnjici.

Od 1991. u Singapuru je obešeno više od 400 ljudi, među kojima je velika većina bila optužena upravo zbog droge; ostali krivci bili su ubice ili izvršioci teških silovanja. Ta praksa već je decenijama na

SREDNJI VEK U 21. VEKU: Singapurska vešala, dželat (skroz gore desno) i pretposlednja žrtva
Foto: Reuters

meti organizacije Amnesti internešenel, abolicionisti posebno kritikuju "preteranu efikasnost" sudija, slabu pravnu zaštitu, kratke rokove za žalbu i odsustvo neutralnog uvida u krivični postupak.

Na stranu Kina, Iran, Saudijska Arabija, Irak i Pakistan, u odnosu na broj stanovnika mali Singapur je među prvacima sveta po agilnosti države da oduzima život. Uz Singapur na crnoj listi su još 23 zemlje koje koriste ovu drakonsku meru. Među članicama Ujedinjenih nacija, 104 države su ukinule smrtnu kaznu, a 37 ne primenjuje "sudsko ubistvo" iako u propisima ta mogućnost postoji.

VEŠANJE PO BRITANSKOM STANDARDU

Između 2011. i 2013. u Singapuru nije bilo smrtnih kazni, 2014. obešeno je dvoje, a sledeće godine četvoro. U 2016. bile su četiri egzekucije, a čak 30 osuđenika čekalo je svoj poslednji dan.

Srednjovekovna procedura u tehnološki visokorazvijenom i sofisticiranom Singapuru propisuje da dželat najpre, tri dana pre vešanja, zapita osuđenika da li je voljan da bude donator organa. Ako pristane, dobija odličnu hranu i država mu pismeno zahvaljuje.

Potom, 24 sata pre kobnog časa, sledi fotografisanje u "opuštenim" pozama – za stolom, kraj prozora, sa knjigom, na ležaju sa rukama pod glavom... Poslednje slike koje će biti uručene porodici ili prijateljima.

U danu egzekucije, što je uvek petak, dželat u singapurskom zatvoru Čangi dolazi na posao u dva sata ujutru i meri težinu i visinu žrtve, kako bi po još važećoj britanskoj zvaničnoj formuli iz XIX veka odredio dužinu konopca i proverio ispravnost smrtonosnog mehanizma.

Britanci su, inače, 1886. počeli da pišu službeno uputstvo za vešanje nakon što triput zaredom u zatvoru Ekseter u Devonu nije uspela kazna nad istim osuđenikom – odgovarajuća poluga nije otvarala kapak ispod nogu žrtve iako je sprava precizno proveravana. Prisutni doktor obustavio je dalje pokušaje i ubica i lopov Džon Babakombe Li umesto da visi dobio je doživotnu robiju.

Ranije, pri izvršenju smrtne kazne događali su se jezivi slučajevi: predugo gušenje obešene žrtve (čak više od 30 minuta), ako je uže bilo kratko, ili pak »

otkidanje glave, ako je konopac predugačak. Tek 1913, posle brojnih praktičnih provera da se usklade gravitacija, ubrzanje tela u slobodnom padu, kinetička energija i drugi elementi fizike i medicine, utvrđeni su cinični engleski standardi. Pravilnik o vešanju, između ostalog, reguliše dimenzije greda, vrstu šarki na dvokrilnoj klapni kroz koju propada osuđenik, kao i motanje omče i vezivanje podmazanog čvora i specifikaciju kudeljnog konopca sa prečnikom od 1,8 ili 2,5 santimetara.

Za telo težine 51 kilogram, na primer, uže treba da je dugačko tačno 259 santimetara, za 70 kila propis traži 198 santimetara, dok je za osuđenika od 89 kilograma dovoljno 155 santimetara konopca.

Pravilnik o vešanju se u Britaniji primenjivao do 1965. kad je ukinuta smrtna kazna, ali je uputstvo ostalo u nasleđe bivšim kolonijama u Komonveltu, uključujući i Singapur koji ga sa zahvalnošću primenjuje.

DŽELATOVA FRAKTURA

Dželat prema tom uputstvu nekoliko minuta pre šest sati osuđeniku vezuje ruke iza leđa i sprovodi ga u prostoriju tik uz poslednju zatvorsku ćeliju. Potom mu na glavu navlači belu lanenu kapuljaču i natiče omču, a onda se odmiče i poteže ručku kojom otvara vratnice na podu kroz koje žrtva propada u smrt.

Čvor omče namešten iza vilice ispod levog uha zaokreće glavu žrtve unazad pri čemu se u trzaju naglo zaustavljenog padajućeg tela lomi kičma u vratu između drugog i trećeg pršljena i prekida se kičmena moždina: klasična "dželatova fraktura". Za 0,02-0,03 sekunde osuđenik ostaje bez svesti u stanju komatozne asfiksije, kiseonik više ne pritiče u glavu i potpuna moždana smrt nastupa za šest minuta, mada srce može biti "živo" još petnaestak minuta.

Ne zna se ko sada obavlja vešanja, ali poseban aspekt ovih singapurskih skrivanih bizarnosti pojavio se krajem novembra 2005. godine, kad se spremala smrtna kazna za Australijanca vijetnamskog porekla Ngujen Tvong Vana (25), koji je prenosio 400 grama heroina iz Kambodže u Melburn.

Odjednom se ispostavilo da dugogodišnji dželat Daršan Sing, čije ime dotad nije bilo poznato, neće u naredni petak obesiti mladog Tvong Vana i da nema nikog drugog da to uradi. "Zatvorska uprava me je pozvala i rekli su mi da više ne radim", izjavio je Sing, koji je tokom 46 godina karijere u Singapuru obavio 868 vešanja.

Razlog što su ga otpustili bio je otkrivanje njegovog identiteta i detalja o njegovom poslu u australijskim medijima, kojima, doduše, zbog Zakona o službenoj tajni – kako je Sing tvrdio – on nije dao pristanak za intervju. Novinari su, tobože, iz druge ruke saznali njegovu životnu priču i objavili je zajedno sa fotografijom dežmekastog i nasmejanog Indusa Sika.

GOSPODIN SING

Sing je već odavno bio nominalno penzionisan, ali je, zato što nije imao naslednika, uredno pozivan da obavlja vešanja za koja je dobijao honorar od 400 singapurskih dolara (200 evra). "Poslaću te na bolje mesto od ovoga i neka te Bog blagoslovi", govorio je, kako se tvrdi, svakom osuđeniku dok mu je stavljao omču oko vrata.

Prema svedočenjima Singovih kolega, on se godinama trudio da omogući mlađima da kod njega "ispeku zanat" i da ga zamene, ali u tome nije uspeo – bilo je premalo zainteresovanih, a i među njima nije bilo dovoljno fizički veštih i mentalno stabilnih. Veruje se da je za Tvong Vanovu egzekuciju 2. decembra 2005, koja je trebalo da bude njegov 869. "slučaj", bio doveden dželat iz Malezije.

Sing je radio u zatvoru Čangi još od 1955, za vreme kolonijalne uprave Velike Britanije. Posle penzije tadašnjeg engleskog dželata zvanog "Gospodin Sejmor", on se privučen dobrom platom prihvatio da nastavi taj specifičan posao.

Australijska štampa je navodila da je Gospodin Sing jedini dželat na svetu koji je u jednom danu obavio 18 egzekucija – vešao je istovremeno po trojicu osuđenika koji su bili krivi zbog ubistva četiri policajca u zatvorskoj pobuni 1963. godine.

Tvrdi se, takođe, i da je on nekoliko godina kasnije za 90 minuta obesio sedam razbojnika, osuđenih nakon što su u pljački ubili jednog trgovca i njegova dva pomoćnika u prodavnici. A posebno je zapamćen slučaj u Singovoj karijeri kad je 1991. obesio lepu filipinsku sluškinju Flor Kontemplasion, koja je uprkos slabim dokazima osuđena na smrt po optužbi da je ubila koleginicu i zemljakinju Deliju Magu i njenog sina od četiri godine.

Zatvorski službenici koji su Singu povodom 500. vešanja poklonili bocu viskija, kažu da on nikad nije "pokvario" egzekuciju.

"Gospodin Sejmor ga je dobro naučio kako da obavi stvar, zavisno od visine i težine osuđenika, i gde se tačno na vrat stavljaju omča i čvor", ispričali su stražari. Smrt koju je Gospodin Sing organizo-

ZLATNA KRLETKA:
Singapur, čist i lep
Foto: Reuters

vao, uvek je po njihovoj oceni bila humana, iznenadna i bezbolna i žrtvin život je prestajao u trenutku.

ŽIVOT ZA SARADNJU

Kada su Singa pitali zašto je toliko dugo u toj vrlo nepopularnoj i nezahvalnoj delatnosti, odgovorio je da ne zna ništa drugo da radi. "Tako se ja hlebom hranim", navodno je rekao Sing.

On je govorio da sretno živi u porodičnom stanu koji otplaćuje državi u zapadnom delu Singapura, da mu je lepo sa drugom ženom i da ima dobre odnose sa troje usvojene dece. Prva žena nije mogla da podnese posao kojim se bavio i napustila ga je kad je saznala godinama skrivanu tajnu o prirodi njegovih jutarnjih zadataka.

"Sing je u stvari fin i ljubazan čovek i vrlo je pažljiv sa osuđenicima kojima tu nisu rodbina ili koji nisu religiozni", tvrde kolege bivšeg dželata.

U međuvremenu, mada je u anketama 70 odsto Singapuraca podržavalo smrtnu kaznu, parlament je 2012. amandmanom dozvolio sudijama da ponekad i prenebregnu vešanje.

Sad postoji šansa da "narko-trafikant" ne bude obešen, odnosno da sud sme da izrekne i drugu meru umesto obavezne smrtne kazne. Nužno je, doduše, da tužilac obezbedi saradnju optuženog i napiše da je krivac odao "relevantne informacije" koje pomažu u suzbijanju kriminalnih poslova i da je samo "kurir", a ne organizator šverca ili proizvođač droge. Ako, pak, tužilac uskrati tu potvrdu o dovoljnoj kooperativnosti, a razloge nije obavezan da obrazlaže, sudbina osuđenika je zapečaćena. No, u slučaju da se potvrda od tužioca dobije, sud može da preinači kaznu u doživotnu robiju, ali uz obavezne batine.

BATINANJE

Fizičko kažnjavanje, jednako kao i vešanje, nasleđeno je od Britanaca i u Singapuru se legalno koristi kako u pravosuđu, tako i kao disciplinska mera u zatvoru, u vojsci, nekim školama, ali i privatno u porodici.

Namenjeno je uglavnom muškarcima od 18 do 50 godina, čije zdravlje to dozvoljava, ali ne sme da pređe 24 udarca u jednoj "sesiji". Sredstvo kažnjavanja je štap od ratana, prečnika ne većeg od 1,27 santimetara i dužine 1,20 metara. Ako je krivac mlađi od 18 godina, dobija najviše 10 udaraca i to "lakšim" štapom, a batine za dečake ispod 16 godina nalaže jedino Vrhovni sud.

Izvršioci batinanja su trenirani korpulentni policajci koji za udarac koriste svu snagu i težinu celog tela, a ne samo ruke. Brzina zamaha treba da iznosi oko 160 kilometara na sat i tada udarac stvara silu od 90 kilograma po kvadratnom santimetru. U času dodira sa telom, dželat naglo povlači štap ka sebi, što uzrokuje posekotinu na koži i ostavlja trajne ožiljke. Obavezno je da oruđe odstoji u vodi kako bi bilo elastičnije, da se ne cepa i ne ostavlja krhotine u rani. U Singapuru negiraju da se štapovi natapaju u salamuri, slanoj vodi, već štaviše, tvrde da stoje u posebnoj antiseptičkoj tečnosti.

Zakon određuje fizičko kažnjavanje za više od 35 krivičnih dela: za posedovanje droge, ubistva, kidnapovanje, pljačke, pobune, telesne povrede, iznude, ilegalno oružje i drugo. Obavezno je i za silovanje i zelenašenje, ali sleduje i strancima za tzv. "overstejing" – za prekoračenje dužine boravka koji je dozvoljavala ulazna viza.

Takođe, sud izriče kaznu do osam udaraca i za vandalizam, odnosno pisanje grafita, pogotovo političkih, osim kad je prekršilac uhvaćen prvi put i ako nije koristio sprej već krejon ili kredu, odnosno ako se grafit može lako izbrisati. Tad sledi samo dolarska globa.

Batine mogu biti dosuđene i vlasniku preduzeća koje se nepropisno bavi uvozom, proizvodnjom ili prodajom pirotehničkih sredstava, a obavezne su i za umešanost u transport ili skrivanje ilegalnih imigranata.

Uprkos važećem stereotipu, u Singapuru ne tuku turiste za unošenje žvakaćih guma ili za bacanje istrošene žvake na ulici – to se sankcioniše strogo, ali novčano.

Procedura batinanja je jednostavna: krivac je potpuno bez odeće, pognut i presamićen u visini pojasa kroz namenski drveni ram – nogare u formi širokih dvokrakih molerskih merdevina; ispružene ruke vezane su za suprotnu prečku u istom nivou. Praktično je osuđenik "nagužen" da bude pristupačno "debelo meso", odnosno deo tela ispod leđa. Bubrezi i donji deo kičme zaštićeni su jastučićima, kao i butine sa zadnje strane.

Udarci se nižu na 30 sekundi i moraju biti potpuno istog intenziteta, pa ako se jedan izvršilac umori smenjuje ga odmorni kolega; oni, pritom, prema Pravilniku, moraju da budu na propisanoj udaljenosti od krivca. Jer, ako je dželat preblizu, vrh štapa se pri udaru savija i može da povredi genitalije, a ako je predaleko, onda štap zahvata samo manji deo, a ne celu stražnjicu.

Većina kažnjenih se intenzivno, očajnički trza tokom prva tri udarca, a potom grčenje slabi i nastupa stanje šoka. Neki se onesveste, ali uzalud; samo od reči doktora zavisi da li će se kazna obustaviti ili odložiti. Plakanje i jaukanje narušavaju reputaciju osuđenika i oni, ako je moguće, to izbegavaju.

Krvave rane na stražnjici zaceljuju za tridesetak dana tokom kojih je veoma ozbiljan problem sedenje ili ležanje na leđima, kao i korišćenje toaleta.

U 2007. godini fizičko kažnjavanje presuđeno je 6406 puta, ali otada batinanje nešto ređe – lane su takve kazne izrečene 1277 puta, ali je istučeno samo 987 ljudi (troje dnevno), među kojima su bila 373 stranca. ¶

RADOVAN RADOVANOVIĆ

Veseli dželat

Singapurski tradicionalni krivičnopravni sistem bio je znatno uzdrman 2010, kada je britanski novinar Alan Šedrejk objavio knjigu *Veseli dželat*, u kojoj je ukazivao kako sud ima "poseban apetit" da u zatvoru Čangi veša i batina siromašne, mlade i neobrazovane, dok visokorangirani kriminalci, bogati stranci i "dobro povezani" gangsteri nisu baš uvek na preciznom nišanu.

Šedrejk je neoprezno doputovao u Singapur na promociju knjige i odmah je bio uhapšen sa 14 optužbi za uvredu suda – proveo je šest nedelja u zatvoru i tek se uz posredovanje Londona i kaznu od 20.000 dolara nekako dokopao slobode.

Transfer svih transfera

Prelazak Nejmara iz Barselone u Pari Sen Žermen iznosio je apsurdnih 222 miliona evra. Pored politike, biznisa i marketinških strategija, sportski razlozi imali su posve sporednu ulogu

SVI SREĆNI: Navijači PSŽ-a sa svojim novim miljenikom (gore); Naser al Kelaifi, vlasnik PSŽ-a sa Nejmarom da Silvom Santosom, najplaćenijim igračem svih vremena (desno)
Fotografije: AP

"Opušteni smo što se Nejmara tiče", rekao je 19. jula predsednik Barselone Đosep Marija Bartomeu odgovarajući na pitanje novinara da li dvadesetpetogodišnji brazilski napadač Nejmar da Silva Santos junior planira da napusti katalonski klub. "On nije na tržištu", dodao je kratko Bartomeu, ohrabren činjenicom da je Nejmar tek prošlog oktobra potpisao novi petogodišnji ugovor sa "Barsom" i otkupnu klauzulu vrednu astronomskih 222 miliona evra, koja je trebalo da obeshrabri sve potencijalne kupce.

A onda je došao i vreli 3. avgust. Kao bomba je odjeknula vest da je u transferu vrednom ta 222 miliona evra Nejmar zvanično postao novi član francuskog kluba Pari Sen Žermena i ubedljivo oborio svetski rekord u visini jednog transfera (dvostruko veći od dosadašnjeg rekorda Pola Pogbe, koji je iz Juventusa prešao u Mančester junajted za 105 miliona evra). Uz basnoslovna primanja koja će imati u novom klubu, Brazilac je postao najskuplji fudbaler u istoriji.

U SENCI MESIJA

U šturom saopštenju na zvaničnom sajtu popularna "Blaugrana" je potvrdila da su "Nejmarovi pravni zastupnici posetili klupske kancelarije i platili 222 miliona evra u njegovo ime, što predstavlja jednostrani prekid ugovora". Klub će proslediti sve detalje UEFA kako bi oni utvrdili disciplinske odgovornosti koje bi mogle da se pojave u ovom slučaju, navodi se u saopštenju.

Tako se u samo tri nedelje svet predsednika Barse okrenuo naglavačke, a Nejmar je posle nedavne izjave koliko je "srećan na Kamp Nou" shvatio da će ipak biti srećniji na "Parku princeva" kao najveće pojačanje Pari Sen Žermena.

O fudbalskim aspektima čitave ove priče već uveliko se raspravlja u stručnim fudbalskim krugovima. Kao ključni argument Nejmarovog prelaska u PSŽ navodi se njegovo tinjajuće nezadovoljstvo statusom "druge violine" u Barseloni, jer na Kamp Nou sve počinje i završava se sa ključnom figurom tima, Argentincem Lionelom Mesijem.

Insajderske informacije britanskog "Skaj sport njuza" navode da je uprkos tome što Nejmar "poštuje i voli" Mesija, on želeo da postane "vodeći igrač" u klubu, da je hteo da "izađe iz Mesijeve senke", kako bi povećao šanse da osvoji i Zlatnu loptu, trofej koji se dodeljuje najboljem fudbaleru sveta. U Parizu će Nejmar, sva je prilika, postati neprikosnoveni lider ekipe, oko kojeg će se bazirati igra čitavog tima.

PLATA OD 45 MILIONA

Još jedan značajan razlog koji je potpomogao da brazilska fudbalska zvezda promeni mišljenje svakako je i novac. Osim rekordnog transfera, koji teško da će u dogledno vreme biti oboren, Nejmar će postati i najplaćeniji fudbaler na svetu sa godišnjom platom u iznosu od 45 miliona evra. U Barseloni je, poređenja radi, sa sve bonusima zarađivao nešto preko 12 miliona. Dugoročno se obezbeđujući, Nejmar je sa "Svecima" potpisao petogodišnji ugovor i u klubu će nositi dres sa cenjenim brojem 10.

Mediji navode da će, ako se realizovanom transferu dodaju i plate i bonusi za Nejmara da Silvu, ukupan "ceh" koji će PSŽ platiti iznositi skoro 430 miliona evra.

Koliko je fudbal postao "lud biznis" u kojem se vrte do apsurda dovedene cifre, govori i činjenica da je predsednik PSŽ Naser al Kelaifi rekao da će klub iz Pariza svakako više zaraditi od marketinško-prodajnih aktivnosti vezanih za Nejmara nego što će potrošiti za njegov dolazak. On je dodao da je sam potpis brazilske fudbalske zvezde uvećao ukupnu vrednost kluba za nekih 500 miliona dolara.

Nejmar već sada spada među sportiste sa najvećim marketinškim potencijalom. Sportska ostvarenja i rezultati čine vrhunske šampione komercijalno atraktivnim za velike korporacije, pa zato Brazilac reklamira velike brendove kao što su Najki, Žilet, Panasonik i mnoge druge, od kojih godišnje dobija više nego što je zarađivao u Barsi (skoro 19 miliona evra). Zbog toga je, sa svojih 25 godina, Nejmar i sâm već postao uspešan tržišni brend. A brendovi su, poznato je iz marketinške teorije i prakse, nešto što donosi novac, prestiž i dugoročnu lojalnost potrošača. Toga su vlasnici "Svetaca" i te kako svesni i razumljivo je da svoj novi "brend" žele još više da eksploatišu.

POLITIKA, BIZNIS I MARKETING

Prema računici francuskog "Figaroa" Nejmarov transfer u Pari Sen Žermen dugoročno će se isplatiti i državi u kojoj

će igrati fudbal. Francuska bi, naime, od ovog igrača mogla da prihoduje čak 300 miliona evra u narednih pet godina, od čega 27 miliona od poreza na dohodak fudbalera, a 10,5 miliona evra godišnje od drugih socijalnih doprinosa.

Treći važan faktor koji je omogućio dovođenje brazilske zvezde u PSŽ je politika. Naime, već sedam godina vlasnik fudbalskog kluba iz Pariza je Qatar Sports Investments, organizacija bliska vladajućoj porodici u toj, naftom bogatoj, zalivskoj zemlji. Katar je, međutim, već nekoliko meseci pod sankcijama šest arapskih zemalja, koje su prekinule diplomatske odnose i obustavile sav kopneni, vodeni i vazdušni saobraćaj. One zvaničnu Dohu optužuju da podržava ekstremizam i terorizam u regionu.

Uprkos sankcijama i krizi na Arapskom poluostrvu, spektakularno dovođenje jednog od najprepoznatljivijih svetskih sportista u "katarski" klub iz Francuske, moglo bi predstavljati još jednu demonstraciju državne (i marketinške) snage ove zemlje. U prethodnom periodu upravo je masivno investiranje u sport i sportske događaje bilo među najvažnijim "alatkama" Katara u međunarodnim odnosima. Ta zemlja već je uložila milijarde dolara u organizaciju svetskog prvenstva u fudbalu koje će biti održano 2022. godine, a Katar je bio i domaćin Azijskih igara 2006. i Kupa Azije u fudbalu 2011. godine. U glavnom gradu Dohi svake godine održavaju se i moto GP trke, kao i ATP turnir u tenisu. Magazin "Forbs" spekuliše da je upravo Qatar Sports Investments ponudio 350 miliona dolara brazilskoj fudbalskoj zvezdi da bude sportski ambasador za predstojeći Mundijal u Kataru. "Sumnjivi umovi upitali su se", navodi američki magazin, da li je možda baš od tog novca Brazilac platio "svoju klauzulu za otkup kako bi sačuvao PSŽ od finansijske odgovornosti".

Menadžer Mančester junajteda Žoze Mourinjo u svom stilu je izjavio da prelazak Nejmara da Silve u Pari Sen Žermen "nije preskup transfer", ali da je "'skupa' činjenica da će biti sve više igrača koji vrede sto miliona funti". Njegov kolega iz Liverpula, Jirgen Klop, zabrinuto je komentarisao Nejmarov dolazak u PSŽ, koji se, po njemu, kosi sa pravilima finansijskog fer-pleja (FPP) koje je UEFA donela pre nekoliko godina. UEFA, međutim, do sada nije stopirala Nejmarov transfer, a i Svetska fudbalska federacija (FIFA) kratko je saopštila da je to isključivo stvar između igrača i kluba.

AMBICIJE KLUBA

Mada je Nejmar da Silva bio izuzetno uspešan u bivšem klubu (sa Barsom je osvojio dva puta La Ligu, tri Kupa kralja i po jedan Superkup Evrope, Ligu šampiona i Svetsko klupsko prvenstvo), njegove, ali i ambicije Pari Sen Žermena ove godine, neće biti zadovoljene samo osvajanjem titule u francuskom prvenstvu. Ukoliko žele da konačno uđu u klupsku elitu, "Sveci" sa Nejmarom moraju napraviti vidljiv uspeh i na evropskoj sceni. Prvu utakmicu PSŽ-a u novoj sezoni, zbog problema sa papirologijom, novi fudbaler francuskog kluba proveo je na tribinama, ali je pre toga bio predstavljen navijačima.

A možda i najbolji komentar o daljoj perspektivi Nejmara dao je jedan korisnik na Tviteru. On je napisao da će kroz pet godina Nejmar biti "ili višestruki dobitnik Zlatne lopte" ili će se "baviti trgovinom" u kineskom klubu Guangžu Evergrande. Baš kao i neki drugi bivši veliki igrači, koji svoj talenat, ime i globalnu sportsku prepoznatljivost za velike pare "prodaju" u Kini. ¶

UROŠ MITROVIĆ

Onlajn u Havani

Sezona je odmora, a Kuba među domaćim turistima i dalje važi za jednu od najprivlačnijih destinacija. O ovom ostrvu je napisano mnogo vodiča i reportaža, sa brojnim korisnim savetima za putnike i informacijama o lokalnim običajima. Međutim, na jedno od ključnih pitanja – kako poslati selfi sa odmora – još uvek nema tačnog odgovora

Kada je svoje peščane plaže i gradove zamrznute u vremenu konačno otvorila za turiste, Kuba se za tren oka našla u vrhu svetskih egzotičnih destinacija. Šarm oronule scenografije iz američkih gangsterskih filmova, ispresecane neočekivanim urbanističkim intervencijama latino-komunizma kroz koje odjekuje muzika *kubana*, uz neizbežnu aromu kubanskog duvana, čine tipičan prizor koji na ovo karipsko ostrvo privlači milione turista godišnje.

Najvažnije odredište putnika u samostalnom ili agencijskom aranžmanu jeste prestonica Havana sa svojim kolonijalnim fasadama, muzejima i spomenicima revolucije, muzičkim festivalima i koktelima. Uz mapu grada, poneće zalihe preparata protiv komaraca, raspitaće se šta strogi carinski propisi dozvoljavaju da se unese u zemlju, i spremiti se za kilometarske obilaske istorijskih znamenitosti.

No, najčešće pitanje na koje se u turističkim vodičima retko može naći pravi odgovor, glasi: ima li interneta u Havani i da li će se na statuse i slike sa letovanja čekati do povratka kući?

Istraživači Fondacije Share preduzeli su terensko istraživanje u Havani, gde su otkrili razrađene sisteme alternativnog umrežavanja, digitalnog šerovanja popularnih serija i onlajn oglašavanja, u prećutnom paktu o nenapadanju s vlastima. (Svi podaci odnose se na 2016. godinu.)

DRŽAVNA MREŽA

Prema podacima Međunarodne telekomunikacione unije (ITU), 11 miliona stanovnika Kube raspolaže sa 8.157 fiksnih širokopojasnih internet konekcija (0,007 odsto), koje su uglavnom rezervisane za vladine institucije i viši sloj privilegovanih ljudi. Nešto manje privilegovanim građanima (5,6 odsto od ukupnog broja domaćinstava) omogućen je pristup jezivo sporoj *dial-up* vezi, pod kontrolom vlade, brzine od oko 4-5 Kbit/s.

Državni telekomunikacioni provajder Etecsa otvorio je 2015. godine 35 javnih WiFi zona gde Kubanci mogu da pristupe internetu po ceni od 2 konvertibilna kubanska pezosa (oko 2 američka dolara) po satu, što je oko 10 odsto prosečne plate u javnom sektoru od 17 dolara. Teoretski, ukoliko bi se nekom stanovniku Kube posrećilo da živi unutar jedne od ovih WiFi zona, a padne mu na pamet da ceo mesec bude na mreži, račun bi iznosio čitavih 1.440 konvertibilnih pezosa. "Srećnik" bi morao da radi približno šest godina za mesec dana bežičnog pristupa internetu.

Ako na ulicama Havane naiđete na grupu ljudi koja stoji u ćošku i zuri u svoje smartfone, verovatno ste naleteli na neki od tih 35 WiFi hotspota. Pretežno

SNALAŽENJE: Internet kafe i mobilni telefoni na Kubi
Foto: Reuters

se nalaze u javnim parkovima oko centra Havane i predstavljaju džinovske sajber parti zone na otvorenom. Ponekad se tu skupi i više stotina ljudi sa laptopima i mobilnim telefonima, koji pokušavaju da pošalju mejl, provere svoj Fejsbuk nalog ili da koriste neku VoIP uslugu.

Da bi se koristila WiFi zona, potrebno je da vam zvanični "telekomunikacioni agent", koji se može naći za tezgom u svakom kvartu, registruje nalog pod pravim imenom koje proverava uvidom u ličnu identifikaciju, pasoš ili ličnu kartu. Tek tada možete kupiti WiFi kredit.

Međutim, oko većine zvaničnih WiFi zona postoje brojne nevidljive, parazitske infrastrukture koje eksploatišu ovaj resurs na razne kreativne načine.

Da ste na putu ka WiFi zoni, znaćete po sve brojnijim nezvaničnim "agentima" koji nude jeftiniji internet pristup. Ako vam ne priđu direktno, potražite osobu sa uređajem za piratski hotspot. Ponekad i sam SSID može biti od pomoći. Privremeni nazivi tih WiFi mreža su, na primer, "momakuzelenojmajici" ili "momakispoddrveta".

Po ceni od jednog konvertibilnog kubanskog pezosa (oko jednog dolara) piratski agent će uneti WiFi lozinku u vaš mobilni telefon i tako vas opremiti za jezivo sporo surfovanje internetom.

Taj tip je verovatno sklepao neku infrastrukturu od nano-stanica i repetitora, usmerenu i povezanu preko nekog hotela ili zvanične WiFi zone, gde plati dva pezosa po satu izigravajući običnog korisnika. Onda izađe na ćošak svoje ulice gde podeli ovu konekciju sa još 20 ljudi, što povećava šanse da će ga neko od njih već na sledećem ćošku na isti način katovati. To je oblik parazitske fraktalne mreže, mreže unutar mreže, koja se fragmentiše na komadiće sve dok se ne isisa i poslednji bajt konekcije, za poslednji mogući pezos.

Ponekad se ove piratske WiFi zone pojavljuju daleko od zvaničnih. Naleteli smo na jednu u blizini Malekona u kvartu *Centro Habana*. U roku od par minuta, na desetine ljudi je okružilo ovog momka koji za jedan sat na hotspot surfu zaradi nekoliko prosečnih kubanskih plata.

Ovi nezvanični pop-up hotspotovi predstavljaju neki vid kratkotrajnih sajber kafea, fizičkih verzija društvenih mreža gde se, osim internet konekcije, uspostavljaju u međuljudski "linkovi" za razmenu fajlova. Njihovi uređaji učestvuju u mnogim nevidljivim aktivnostima, bez pristupa internetu. Za ulazak u ovu lokalnu komunikaciju izvan mreže, koristi se kineska aplikacija Zapya, koja korisnicima omogućava razmenu fajlova i grupni čet na lokalu, bez WiFi konekcije. Ponekad ljudi samo to i rade, odu do hotspota, pričaju s ljudima, razmenjuju fajlove besplatno i uopšte ne koriste internet vezu. Treba reći da su mobilni telefoni, čija je upotreba bila ograničena na Kubance zaposlene u stranim kompanijama i državne službenike, legalizovani tek 2008.

ALTERNATIVNE MREŽE

Svaka četvrt u Havani ima svoju mrežu povezanih kompjutera, servera i nanostanica, a sve one čine jednu ogromnu gradsku mrežu – SNET (Street NetWork) – sa oko 12.000 povezanih domaćinstava.

Ova skrivena mreža kablova, nano-stanica i repetitora proteže se na preko 30 kilometara, od Santa Fea na zapadu grada do oboda Almara na istoku, i još preko 20 kilometara od kvarta Malekon na severu do kvarta Kotoro na jugu. Potpuno nezavisna od vlade, gradskih ili privatnih preduzeća, mreža pripada samo narodu – krajnjem čvoru koji čini ovu impresivnu mrežnu strukturu.

Takve mreže ne postoje samo u Havani, nego i u većini ostrvskih pokrajina. Druga po veličini se nalazi u Matanzasu, sa oko 2000 umreženih domaćinstava. Mreže nisu međusobno povezane, ali ni sa spoljašnjim svetom, internetom.

Svaki segment ove ogromne infrastrukture pripada samo njenim korisnicima. Svaki korisnik poseduje svoj komad mrežne slagalice, nano-stanicu, server ili kabl. Ne postoji taksa za korišćenje protoka ili sadržaja iz zajedničkih foldera, koji su dostupni svima za kopiranje i distribuciju. Ne postoje usluge koje se naplaćuju, a reklamiranje je zabranjeno. U svetu u kom smo zaboravili kako izgleda biti u posedu vlastite infrastrukture, gde sve što se nalazi iza ekrana pripada nekom drugom, dok smo mi uglavnom samo potrošači a ne proizvođači, gde smo neprestano profilisani, targetirani i kvantifikovani – ove izolovane mreže, bez reklama, u vlasništvu korisnika, deluju kao neka utočišta tehno utopije. Boravak u njima podseća na rane dane interneta. Ali, kao i obično, medalja ima i drugu stranu. »

HALO, KOMANDANTE: Kuba, 21. vek
Foto: Reuters

Postojanje ove mreže zavisi od nevidljivog, nepisanog i lukavog plesa s kubanskom državom. Prema kubanskoj "realnosti", ova mreža ne bi trebalo da postoji. Mada umrežavanje kompjutera nije zabranjeno, uvoz mrežne opreme na Kubu jeste.

Budući da Kuba nema fabrike koje prave nano-stanice ili drugu mrežnu opremu, nezavisna mreža od 30 kilometara i 12.000 povezanih uređaja naprosto se ne uklapa u zvaničnu sliku. Država još uvek nije preduzela korake, nadajmo se da ni neće, iako je prilično neverovatno da je ovaj fenomen prošao neprimećeno.

S druge strane, na mreži važe stroga interna pravila kojima se reguliše svaka moguća diskusija o politici, distribucija pornografije ili "bilo šta što može da utiče na sliku o SNET-u ili našoj državi (Kubi)". Pravilima je takođe zabranjeno da se mreža poveže na internet, kao i da se koristi za emitovanje bilo kog stranog televizijskog ili radio programa. SNET korisnici znaju da njihova dragocena mreža može nestati za tren oka ako bi neko pomislio da je iskoristi kao platformu za "kontrarevolucionarne" aktivnosti. Stoga je autocenzura duboko ugrađena u svaki krajnji čvor ove mreže, dok administratori podčvorova i čvorova mogu da blokiraju svakoga ko se ne pridržava jasnih pravila opisanih u dokumentu "Opšta pravila SNET-a".

Na mreži postoji čitav mali univerzum lokalnih sajtova, besplatnih usluga i društvenih mreža koje čine članovi i koje su vidljive samo njima. Mreža ima i svoj pretraživač – Look.me, društvenu mrežu – "Facebokito", pa i sopstvenu verziju sajta Ebay, pod nazivom "Timbirichy".

Tu se može naći oflajn verzija Vikipedije kao i redovno ažuriran *Revolico*, najveći i najznačajniji kubanski sajt za onlajn aukcije i kupovinu koji pre svega postoji na "pravom" internetu, a koji se replikuje i na SNET i na "El Paquete", nedeljnoj porciji sadržaja koja se distribuira kopiranjem na diskove. Većina čvorova, gradskih četvrti, ima sopstvene sajtove sa vestima, forume i blogove, a postoje i brojni namenski serveri za gejming.

Na ovom malom "internetu" nema domena, samo lokalnih IP adresa koje se dodeljuju svakom korisniku, verovatno kada ih neka lokalna inkarnacija Džona Postela inicira u SNET društvo, pošto su napamet naučili "Opšta pravila SNET-a".

SVET U PAKETU

El Paquete ("paket") sastoji se od sadržaja veličine jednog terabajta koji stiže do stotina hiljada Kubanaca. Svakog ponedeljka ujutru, iz neke male sobe u Havani, paket filmova, serija, časopisa, veb-stranica, softvera i knjiga kreće u distribuciju preko decentralizovane mreže koju čine ljudi, bicikli, kola iz prošlog veka, eksterni hard-drajvovi i USB stikovi, a koja se proteže preko čitavog ostrva.

Razmere ovog fenomena su toliko velike da je *El Paquete* tema mnogih sastanaka u kubanskom Ministarstvu kulture, i tretira se kao nezvanično dopušteni luksuz, poslastica za duh kubanskog stanovništva koje se izlaže inostranim sadržajima. *El Paquete* takođe sprovodi neku vrstu autocenzure u odnosu na bilo kakve političke ili eksplicitne seksualne sadržaje. Međutim, ovakva nezavisna distribucija sadržaja, bez državne kontrole i uticaja ili ekonomskih interesa, verovatno je teško prihvatljiva za sistem nenaklonjen slobodnom protoku informacija, u zemlji sa ekstremno ograničenim pristupom internetu.

El Paquete nije samo distributivna mreža, već i vrsta nezvanične ekonomije od koje svakako zavisi na stotine porodica širom ostrva. Skoro u svakom naselju postoji jedno mesto, najčešće je to sobičak ili garaža, gde se može odneti hard drajv i, za određenu sumu, preuzeti porcija Paketa. Cena pune *El Paquete* kopije iznosi 2 konvertibilna kubanska pezosa. Ova mesta uglavnom služe i kao legalizovane prodavnice za "piratske" diskove, što je vrsta malog biznisa dozvoljena Kubancima prema novoj vladinoj klasifikaciji delatnosti iz 2011.

Distribucija je rutinska: ponedeljkom, oko 4 sata ujutru, prvi bicikli sa hard-drajvovima kreću ka svom distributivnom čvoru, da bi do mraka na hiljade dilera podataka, kopirnica i tehno entuzijasta u Havani dobilo svoju kopiju nove epizode *Igre Prestola* emitovane prethodne večeri na HBO, nove verzije softvera koji koriste ili novog broja "Kosmopolitena". U pojedinim naseljima postoji čak i neka vrsta usluge "na zahtev", gde se sadržaj, hard-drajv sa Paketom, može isporučiti na kućnu adresu da bi se kopirao na vlastiti hard.

Izvanredan aspekt ovog kubanskog fenomena jeste činjenica da ova nezavisna andergraund mreža pokriva čitavo ostrvo, od grada Santjago de Kuba na krajnjem istoku do Pinjar del Rio na zapadu. Kakva je to avantura zna svako ko je pokušao da prevali razdaljinu od Havane do Santjago de Kube u oldtajmeru ili budženoj ruskoj ladi, jedinim "auto-putem" izgrađenim pedesetih godina prošlog veka, a koji se odjednom prekida na pola puta. Pa ipak, hard diskovi sa Paketom putuju u svim pravcima, od grada do grada, i stižu u stotine naselja svake sedmice.

Prirodno, u udaljena mesta Paket stiže kasnije, pa dok građani Havane svakog ponedeljka uživaju u najnovijoj epizodi svoje omiljene *dorame* (južnokorejska telenovela), građani Santjago de Kube, oko 800 kilometara istočno od Havane, moći će da je pogledaju u sredu, dva dana kasnije. Dakle, brzina ove mreže rukaruci, drajv-drajvu, kompjuter-kompjuteru, dostiže približno 16.6 km/h. ¶

OLIVIJA SOLIS, VLADAN JOLER

Ovaj tekst je proizveden u okviru granta koji finansira Evropska unija. Sadržaj teksta je isključiva odgovornost Fondacije SHARE i ni u kom slučaju ne odražava stavove Evropske unije.

ZORAN STANOJEVIĆ

Digitalna letnja dijeta

Sasvim mi je realna slika bilo koga od nas kako ležimo ili sedimo na nekoj plaži sa fantastičnim pogledom na more zagledani u ekran mobilnog telefona na kome je fotografija nekog fantastičnog pogleda na more. Možda baš tog istog u koji smo zagledani, a možda smo ga lično snimili pre nekoliko sekundi i postavili na Instagram, pa sada uživamo u tom proizvodu i iščekujemo pohvale.

Ako je očekivano da ljudi u svakodnevnom životu posežu za mobilnim telefonom jer im je nametnuto da stalno budu u kontaktu zbog posla ili drugih društvenih obaveza, onda je dobro zapitati se zašto to isto rade i na odmoru, gde su pobegli da bi se navodno opustili od svih tih opterećenja? Najlogičnije objašnjenje je da smo taj jaram dobrovoljno prihvatili te ne želimo ni tada da ga skinemo, ako se ta "promena lokacije" može nazvati odmorom. Budući da je odmor u ne tako davnoj prošlosti značio upravo pauzu od životne rutine.

Nefer bi bilo kriviti samo mobilne uređaje iako oni snose veći deo krivice. Najteži udarac pravom opuštanju i sticanju novih iskustava (još jedan značajan aspekt odmora) zadali su društveni mediji koji nas podstiču da svaki svoj korak dokumentujemo i objavimo. Umesto da doživljaj upijamo sopstvenim čulima, to prepuštamo megapikselima. O promišljanju iskustva tek nema ni govora, te ne treba da nas čudi ako se sa dvonedeljnog odmora vratimo s utiskom da je trajao koliko jedan produženi vikend. Jer smo se samo toliko, realno, odmarali.

Dvojica španskih istraživača su za potrebe tamošnjeg mobilnog operatera Telefonika napravili jedno ohrabrujuće istraživanje. Tridesetak volontera zamolili su da isključe sve notifikacije na telefonu kako bi videli koliko im je vremena potrebno da se oslobode navike da stalno bacaju pogled na ekran. To znači da nema nikakvih zvučnih ili svetlosnih signala koji bi nas uznemiravali, nikakvih udarnih vesti koje ne smemo da propustimo niti obaveštenja o porukama i mejlovima. Njihovo otkriće je poprilično neverovatno, utvrdili su da je prosečnom korisniku dovoljan jedan dan, to jest 24 sata da se oslobodi digitalnog robovanja. Dodatno tvrde da ako pristup društvenim mrežama sebi samo malo otežamo, znatno ćemo smanjiti korišćenje, a to znači da aplikacije treba da zavučemo malo dublje u telefon umesto da nam stoje na prvom ekranu i stalno nas dozivaju.

Odmor bi, dakle, mogao da nam posluži za malu digitalnu dijetu. Budući da novo podešavanje svih notifikacija može da bude komplikovano, a telefon nam često treba zbog osnovne komunikacije, evo dva saveta. Prebacite telefon u režim totalne štednje energije (ima ga većina smart telefona) koji uglavnom dozvoljava samo pozive i SMS poruke, i ostanite u tom režimu tokom celog odmora, ako je moguće. Kome je baš hitno, moći će da vas nađe, ostalo možete i da preskočite. A ako se mahinalno mašite za telefon, ekran će vas podsetiti da treba da štedite i sebe i bateriju. Oni koji nisu tako jak karakter mogu karticu da prebace u najprimitivniji aparat i izdrže taj prvi dan. Posle je lakše, pravo uživanje. ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije **u redakciji**	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	**1500 RSD**	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	**2000 RSD**	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	**2900 RSD**	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	**3800 RSD**	50,00 EUR

Opcija **PDF** podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

München-Westend

ALEKSANDAR ZOGRAF

INAČE, KAO RADNIČKI DEO GRADA, OVAJ KRAJ TRADICIONALNO GLASA ZA LEVIČARSKE PARTIJE. TOKOM DVADESETIH I TRIDESETIH GODINA, NEMAČKA KOMUNISTIČKA PARTIJA (KPD) JE UOBIČAJENO DOBIJALA ČAK 35% GLASOVA. I DANAS SE TU NALAZI KUĆA SA CRVENOM ZASTAVOM (DAS HAUS MIT DER ROTEN FAHNE), GDE JE SMEŠTENA MALA ŠTAMPARIJA I IZDAVAČKA KUĆA, I GDE SE OKUPLJAJU PRIPADNICI VIŠE SRODNIH ORGANIZACIJA.

UŠAO SAM U NJIHOVE PROSTORIJE, OPREMLJENE U STILU STARE LENJINISTIČKO-MARKSISTIČKE ŠKOLE, ŠTO JE U PRILIČNOM KONTRASTU SA DANAS MNOGO RASPROSTRANJENIJOM LEVIČARSKOM ALTERNATIVOM, KOJA JE OFORMLJENA U HIPI I POST-HIPI ERI...

JEDAN OD SIMBOLA OVOG KRAJA JE I AUGUSTINER-BRÄU, NAJSTARIJA MINHENSKA NEZAVISNA PIVARA, OSNOVANA 1328, A ČIJI SU DANAŠNJI POGONI IZGRAĐENI 1885... ZAHVALJUJUĆI TOME ŠTO JE 51% PIVARE U VLASNIŠTVU UDRUŽENJA, SPREČENO JE PREUZIMANJE OD STRANE VELIKIH PROIZVOĐAČA PIVA, ČIJI JE CILJ DA PREPRODAJU NEKRETNINE, OTPUSTE RADNIKE I LANSIRAJU INSTANT PROIZVOD ISTOG IMENA, ALI SLABIJEG KVALITETA. AUGUSTINER SE PRODAJE BEZ IKAKVE REKLAME, U STAROM PAKOVANJU KOJEG NAZIVAJU "ZIDARSKIM"...

"STANOVNICI MINHENA SU LOJALNI TOJ MARKI PIVA" – OBJAŠNJAVA MARTIN POSSET. "IAKO, OTKAKO JE POČELO DA BIVA POPULARNO I U DALEKIM KRAJEVIMA KAO ŠTO JE BERLIN, KVALITET JE OPAO".

Hasta la vista a Jalisco

Nepopravljivoj i upornoj grešci u mojoj ličnoj karti koja surovo demantuje moj subjektivni osećaj da mi je tek 38 godina, pridružuju se i slike sećanja iz najranije mladosti – sve manje oštre, kao preosvetljene, sa mnogo nedostajućih elemenata. Među njima je i jedna iz ranih šezdesetih: stadion Tašmajdan, neka priredba nekim zaboravljenim povodom, gde se smenjuju izvođači: pevači, humoristi, mađioničari. I ja sam na neki način učesnik. Na levom uglu improvizovanog podijuma naspram bine stojim u opremi za fizičko, crvenom šorcu i beloj majci, i držim neku plavu zastavu. Odjednom, na scenu izlazi mlad, zgodan momak u kompletnoj meksikanskoj nošnji i, u pratnji jednako odevene trojice gitarista, otpeva, na tadašnjem srpskohrvatskom, pesmu *Halisko*, sa mnogo proizvoljno ali efektno produženih vokala (Haliiiiiiiiiisko) otpevanih besprekorno kontrolisanim falsetom. Publika frenetično aplaudira, traži bis, dobije bis. To je tada bio Predrag Gojković – Cune, koji je nedavno otputovao u svoj nezavisni i suvereni nebeski Halisko, gde ga nestrpljivo čeka zemljak i kolega Mija Aleksić, glavni junak filma *Tango Argentino*, da naprave neki zajednički projekat, onako južnoamerički, opušteno. Kako god, od tada svaki put kad čujem nadimak Cune, vidim veliki sombrero i čujem njegov meki, topli glas.

Foto: MaxPixel

U međuvremenu se Cune prešaltovao na narodnu muziku. Nije da sam bio neki Cunetov fan, iako mi narodna muzika nije bila mrska. Više sam voleo manje precizna izvođenja, manje belkanto, manje akademski. Kao što više volim slike s jačim pastuoznim nanosima i vidljivim potezima od onih lazurnih akademskih portreta koji samo što ne progovore. Ali sam se iskreno divio toplini njegovog glasa i, naročito, savršenoj kontroli falseta kojima su obilovale njegove interpretacije. Polako, s vremenom, narodnjaci su ostali u dubokoj pozadini stvari koje sam rado slušao, pred navalom razne druge muzike koja je obeležila šezdesete, sedamdesete, osamdesete...

Pre četiri ili pet godina, moja bivša studentkinja Milana, njen kolega i takođe moj bivši student Petar, profa francuskog u Nišu, i ja večeramo u "Čuburskoj lipi" povodom jednog Milaninog akademskog uspeha. Večeramo za jednim od stočića u zbijenom redu istih takvih stolova, kao u pariskim restoranima srednje klase. Ćaskamo o njihovim planovima za budućnost, ali mi Petar pokretima obrva pokazuje da pogledam desno goste za susednim stolom. Pogledam i vidim: Cune. Sa suprugom. Njih dvoje, sami, tiho i diskretno proslavljaju jednu svoju pedesetogodišnjicu. Orkestar prilazi i svira u Cunetovu čast, a on im prepušta izbor, neka sviraju šta oni vole, a on voli sve, kaže. A onda se orkestar okrene našem stolu i pita da li bismo da i nama nešto odsviraju i otpevaju. Moje mlade kolege ne mogu da se sete ničega što bi priličilo trenutku i ambijentu, pa ja ispalim: *Stani, stani, Ibar vodo*, bez nekog posebnog razloga, onako, lepa pesma. Posle prvih taktova, Cune se okreće nama: "Pobogu, kako se setiste baš te pesme, znate li koliko mi ona znači?" – pa krene da nam priča: pre mnogo godina, probudi ga usred noći zvonjava telefona: producent jedne diskografske kuće zove ga da odmah dođe da čuje jednu novu pesmu, dopašće mu se, mogao bi on da je snimi. Stiže taksijem u studio, sluša matricu, čita tekst, počne da peva, jednom, pa još jednom, tehničar uključi magnetofon, hajde još jednom – "kupljeno!", uzvikuje producent. Od tada, mrtva trka: *Ibar voda* i *Kafu mi draga ispeci* smenjuju se na vrhu top-lista, a Jutjub pokazuje da je više desetina drugih pevača pravilo karijeru baš na *Ibar vodi*.

Pažljivo slušamo tu zanimljivu priču, ali Petar ne prestaje da ispod stola grozničavo kucka poruke, u realnom vremenu obaveštava društvo u Nišu gde se nalazi i u čijem društvu. Po grimasama koje povremeno ne može da obuzda, naslućujem šeretske komentare koje prima: "E, sad – Cune, ne li je i Obama tu negde?" Pita Cune da li i mi nešto slavimo – da, naša mlada koleginica je upravo osvojila još jedno akademsko zvanje. Cune čestita, razneženo pita: "Ima li šta lepše nego videti svoje učenike, studente, svoju decu, kako nas stižu i prestižu i postaju još bolji od nas?" – nema, slažemo se mi, naročito ja koji sam oboma predavao pune četiri godine.

Cune se izvinjava, nije više u godinama kad je mogao mnogo duže da ostane u kafani, pa supruga i on ustaju i polaze. Ponovo čestitaju Milani, mi mu poželimo da još dugo živi i peva, pa njih dvoje polako odlaze, mašu orkestru koji, videvši da njih dvoje polaze, počinje jednu drugu njegovu pesmu.

Ja ipak, i dalje, na pomen Cuneta čujem iz najdubljeg sećanja njegov *Haliskooooo* u brzom dvočetvrtinskom taktu. *Hasta la vista a Jalisco*, Cune. ¶

VLADIMIR PAVLOVIĆ

NAJVEĆI IZBOR

ŠKOLSKE OPREME NA JEDNOM MESTU

DO -50%

RANČEVI
KNJIGE
PERNICE

Detaljnije na www.takolako.com ili pozovite na broj (011) 635 8440

takolako®

100% DURUM

Najbolje od pšenice!

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec